

VISOKA POSLOVNA ŠKOLA STRUKOVNIH STUDIJA

NOVI SAD

ANALIZA FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA

**Sanja Vlaović Begović
Stevan Tomašević**

Novi Sad, 2020. godina

mr Sanja Vlaović Begović
dr Stevan Tomašević

ANALIZA FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA

Izdavač:

Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

Za izdavača:

dr Jelena Damnjanović

Recenzent:

dr Slobodanka Jovin

Elektronsko izdanje – pomoćna udžbenička građa (skripta)

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

657.62(075.8)

ВЛАОВИЋ Беговић, Сања, 1982-

Analiza finansijskih izveštaja [Elektronski izvor] / Sanja Vlaović Begović, Stevan Tomašević. - Novi Sad : Visoka poslovna škola strukovnih studija, 2020

Način pristupa (URL): <http://vps.ns.ac.rs>. - Opis zasnovan na stanju na dan 29.10.2020. - Nasl. s naslovnog ekrana. – Библиографија.

ISBN 978-86-7203-165-2

1. Томашевић, Стеван, 1984- [аутор]

а) Финансијски извештаји - Анализа б) Финансије - Извештаји – Анализа

COBISS.SR-ID 24477449

PREDGOVOR

Skripta *Analiza finansijskih izveštaja* je namenjena studentima Visoke poslovne škole strukovnih studija u Novom Sadu, ali i svim drugim korisnicima koji žele da se bolje upoznaju sa primenom analize finansijskih izveštaja i interpretacijom dobijenih rezultata. Skripta ima za cilj da predstavi najpre teorijsku osnovu o formi i sadržini finansijskih izveštaja, kao i da praktično prikaže sprovođenje analize na primerima finansijskih izveštaja konkretnog preduzeća koje posluje u Republici Srbiji. Savladavanjem predstavljenog gradiva studenti će biti u stanju da analiziraju i interpretiraju prinosni, imovinski i finansijski položaj preduzeća, ocene kreditni bonitet i predvide poslovni neuspeh preduzeća, da razumeju relevantnost informacija iz analize finansijskih izveštaja i da iste primenjuju u upravljačke svrhe.

Gradivo u skripti je izloženo u dva odeljka. *U prvom odeljku* su predstavljene teorijsko-metodološke postavke analize finansijskih izveštaja. S obzirom na složenost finansijskih izveštaja na osnovu kojih treba doći do zaključka o uspešnosti poslovanja nekog preduzeća, u skripti su najpre objašnjene metode koje se primenjuju u analiziranju složenih pojava. Zatim je predstavljen set instrumenata kvantitativne analize pomoću kojih će se stavljanjem u odnos ili upoređivanjem jedne veličine drugom donositi zaključci o rentabilnosti, likvidnosti i dr. Objasnjeni su razlozi korišćenja finansijskih izveštaja za različite grupe korisnika. S obzirom na to da su predmet analize finansijski izveštaji, neophodno je bilo predstaviti formu i detaljno analizirati sadržaj bilansnih pozicija osnovnog seta finansijskih izveštaja.

U drugom delu skripte je predstavljena analiza finansijskih izveštaja na konkretnom primeru, podeljena na pet delova. Svaki deo se sastoji iz teorijske podloge kojom se definiše vrsta analize, njen cilj i značaj za korisnike finansijskih izveštaja. Zatim, je na konkretnom primeru sprovedena analiza za dve uzastopne godine uz interpretaciju dobijenih rezultata. Vertikalnom i horizontalnom analizom bilansa stanja i bilansa ispeha se analizira učešće pojedinih bilansnih pozicija u određenoj celini i njihovu promenu vrednosti iz godine u godinu. Nadalje je u skripti predstavljena analiza prinosnog, imovinskog i finansijskog položaja, a pomoću Z scor modela analiziran je bonitet preduzeća. Na kraju poglavlja predstavljena je analiza kvaliteta prihoda i dobitka.

SADRŽAJ

I DEO - TEORIJSKO – METODOLOŠKE POSTAVKE ANALIZE FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA	1
1.1. METODE, INSTRUMENTI I POSTUPCI ANALIZE FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA	1
1.2. KORISNICI FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA	3
1.3. FINANSIJSKI IZVEŠTAJI.....	5
1.3.1. Bilans stanja	6
1.3.2. Forma bilansa stanja	7
1.3.3. Sadržina bilansa stanja.....	10
1.3.4. Bilans uspeha	14
1.3.5. Forma bilansa uspeha.....	18
1.3.6. Sadržina bilansa uspeha	20
1.3.7. Izveštaj o ostalom rezultatu	22
1.3.8. Izveštaj o promenama na kapitalu.....	24
1.3.9. Izveštaj o novčanim tokovima	30
1.3.10. Napomene uz finansijske izveštaje	35
II DEO – ANALIZA FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA NA PRAKTIČNOM PRIMERU	37
2.1. VERTIKALNA I HORIZONTALNA ANALIZA FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA	38
2.2. ANALIZA PRINOSNOG POLOŽAJA	45
2.2.1. Analiza strukture i rasporeda ukupnog prihoda	47
2.2.2. Analiza strukture i rasporeda poslovnog prihoda	51
2.2.3. Analiza strukture bruto finansijskog rezultata	53
2.2.4. Analiza rizika ostvarenja finansijskog rezultata i donje tačke rentabiliteta	54
2.2.5. Analiza finansijske moći.....	60
2.2.6. Analiza rentabilnosti (profitabilnosti).....	63
2.3. ANALIZA IMOVINSKOG POLOŽAJA	69

2.3.1. Analiza strukture operativne i poslovne imovine	69
2.3.2. Analiza fiksne imovine	71
2.3.3. Analiza strukture obrtne imovine.....	76
2.3.4. Analiza efikasnosti imovine.....	77
2.3.5. Analiza obrta obrtne imovine.....	79
2.4. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA.....	85
2.4.1. Analiza kratkoročne finansijske ravnoteže	86
2.4.2. Analiza likvidnosti na bazi koeficijenata	87
2.4.3. Analiza dugoročne finansijske ravnoteže	89
2.4.4. Analiza solventnosti, zaduženosti i sigurnosti	92
2.5. ANALIZA KVALITETA PRIHODA I DOBITKA.....	96
2.5. ANALIZA KREDITNOG BONITETA	98
LITERATURA.....	101

I DEO - TEORIJSKO – METODOLOŠKE POSTAVKE ANALIZE FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA

1.1. METODE, INSTRUMENTI I POSTUPCI ANALIZE FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA

Cilj analize finansijskih izveštaja jeste dobijanja saznanja o uspešnosti poslovanja, prinosnoj, imovinskoj i finansijskoj snazi posmatranog preduzeća. Sprovođenje analize zahteva korišćenje određenih metoda, instrumenata i postupaka koje međusobnim povezivanjem bilansnih pozicija utvrđuju poslovni bonitet preduzeća.

Metoda se može definisati kao „planirani postupak određene strukture koji se primenjuje zbog ostvarenja nekog cilja, odnosno postizanja nekog efekta” (Tintor, 2009, str. 168). U slučaju analize finansijskih izveštaja preduzeća, taj postupak bi podrazumevao raščlanjavanje finansijskog izveštaja, a u cilju otkrivanja uspešnosti i rezultata poslovanja, kao i davanja smernica za dalji opstanak, rast i razvoj preduzeća. Metode daju odgovor na pitanje: kako analizirati određenu složenu pojavu? Neke od osnovnih metoda analize možemo svrstati u sledeću grupu:

- metod raščlanjavanja,
- metod upoređivanja,
- metod izbora jedinice mere,
- metod sintetizovanja (uopštavanja),
- metod izolacije (eliminacije),
- metod uzročnosti (korelacije).

Metod raščlanjavanja se može primenjivati samo nad predmetom koji je složen, čime se, primenom dedukcije, upoznaje kvalitativni sastav datog predmeta, odnosno njegova struktura, sastavni elementi. Raščlanjavanje nekog predmeta može se vršiti po predmetu, vremenu i prostoru. Raščlanjavanje po predmetu daje odgovor na čemu su nastale promene u strukturi elemenata i zahteva da se složeni predmet analize raščlani na predmete koji su manje složeni, odnosno na predmete koji imaju iste karakteristike sa određene tačke gledišta (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2011, str. 106).

Primeru radi, raščlanjavanje obaveza prema vrsti na obaveze iz poslovanja, obaveze za poreze, finansijske obaveze, ostale obaveze i drugo. Raščlanjavanje po vremenu daje odgovor na pitanje kada su se desile promene u strukturi elemenata. Na primer, obaveze možemo raščlaniti po vremenu na one koje moramo izmiriti u kratkom, srednjem ili dugom roku, itd. Raščlanjavanje u prostoru daje odgovor na pitanje: gde su nastale promene u strukturi elemenata? Da li u preduzeću, pogonu, proizvodnim fazama? Primeru radi, obaveze prema dobavljačima možemo raščlaniti na one koje su nastale u proizvodnoj, nabavnoj, marketing funkciji itd.

Metod upoređivanja je metod za čiju primenu je potrebno da postoje najmanje dve pojave koje se međusobno upoređuju u dva različita vremenska perioda ili prostora, i da je obezbeđena njihova uporedivost, odnosno da pojave imaju iste karakteristike i da su kvantitativno izražene jedinicama mere iste vrednosti. U analizi razlikujemo upoređivanje prema vremenu, prostoru, normi, pravilu i aksiomu (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2011, str. 109).

Metod izbora jedinice mere. S obzirom na to da se analiza bilansa sastoji iz kvalitativne i kvantitativne komponente, da bi se merenje uopšte omogućilo moraju da postoje dve veličine od kojih jedna predstavlja jedinicu mere, a druga masu koja se meri. Date dve stavke moraju ispunjavati sledeće uslove (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2011, str. 107):

- jedinica mere i masa koja se meri moraju imati ista obeležja (karakteristike) odnosno moraju imati istu definiciju, biti iste kategorije, odnosno moraju kvantitativno izražavati isti predmet,
- moraju biti izražene u istim jedinicama mere,
- jedinice mere moraju imati iste vrednosti, tj. kako se bilansne analize izražavaju novčanim jedinicama, novčane jedinice moraju imati istu kupovnu moć.

Metod sintetizovanja (uopštavanja) je metod čija se suština svodi na povezivanje relevantnih činjenica do kojih se došlo primenom ostalih metoda analize, odakle proizilazi da metoda sintetizovanja nastupa u procesu ocenjivanja, u završnoj fazi analize. Primenom ove metode posebno dolazi do izražaja kreativnost analitičara, njegova moć zapažanja i izvlačenja valjanih zaključaka o uspešnosti ili neuspešnosti poslovanja preduzeća.

Metod izolacije (eliminacije) polazi od identifikovanja pozitivnih i negativnih faktora koji imaju uticaja na promene u poslovanju, a zatim njihovog razvrstavanja na bitne, manje bitne i zanemarljive faktore, čime se sužava polje analiziranja, odnosno istraživanja i olakšava donošenje zaključaka.

Metod uzročnosti (korelacije). Kako je svaka poslovna pojava posledica posrednog ili neposrednog delovanja neke druge pojave, potrebno je ispitati datu međuzavisnost u cilju valjanog analitičkog zaključivanja. Upravo je suština metode uzročnosti, kao jedne od matematičkih metoda, ispitivanje i otkrivanje uzročno-posledičnih veza i odnosa, kao i određivanje njihovog intenziteta, odnosno jačine među ekonomskim pojavama i procesima poslovanja (Malešević, & Starčević, 2010, str. 100-101).

Pored metoda, a radi potpunog ispunjenja zadatka analize performansi preduzeća, analitičaru stoji na raspolaganju i set instrumenata i pristupa analizi finansijskih izveštaja. Instrumenti koji će se koristiti kroz rad su takozvani odnosi veličina, odnosno instrumenti kvantitativne analize koji podrazumevaju stavljanje u odnos ili upoređivanje jedne veličine drugom. Razlikujemo sledeće odnose veličina (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2011, str. 116-117):

- Razmera do koje se dolazi ako kratimo istim brojevima dve ili više veličina izraženih u apsolutnim brojevima, sve do one mere kada više nema mogućnosti da se vrši dalje skraćivanje istim brojem.
- Koeficijent ili racio koji se dobija podelom jedne veličine drugom, čime se izražava odnos datih veličina ili relativna veličina njihove uslovljenosti.
- Indeks predstavlja odnos dve veličine koji pokazuje njihovu relativnu promenu u određenom periodu.
- Procenat predstavlja izražavanje relativne promene u procentima.

1.2. KORISNICI FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA

Kako su finansijski izveštaji ne samo izvori informacija o imovini, kapitalu, obavezama, ostvarenom rezultatu i novčanim tokovima, već i bitno ishodište za donošenje poslovnih odluka, javlja se potreba poznavanja instrumenata i tehnika analize performansi preduzeća od strane korisnika finansijskih izveštaja. „Konačni rezultat analize performansi preduzeća obično je neka poslovna odluka” (Stevanović, Malinić, & Milićević, 2007, str. 655). Sledstveno, nerazumevanje finansijskih izveštaja za svakog ko učestvuje u procesu korporativnog upravljanja može biti ozbiljan problem koji može rezultirati pogrešnim poslovnim odlukama. Lančano, pogrešne poslovne odluke mogu proizvesti velike gubitke sa nepopravljivim posledicama.

Različiti pristupi analizi performansi preduzeća zapravo proizilaze iz različitih pojedinačnih ciljeva i informacionih zahteva učesnika korporativnog upravljanja. Učesnike korporativnog upravljanja, ili korisnike finansijskih izveštaja možemo podeliti na interne i eksterne.

U **interne korisnike** ubrajamo vlasnike kapitala, menadžment, zaposlene radnike, sindikate i stručne službe. **Eksterni korisnici** su investitori, kreditori, kupci, dobavljači, država, državne agencije i njeni organi, poreski organi, statistički zavod i privredne komore, razna udruženja i institucije, kao i sama javnost.

Vlasnici kapitala ili investitori u širem smislu, zapravo su već postojeći vlasnici akcija. Vlasnicima, kao investitorima kapitala, potrebne su informacije iz finansijskih izveštaja kako bi procenili sadašnju i očekivanu finansijsku poziciju preduzeća, dugoročnu (solventnost) i kratkoročnu (likvidnost) finansijsku sigurnost. Na bazi tih informacija investitori donose odluke o novom investiranju u preduzeće (kupovina akcija), zadržavanju ili dezinvestiranju (prodaja postojećih akcija), nagrađivanju ili smenjivanju postojećeg menadžmenta preduzeća itd.

Investitori u užem smislu zapravo su potencijalni ulagači u preduzeće. Kako investitori ne vole mnogo da rizikuju, pre nego što odluče koliko i da li da

investiraju u dato preduzeće, žele da imaju blagovremene informacije o performansama datog preduzeća. Buduće investitore najviše zanima sposobnost preduzeća da isplati dividende i samim tim opstanak preduzeća u dugom roku.

Poslovno-finansijski i upravljački ciljevi **menadžmenta** jesu rentabilnost ukupnog kapitala u dugom roku, kao i dugoročna i kratkoročna finansijska sigurnost preduzeća (solventnost i likvidnost). Odatle i proizilaze specifične informacione potrebe prilikom analize performansi preduzeća. Naime, da bi menadžment ostvario naznačene ciljeve, pored eksterne analize finansijskih izveštaja, nameće se i potreba za internom kratkoročnom analizom. Interna analiza podrazumeva kratkoročne bilanse za celo preduzeće ili po profitnim centrima u divizionarno strukturiranim preduzećima. Upravo je ova potreba menadžmenta za detaljnijom i sveobuhvatnijom analizom uslovlila razvoj upravljačkog ili menadžerskog računovodstva unutar preduzeća.

Zaposleni radnici i sindikati zainteresovani su za informacije o stabilnosti i profitabilnosti preduzeća, mogućnostima dugoročnog opstanka, rasta i razvoja preduzeća. Oni koriste date informacije da bi procenili sigurnost radnog mesta, visinu zarada, mogućnosti preduzeća da isplati zarade i druge izdatke upućene njima, učešće zaposlenih u dobitku i slično.

Kreditori su zainteresovani za analizu performansi preduzeća da bi procenili da li će krediti sa pripadajućom kamatom biti blagovremeno vraćeni. Kreditori koji odobravaju kratkoročne kredite zainteresovani su za procenu likvidnosti preduzeća i mogućnosti generisanja novčanog toka. Kreditori koji odobravaju dugoročne kredite zainteresovani su za procenu profitabilnosti preduzeća i mogućnost generisanja novčanog toka u budućnosti.

Dobavljači i drugi poslovni poverioci. U zavisnosti od toga da li su u pitanju kratkoročni ili dugoročni poverioci, determinišu se i njihovi ciljevi u vezi analize performansi preduzeća. Kratkoročni poverioci pretežno su zainteresovani za kratkoročnu finansijsku sigurnost preduzeća (likvidnost) i mogućnost preduzeća da održi dinamičku ravnotežu novčanih priliva i odliva. Dugoročni poverioci više su zainteresovani za pokazatelje dugoročne finansijske sigurnosti i dugoročnog ostvarivanja i predviđanja tokova sredstava i gotovine. Ne treba bukvalno shvatiti ovu podelu „interesovanja” za specifične delove analize performansi preduzeća. Naravno da su i kratkoročni poverioci, a tako i dugoročni zainteresovani za celokupnu sliku uspešnosti preduzeća, naročito ukoliko u preduzeću vide trajnog finansijskog poslovnog partnera.

S druge strane, **kupci** su zainteresovani za analizu performansi preduzeća kako bi procenili mogućnosti razvoja dugoročne saradnje i pouzdanih dobavljača.

Država, državne agencije i njeni regulatorni organi zainteresovani su za finansijske izveštaje kako bi efikasno vodili ekonomsku politiku zemlje i što

efikasnije doprinosili ekonomskom rastu i razvoju. Regulatorni organi raspodeljuju resurse, regulišu poslovanje, monetarnu politiku, poresku politiku, politiku zapošljavanja (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2011, str. 6). U pitanju je uopšten, ali obuhvatan informativni interes za analizu rentabilnosti, solventnosti i likvidnosti preduzeća.

Javnost takođe ima uopšten, ali sveobuhvatan interes za informacije o trendu i razvoju poslovanja, prosperitetu preduzeća i njegovom delokrugu. Služi se finansijskim izveštajima kako bi planirala i analizirala zaposlenost stanovništva i na taj način doprinela lokalnoj ekonomiji.

Poreski organi, statistički zavod i privredne komore služe se finansijskim izveštajima kao izvorom raznovrsnih podataka (o količini, vrednosti, zaradama, obimu proizvodnje, prodaje, izvozu, uvozu itd.) radi utvrđivanja poreske osnovice, radi izračunavanja raznih statističkih podataka itd.

1.3. FINANSIJSKI IZVEŠTAJI

Finansijski izveštaj najpotpunije interpretira i saopštava sve poslovno-finansijske transakcije koje su neophodne za kvalitetnu analizu performansi preduzeća. Finansijski izveštaj predstavlja računovodstvenu, poslovno-finansijsku, statističku, ekonomsku i društvenu pojava. Njegov cilj je istinito i objektivno prikazivanje finansijske pozicije, promena finansijske pozicije i rezultata poslovanja (Dmitrović Šaponja, 2010, str. 72). Analizom finansijskog izveštaja, odnosno analizom performansi preduzeća dolazi se do zaključka zašto su rezultati poslovanja takvi, šta su uzroci a šta posledice takvog stanja.

Na kraju poslovne godine se sistematizovano prikupljene informacije o poslovnim događajima preduzeća predstavljaju u formi izveštaja, koji predstavljaju osnovu za donošenje poslovnih odluka. Kompletan set redovnih godišnjih finansijskih izveštaja velikih pravnih lica, srednjih pravnih lica, pravnih lica koja imaju obavezu sastavljanja konsolidovanih godišnjih finansijskih izveštaja (matična pravna lica), javnih društava, odnosno društava koja se pripremaju da postanu javna, u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište kapitala, nezavisno od veličine u Republici Srbiji obuhvata (Zakon o računovodstvu, 2019, čl. 29):

- Bilans stanja
- Bilans uspeha
- Izveštaj o ostalom rezultatu
- Izveštaj o promenama na kapitalu
- Izveštaj o tokovima gotovine
- Napomene uz finansijske izveštaje.

Mala pravna lica i preduzetnici imaju obavezu sastavljanja i obelodanjivanja bilansa stanja, bilansa uspeha i napomena uz finansijske izveštaje. Mikro pravna lica i druga pravna lica koja se finansiraju pored sopstvenih prihoda i iz

javnih prihoda ili namenskih izvora, imaju obavezu sastavljanja bilansa stanja i bilansa uspeha.

Finansijski izveštaji se sastavljaju za određeni vremenski period. Obično je to period od jedne kalendarske godine, ali za potrebe korisnika finansijski izveštaji se mogu sastavljati na polugodišnjem nivou ili kvartalno. Za potrebe poslovnog odlučivanja, sastavljanje finansijskih izveštaja u kraćim vremenskim intervalima je poželjno. Finansijski izveštaji se sastavljaju i pre 31.12. u uslovima kada se menja pravna forma privrednog društva, u uslovima merdžera i akvizicije i sl. U Republici Srbiji postoji obaveza godišnjeg sastavljanja i obelodanjivanja finansijskih izveštaja, s tim što se set finansijskih izveštaja razlikuje u odnosu na veličinu preduzeća i obavezu primenjivanja standarda izveštavanja. Pravna lica i preduzetnici čija se poslovna godina poklapa sa kalendarskom, dužni su da dostave redovne godišnje finansijske izveštaje Agenciji za privredne registre najkasnije do 31. marta sledeće godine, odnosno do 30. aprila za konsolidovane finansijske izveštaje (Zakon o računovodstvu, 2019, čl. 44).

1.3.1. Bilans stanja

Bilans stanja predstavlja finansijski izveštaj koji, na određen dan, prikazuje sa jedne strane vrednost imovine koju preduzeće poseduje, a sa druge strane prikazuje vrednost izvora finansiranja te imovine. Prikaz veličine i strukture imovine se prikazuje na strani aktive bilansa stanja, dok se prikaz izvora finansiranja (kapitala i obaveza) prikazuje na strani pasive. Osnovno bilansno pravilo glasi da obe strane bilansa stanja moraju biti u ravnoteži, odnosno:

$$\text{AKTIVA (Poslovna imovina)} = \text{PASIVA (Kapital + Obaveze)}$$

iz čega proizilazi da je vrednost kapitala jednaka razlici između ukupne vrednosti imovine i ukupnih obaveza, odnosno:

$$\text{KAPITAL} = \text{AKTIVA} - \text{OBAVEZE}$$

Na strani aktive se prikazuju sva sredstva kojima preduzeće raspolaže da bi ostarilo svoje ciljeve. Sredstva se mogu podeliti na osnovna i obrtna. Osnovna sredstva se smatraju dugoročno veznim sredstvima, jer se koriste duže od jedne godine, postepeno se troše, odnosno postepeno prenose svoju vrednost na gotove proizvode. U osnovna sredstva se svrstavaju nekretnine, postrojenja, oprema, zemljište, biološka sredstva, dugoročni finansijski plasmani i dugoročna potraživanja. Obrtna sredstva su sredstva koja odjednom prenose svoju vrednost na gotove proizvode i smatraju se kratkoročno veznim sredstvima (osim stalnih zaliha). U obrtna sredstva se svrstavaju zalihe, potraživanja, gotovina, kratkoročni finansijski plasmani, porez na dodatnu vrednost i aktivna vremenska razgraničenja.

Na strani pasive se prikazuju izvori finansiranja sredstava prikazanih na strani aktive. Mogu biti:

- sopstveni izvori (kapital) preduzeća koji se sastoje iz osnovnog kapitala (akcionarski, udeli, ulozi, državni, društveni kapital), rezervi i neraspoređene dobiti i
- pozajmljeni izvori (obaveze) preduzeća koji se sastoje iz dugoročnih obaveza (rok vraćanja duži od godinu dana) i kratkoročnih obaveza (rok vraćanja kraći od godinu dana).

Poredak pozicija u bilansu stanja zavisi od usvojenog principa likvidnosti¹ koji pozicije može iskazivati po:

- principu rastuće likvidnosti i opadajuće dospelosti po kom su pozicije na strani aktive prikazane po rastućoj likvidnosti (najpre se iskazuju sredstva koja su najmanje likvidna (osnovna sredstva), a zatim sredstva koja su likvidnija (zalihe, potraživanja, plasmani, gotovina)). Pozicije na strani pasive se iskazuju po opadajućoj dospelosti, od sopstvenog kapitala kao trajnog izvora sredstava, preko dugoročnih obaveza do kratkoročnih obaveza koje najpre dospevaju za plaćanje.
- Principu opadajuće likvidnosti i rastuće dospelosti po kom su pozicije na strani aktive prikazane po opadajućoj likvidnosti, odnosno najpre se iskazuju najlikvidnije pozicije, pa manje likvidne, do najnelikvidnijih pozicija (gotovina, plasmani, potraživanja, zalihe, osnovna sredstva). Pozicije na strani pasive se iskazuju po rastućoj dospelosti, odnosno najpre se iskazuju obaveze koje prve dospevaju (kratkoročen obaveze), zatim dugoročne obaveze i kapital.

U Republici Srbiji se pozicije u bilansu stanja iskazuju po principu rastuće likvidnosti i opadajuće dospelosti.

1.3.2. Forma bilansa stanja

Bilans stanja po svojoj formi može da predstavlja jednostrani ili dvostrani pregled imovine i kapitala. Jednostrani prikaz podrazumeva najpre iskazivanje imovine preduzeća (aktive), ispod koje se iskazuju izvori finansiranja (pasiva). Dvostrani prikaz podrazumeva da se na levoj strani iskazuje imovina, a na desnoj strani izvori finansiranja.

Ministar nadležan za poslove finansija u RS propisuje sadržinu i formu obrazaca finansijskih izveštaja za privredna društva, zadruge i preduzetnike. Obrazac propisan Pravilnikom o sadržini i formi obrazaca finansijskih izveštaja za privredna društva, zadruge i preduzetnike je dat u nastavku

¹ Princip likvidnosti sredstva posmatra po brzini pretvaranja u likvidan oblik, odnosno gotovinu kao najlikvidniji oblik sredstava.

(Pravilnik o sadržini i formi obrazaca finansijskih izveštaja za privredna društva, zadruga i preduzetnike, 2014).

Popunjava pravno lice																									
Matični broj										Šifra delatnosti					PIB										
Naziv																									
Sedište																									

BILANS STANJA

na dan _____ 20 __. Godine

- u hiljadama dinara -

Grupa računa, račun	POZICIJA	AOP	Napomena broj	Iznos		
				Tekuća godina	Prethodna godina	
					Krajnje stanje 20__.	Početno stanje 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
00	A. UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	0001				
	B. STALNA IMOVINA (0003 + 0010 + 0019 + 0024 + 0034)	0002				
01	I. NEMATERIJALNA IMOVINA (0004 + 0005 + 0006 + 0007 + 0008 + 0009)	0003				
02	II. NEKRETNINE, POSTROJENJA I OPREMA (0011 + 0012 + 0013 + 0014 + 0015 + 0016 + 0017 + 0018)	0010				
03	III. BIOLOŠKA SREDSTVA (0020 + 0021 + 0022 + 0023)	0019				
04. osim 047	IV. DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (0025 + 0026 + 0027 + 0028 + 0029 + 0030 + 0031 + 0032 + 0033)	0024				
05	V. DUGOROČNA POTRAŽIVANJA (0035 + 0036 + 0037 + 0038 + 0039 + 0040 + 0041)	0034				
288	V. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	0042				
	G. OBRтна IMOVINA (0044 + 0051 + 0059 + 0060 + 0061 + 0062 + 0068 + 0069 + 0070)	0043				
Klasa 1	I. ZALIHE (0045 + 0046 + 0047 + 0048 + 0049 + 0050)	0044				
20	II. POTRAŽIVANJA PO OSNOVU PRODAJE (0052 + 0053 + 0054 + 0055 + 0056 + 0057 + 0058)	0051				
21	III. POTRAŽIVANJA IZ SPECIFIČNIH POSLOVA	0059				
22	IV. DRUGA POTRAŽIVANJA	0060				

236	V. FINANSIJSKA SREDSTVA KOJA SE VREDNUJU PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA	0061				
23 osim 236 i 237	VI. KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (0063 + 0064 + 0065 + 0066 + 0067)	0062				
24	VII. GOTOVINSKI EKVIVALENTI I GOTOVINA	0068				
27	VIII. POREZ NA DODATU VREDNOST	0069				
28 osim 288	IX. AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	0070				
	D. UKUPNA AKTIVA = POSLOVNA IMOVINA (0001 + 0002 + 0042 + 0043)	0071				
88	Đ. VANBILANSNA AKTIVA	0072				
	PASIVA	AOP	Napomena broj	Iznos		
				Tekuća godina	Prethodna godina	
					Krajnje stanje 20__.	Početno stanje 01.01.20__.
	A. KAPITAL (0402 + 0411 - 0412 + 0413 + 0414 + 0415 - 0416 + 0417 + 0420 - 0421) ≥ 0 = (0071 - 0424 - 0441 - 0442)	0401				
30	I. OSNOVNI KAPITAL (0403 + 0404 + 0405 + 0406 + 0407 + 0408 + 0409 + 0410)	0402				
31	II. UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	0411				
047 i 237	III. OTKUPLJENE SOPSTVENE AKCIJE	0412				
32	IV. REZERVE	0413				
330	V. REVALORIZACIONE REZERVE PO OSNOVU REVALORIZACIJE NEMATERIJALNE IMOVINE, NEKRETNINA, POSTROJENJA I OPREME	0414				
33 osim 330	VI. NEREALIZOVANI DOBICI PO OSNOVU HARTIJA OD VREDNOSTI I DRUGIH KOMPONENTI OSTALOG SVEOBUHVAATNOG REZULTATA (potražna salda računa grupe 33 osim 330)	0415				
33 osim 330	VII. NEREALIZOVANI GUBICI PO OSNOVU HARTIJA OD VREDNOSTI I DRUGIH KOMPONENTI OSTALOG SVEOBUHVAATNOG REZULTATA (dugovna salda računa grupe 33 osim 330)	0416				
34	VIII. NERASPOREĐENI DOBITAK (0418 + 0419)	0417				
	IX. UČEŠĆE BEZ PRAVA KONTROLE	0420				

35	X. GUBITAK (0422 + 0423)	0421				
	B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE (0425 + 0432)	0424				
40	I. DUGOROČNA REZERVISANJA (0426 + 0427 + 0428 + 0429 + 0430 + 0431)	0425				
41	II. DUGOROČNE OBAVEZE (0433 + 0434 + 0435 + 0436 + 0437 + 0438 + 0439 + 0440)	0432				
498	V. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	0441				
42 do 49 (osim 498)	G. KRATKOROČNE OBAVEZE (0443 + 0450 + 0451 + 0459 + 0460 + 0461 + 0462)	0442				
42	I. KRATKOROČNE FINANSIJSKE OBAVEZE (0444 + 0445 + 0446 + 0447 + 0448 + 0449)	0443				
430	II. PRIMLJENI AVANSI, DEPOZITI I KAUCIJE	0450				
43 osim 430	III. OBAVEZE IZ POSLOVANJA (0452 + 0453 + 0454 + 0455 + 0456 + 0457 + 0458)	0451				
44, 45 i 46	IV. OSTALE KRATKOROČNE OBAVEZE	0459				
47	V. OBAVEZE PO OSNOVU POREZA NA DODATU VREDNOST	0460				
48	VI. OBAVEZE ZA OSTALE POREZE, DOPRINOSE I DRUGE DAŽBINE	0461				
49 osim 498	VII. PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA	0462				
	D. GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA (0412 + 0416 + 0421 - 0420 - 0417 - 0415 - 0414 - 0413 - 0411 - 0402) ≥ 0 = (0441 + 0424 + 0442 - 0071) ≥ 0	0463				
	Đ. UKUPNA PASIVA (0424 + 0442 + 0441 + 0401 - 0463) ≥ 0	0464				
89	E. VANBILANSNA PASIVA	0465				

1.3.3. Sadržina bilansa stanja

Pravilnikom o Kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, zadruge i preduzetnike se propisuje Kontni okvir i bliže određuje sadržaj aktivnih i pasivnih računa Pravilnik o Kontnom okviru i sadržini račun u Kontnom okviru za privredna društva, zadruge i preduzetnike, 2020).

Na strani aktive bilansa stanja, u okviru klase 0 - Upisani a neuplaćeni kapital i stalna imovina se prikazuju sledeće grupe računa:

00 – Upisani a neuplaćeni kapital – Osnivač/i ne mora odmah da uplati ceo iznos upisanog kapitala. Iznos kapitala (akcije, udeli, ulozi) koji je upisan, a nije uplaćen se vodi u okviru ove grupe računa. Reč je o vrednosti koju privredno društvo potražuje od osnivača.

01 – Nematerijalna imovina – Nematerijalna imovina predstavlja imovinu koja nema fizička svojstva, ali se može identifikovati. Njena vrednost doprinosi uvećanju vrednosti kapitala preduzeća. Na računima grupe 01 se iskazuju ulaganja u razvoj, patenti, licence, softver, gudvil i ostali oblici nematerijalne imovine.

02 – Nekretnine, postrojenja i oprema – Deo stalne imovine koji je privredno društvo nabavilo radi obavljanja poslovne aktivnosti i očekuje da koristi duže od jednog obračunskog perioda. Odmeravaju se po nabavnoj vrednosti / ceni koštanja. Na računima grupe 02 se iskazuje zemljište, građevinski objekti, postrojenja i oprema, investicione nekretnine i ostale nekretnine, postrojenja i oprema.

03 – Biološka sredstva – Pod biološkim sredstvom se obuhvata živa životinja ili biljka (domaće životinje za proizvodnju mleka, mesa, industrijske biljke, voćke, vinova loza i sl.) koje se koriste u procesu poljoprivredne proizvodnje.

04 – Dugoročni finansijski plasmani – Ulaganja privrednog društva od kojih se očekuje dugoročna korist u vidu finansijskog prihoda. Na računima grupe 04 se iskazuju krediti koje društvo odobrava sa rokom dospeća preko godinu dana, pod određenom kamatnom stopom, zatim, učešća u kapitalu, otkup sopstvenih akcija ili investiranje u dugoročne hartije od vrednosti koje se drže do dospeća.

05 – Dugoročna potraživanja – Dugoročna potraživanja podrazumevaju potraživanja privrednog društva od matičnih, zavisnih ili povezanih lica sa rokom dospeća dužim od godinu dana. Takođe se prikazuju potraživanja po osnovu prodaje na robni kredit ili finansijski lizing. Sva sumnjiva i sporna potraživanja kod kojih postoji rizik da se neće u celosti ili uopšte naplatiti prikazuju se u okviru ove grupe računa.

U okviru klase 1 – Zalihe i stalna sredstva namenjena prodaji, prikazuju se sledeće grupe računa:

10 – Zalihe materijala – Za potrebe procesa proizvodnje preduzeće nabavlja materijal: osnovni i pomoćni, sirovine, gorivo i mazivo. U okviru grupe 10 se iskazuju i rezervni delovi, kao i alat i inventar koji se u celini otpisuju u momentu stavljanja u upotrebu.

11 – Nedovršena proizvodnja – Karakteristika ove grupe računa jeste da prikazuje početno stanje i smanjenje ili povećanje vrednosti zaliha proizvodnje, nedovršenih proizvoda, poluproizvoda i delova, na kraju izveštajnog perioda. U toku redovne poslovne godine se ne knjiže promene na ovoj grupi računa.

12 – Gotovi proizvodi – Kao i kod prethodne grupe računa, knjiženje se vrši samo na početku i na kraju izveštajnog perioda. Vrednost gotovih proizvoda nastalih u procesu proizvodnje se vrednuje po ceni koja je određena računovodstvenim politikama.

13 – Roba – Zalihe robe su namenjene daljoj prodaji, a analaze se u skaldištu ili prodajnim objektima. Na računima grupe 13 se iskazuje se i roba na putu, u tranzitu, u obradi. U zavisnosti od metode po kojoj se vode zalihe robe (nabavna vrednost, prodajna cena bez pdv-a, prodajna cena sa pdv-om) u okviru ove grupe računa iskazuje se ukalkulisani porez na dodatu vrednost (pdv) i ukalkulisana razlika u ceni robe.

14 - Stalna imovina koja se drži za prodaju i prestanak poslovanja – Nematerijalna imovina, nekretnine, postrojenja, oprema, zemljište, biološka sredstva koja se nabavljaju sa ciljem dalje prodaje tretiraju se kao zalihe i knjiže u okviru grupe računa 14.

15 - Plaćeni avansi za zalihe i usluge – Privredno društvo može unapred da plati materijal, robu ili uslugu dobavljaču u zemlji ili inostranstvu, na osnovu avansnog računa. Preuzimanjem unapred plaćenog materijala, robe ili usluge, rasknjižava se vrednost plaćenih avansa za iznos konačnog računa.

U okviru klase 2 – Kratkoročna potraživanja i plasmani, novčana sredstva i aktivna vremenska razgraničenja, prikazuju se sledeće grupe računa:

20 – Potraživanja po osnovu prodaje – Potraživanja za prodatu robu, proizvode i usluge od kupaca u zemlji i inostranstvu, iskazuju se na grupi računa 20.

21 – Potraživanja iz specifičnih poslova – Pod specifičnim poslovima spadaju komisiona prodaja (u kojoj komisionar posreduje radeći u svoje ime, ali za račun komitenta koji je proizvođač ili vlasnik robe) i konsignaciona prodaja (prodaja tuđe, uvezene, neocarinjene robe u tuđe ime i za tuđ račun). Na računima grupe 21 se iskazuju još i potraživanja od izvoznika, po osnovu uvoza za tuđ račun i ostala potraživanja iz specifičnih poslova.

22 – Druga potraživanja – U druga potraživanja spadaju potraživanja od državnih organa i organizacija, od zaposlenih na osnovu akontacija za službeni put, po osnovu naknade štete ili manjkova za koji su odgovorni. Ukoliko osiguranje pokriva štetu, na ovoj grupi računa se iskazuju potraživanja od osiguravajućih društava. Privredno društvo potražuje i za više plaćen porez na dobit ili više plaćene poreze i doprinose. Na osnovu ugovora o kreditu, potražuje ugovorenu kamatu i zateznu kamatu.

23 – Kratkoročni finansijski plasmani – Plasmani u kratkoročne hartije od vrednosti, kredite i zajmove sa rokom dospeća kraćim od godinu dana.

24 – Gotovinski ekvivalenti i gotovina – Za potrebe nesmetanog obavljanja poslovne aktivnosti i održavanja likvidnosti, ova grupa računa ima poseban značaj jer se na njoj iskazuje novac na dinarskim i deviznim računima, blagajni, ali i HOV koje su neposredno unovčive, kao i depoziti po viđenju i plemeniti metali.

27 – Porez na dodatu vrednost – Sva privredna društva koja posluju u sistemu pdv-a imaju obavezu da u okviru ove grupe računa iskazuju pdv u primljenim

fakturama. Pdv se razvrstava po vrsti stope oporezivanja (opšta, posebna), da li je reč o avansima, uvozu ili poljoprivrednicima.

28 – Aktivna vremenska razgraničenja – U grupu računa 28 se iskazuju unapred plaćeni troškovi za narednu poslovnu godinu i unapred obračunati, a nefakturisani prihodi po osnovu kojih su nastali troškovi u tekućoj godini.

Na strani pasive bilansa stanja u okviru klase 3 – Kapital prikazuju se sledeće grupe računa:

30 – Osnovni kapital – U zavisnosti od pravne forme privrednog društva razlikovaće se i konta na kojima su iskazane vrednosti kapitala. Osnovni kapital se formira prilikom osnivanja društva, a u toku poslovanja može doći do njegovog povećanja ili smanjenja vrednosti. Razlikuje se akcionarski kapital, udeli, uložci, državni, društveni, zadružni i ostali kapital.

31 – Upisani, a neuplaćeni kapital – predstavlja kapital koji osnivač nije uplatio, a obaveza se da će uplatiti. Ova grupa računa je povezana sa grupom računa 00 na strani aktive. Uplatom osnivača upisanog kapitala račun u grupi 31 i 00 se zatvaraju.

32 – Rezerve – Obavezne zakonske rezerve i statutarne rezerve.

33 – Revalorizacione rezerve i nerealizovani dobitci i gubici – Vrednovanje nekretnina, postrojenja, opreme i nematerijalne imovine po fer vrednosti izazivaju promenu njihove vrednosti na strani aktive, dok se ta promena na strani pasive evidentira u okviru grupe 33.

34 – Neraspoređeni dobitak – Dobitak iskazan u bilansu uspeha na kraju godine se evidentira na grupi računa 34 u pasivi bilansa stanja. Pored dobitka tekuće godine, u ovoj grupi računa se prikazuje i neraspoređeni dobitak ranijih godina, dok uprava ne donese odluku o raspoređivanju tog dobitka.

35 – Gubitak – Ukoliko je preduzeće na kraju godine ostvarilo gubitak u bilansu uspeha, taj gubitak se evidentira u grupi računa 35 pasive bilansa stanja. U okviru ove grupe računa se prikazuju i gubici ranijih godina. Gubitak privredno društvo pokriva iz neraspoređenog dobitka ranijih godina ili iz rezervi.

U okviru klase 4 – Dugoročna rezervisanja, obaveze i pasivna vremenska razgraničenja, prikazuju se sledeće grupe računa:

40 – Dugoročna rezervisanja – U skladu sa računovodstvenim politikama i MRS privredno društvo vrši dugoročna rezerveisanja za troškove koji mogu nastati u garantnom roku, u sudskim sporovima, naknade za zaposlene (jubilarne nagrade, otpremnine i sl.). Dugoročna rezervisanja koja nisu iskorišćena, ukidaju se u korist prihoda.

41 – Dugoročne obaveze – Obaveze privrednog društva koje dospevaju u roku dužem od godinu dana se prikazuju u grupi računa 4, a mogu se javiti u vidu

dugoročnih kredita, zajmova, finansijskog lizinga ili obaveza po osnovu emitovanih hartija od vrednosti.

42 – Kratkoročne finansijske obaveze – Obaveze po uzetim kreditima, zajmovima, emitovanim HOV, a dospevaju u roku kraćem od godinu dana se evidentiraju u grupi računa 42.

43 – Obaveze iz poslovanja – U grupi računa 43 preovlađuju obaveze prema dobavljačima za kupljen materijal ili robu koja nije plaćena. Takođe, primljeni avansi predstavljaju obavezu privrednog društva da isporuči robu ili gotove proizvode koje je kupac unapred platio i evidentiraju se u grupi računa 43. Ukoliko društvo izda čekove ili menice za izmirenje obaveza prema poveriocima, u ovoj grupi računa se evidentira obaveza po izdatim čekovima i menicama.

44 – Obaveze iz specifičnih poslova – Obaveze proistekle iz komisije i konsignacione prodaje, obaveze prema uvozniku ili obaveze proistekle na osnovu izvoza na tuđ račun predstavljaju obaveze iz specifičnih poslova.

45 – Obaveze po osnovu zarada i naknada zarada – Privredno društvo je u obavezi da obračunava i isplaćuje zaradu svojim zaposlenim radnicima. Pored neto zarade, društvo je u obavezi da obračuna i plati poreze i doprinose na zaradu u skladu sa zakonskim propisima.

46 – Druge obaveze – U okviru grupe računa 46 se evidentiraju obaveze za kamate, dividende, obaveze prema članovima upravnog i nadzornog odbora, zaposlenima i dr.

47 – Obaveze za porez na dodatu vrednost – Na proizvode, robu ili usluge koje privredno društvo prodaje obavezno je da obračuna i plati pdv.

48 – Obaveze za ostale poreze, doprinose i ostale dažbine – Obaveze za porez na dobit, ostale poreze i doprinose i akcize se knjiže na grupi računa 48.

49 – Pasivna vremenska razgraničenja – Unapred naplaćen prihod (prihod koji će biti iskazan u budućem periodu), obračunati troškovi tekućeg perioda kod kojih obaveza plaćanja nastaje u budućem periodu i razgraničene obaveze za pdv se evidentiraju preko pasivnih vremenskih razgraničenja i na taj način omogućuju pravilno utvrđivanje finansijskog rezultata u bilansu uspeha.

1.3.4. Bilans uspeha

Finansijski izveštaj koji prikazuje uspešnost poslovanja preduzeća kroz prikazivanje ostvarenih prihoda i rashoda i izvedenog finansijskog rezultata naziva se **bilans uspeha**. Ukoliko su ukupni prihodi veći od ukupnih rashoda ostvaren je dobitak, i obrnuto veći ukupni rashodi od ukupnih prihoda prizvode gubitak poslovanja.

Bilans uspeha se, kao i bilans stanja, može predstaviti jednostrano ili dvostrano. Dvostrani, horizontalni pregled, koji je naziva još i format slova T, podrazumeva da su sa jedne strane prikazani rashodi, a sa druge strane prihodi. Na manjoj strani se knjiži razlika između prihoda i rashoda, što znači da se dobitak knjiži na strani rashoda, a gubitak na strani prihoda, kao što je vidljivo na sledećem prikazu.

Tabela 1. Dvostrani prikaz bilansa uspeha preduzeća

Bilans uspeha - dvostrani prikaz	
Rashodi	Prihodi
Poslovni rashodi	Poslovni prihodi
Finansijski rashodi	Finansijski prihodi
Ostali rashodi	Ostali prihodi
Dobitak	Gubitak

Dvostrani pregled omogućuje korisniku pregledan uvid u sve vrste prihoda i rashoda. Međutim, nisu uočljivi međurezultati poslovanja (poslovni rezultat, finansijski rezultat i ostali rezultat).

Jednostrani, vertikalni pregled ili format liste je češće korišćen u praksi i podrazumeva sagledavanje najpre poslovnih prihoda, poslovnih rashoda i poslovnog rezultata, zatim finansijskih prihoda, rashoda i rezultata, i na kraju ostalih prihoda, rashoda, bruto i neto rezultata poslovanja.

Bilans uspeha može da se sastavlja po metodi ukupnih troškova i metodi prodatih učinaka.

1) Metoda ukupnih troškova sagledava ukupne troškove po vrsti troška u određenom vremenskom periodu. S obzirom da se sagledavaju troškovi perioda, vrednost zaliha nedovršene proizvodnje i gotovih proizvoda se u finansijskom računovodstvu vode samo preko iskazivanja promene njihove vrednosti (povećanja ili smanjenja). U pogonskom računovodstvu se ovi troškovi vode kroz obuhvatanje direktnih i indirektnih troškova, izračunavanje cene koštanja i iskazivanje vrednosti zaliha nedovršenih i gotovih proizvoda.

Iskazivanje promene vrednosti zaliha nedovršene proizvodnje i gotovih proizvoda može se vršiti na strani prihoda ili na strani rashoda u bilansu uspeha.

Tabela 2. Iskazivanje promene vrednosti zaliha nedovršene proizvodnje i gotovih proizvoda

<i>Primer 1: BU u formi liste sa korekcijom zaliha na strani rashoda</i>	<i>Primer 2: BU u formi liste sa korekcijom zaliha na strani prihoda</i>
1. Prihodi od prodaje	1. Prihodi od prodaje
2. Ostali poslovni prihodi	2. Povećanje vrednosti zaliha
3. Poslovni prihodi (1+2)	3. Smanjenje vrednosti zaliha

4. Nabavna vrednost prodate robe	4. Ostali poslovni prihodi
5. Povećanje vrednosti zaliha	5. Poslovni prihodi (1+2-3+4)
6. Smanjenje vrednosti zaliha	6. Nabavna vrednost prodate robe
7. Troškovi materijala	7. Troškovi materijala
8. Troškovi zarada	8. Troškovi zarada
9. Ostali poslovni rashodi	9. Ostali poslovni rashodi
10. Poslovni rashodi (4-5+6+7+8+9)	10. Poslovni rashodi (6+7+8+9)
11. Poslovni dobitak (gubitak) (3-10)	11. Poslovni dobitak (gubitak) (5-10)
12. Finansijski prihodi	12. Finansijski prihodi
13. Finansijski rashodi	13. Finansijski rashodi
14. Ostali prihodi	14. Ostali prihodi
15. Ostali rashodi	15. Ostali rashodi
Dobitak (gubitak) (11+12-13+14-15)	Dobitak (gubitak) (11+12-13+14-15)

Povećanje vrednosti zaliha se javlja kada je u toku obračunskog perioda proizvodnja bila veća od prodaje, odnosno preduzeće nije uspelo da proda sve gotove proizvode koje je u toku obračunskog perioda proizvelo. Smanjenje vrednosti zaliha se javlja kada je prodaja veća od proizvodnje, odnosno kada je preduzeće uspelo da proda sve što se proizvelo u toku obračunskog perioda i deo ili sve gotove proizvode koji su ostali iz prethodnog obračunskog perioda.

Bilans uspeha se u Republici Srbiji sastavlja po metodi ukupnih troškova, a od 2015. godine se iskazivanje zaliha nedovršene proizvodnje i gotovih proizvoda vodi na strani rashoda.

2) Metoda prodatih učinaka polazi od zahteva da se od prihoda od prodaje gotovih proizvoda oduzimaju troškovi prodatih gotovih proizvoda, odnosno da se od prihoda od prodaje robe oduzme nabavna vrednost prodate robe. Na taj način se iskazuje bruto rezultat, nakon čega se iskazuju troškovi prodaje, uprave i ostali troškovi.

Specifičnost troškova prodatih gotovih proizvoda se ogleda u analitičkom knjigovodstvu troškova „koje omogućava efikasnu alokaciju troškova na mesta i nosioce troškova (podela rashoda prema funkcionalnim područjima) i obračun cene koštanja“ (Knežević, Stanišić, & Mizdraković, 2013, str. 31).

Tabela 3. Prikaz Bilansa uspeha po metodi troškova prodatih učinaka

1. Prihodi od prodaje gotovih proizvoda
2. Troškovi prodatih gotovih proizvoda
3. Bruto dobitak (gubitak) 1-2
4. Ostali poslovni prihodi
5. Troškovi prodaje
6. Troškovi upravljanja i administracije

7. Poslovni dobitak (gubitak) 3+4-5-6
8. Finansijski prihodi
9. Finansijski rashodi
10. Ostali prihodi
11. Ostali rashodi
12. Neto dobitak (gubitak) 7+8-9+10-11

Međunarodni računovodstveni standardi dozvoljavaju izbor metode klasifikacije rashoda u bilansu uspeha, i to po metodi ukupnih troškova (rashodi se grupišu po svojoj prirodi) ili po metodi prodatih učinaka (rashodi se klasifikuju po svojoj funkciji).

Povezanost bilansa uspeha i bilansa stanja je vidljiva u dva procesa:

- u procesu bilansiranja i
- u procesu nastanka prihoda i rashoda.

Povezanost bilansa stanja i bilansa uspeha u procesu bilansiranja se ogleda u iskazivanju neto rezultata poslovanja. Na kraju obračunskog perioda preduzeća može da ostvari pozitivan rezultat (dobitak) ili negativan rezultat (gubitak). Dobitak iskazan u bilansu uspeha se prenosi u bilans stanja u okviru kapitala na poziciju Neraspoređeni dobitak tekuće godine. Ukoliko preduzeće ostvari gubitak, on se takođe prenosi u okviru klase 3, odnosno kapitala, na poziciju Gubitak tekućeg perioda, na taj način što umanjuje njegovu vrednost. Međutim, permanentno ostvarivanje negativnog rezultata može dovesti do toga da su gubici toliki da premašuju vrednost kapitala. U tom slučaju gubitak se iskazuje takođe na pasivnoj strani bilansa stanja, na posebnoj poziciji Gubitak iznad visine kapitala.

Povezanost bilansa stanja i bilansa uspeha u procesu nastanka prihoda i rashoda se ogleda u promenama u bilansu stanja koje izazivaju nastali prihodi i rashodi (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2011, str. 64).

Knjigovodstveno obuhvatanje rashoda koji nastaju smanjenjem imovine (bez smanjenja obaveza) ili povećanjem obaveza (bez povećanja imovine) se može prikazati na sledeći način:

D	P ili	D	P
Rashod	Smanjenje imovine	Rashod	Povećanje obaveza

Knjigovodstveno obuhvatanje prihoda koji nastaju povećanjem imovine (bez povećanja obaveza) ili smanjenjem obaveza (bez smanjenja imovine) se može prikazati na sledeći način:

D	P ili	D	P
Povećanje imovine	Prihod	Smanjenje obaveza	Prihod

1.3.5. Forma bilansa uspeha

Popunjiva pravno lice – preduzetnik					
Matični broj		Šifra delatnosti		PIB	
Naziv					
Sedište					

BILANS USPEHA
za period od _____ do _____ 20 __. Godine

- u hiljadama dinara -

Grupa računa, račun	POZICIJA	AOP	Napomena broj	I z n o s	
				Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	4	5	6
	PRIHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA				
60 do 65, osim 62 i 63	A. POSLOVNI PRIHODI (1002 + 1009 + 1016 + 1017)	1001			
60	I. PRIHODI OD PRODAJE ROBE (1003 + 1004 + 1005 + 1006 + 1007 + 1008)	1002			
61	II. PRIHODI OD PRODAJE PROIZVODA I USLUGA (1010 + 1011 + 1012 + 1013 + 1014 + 1015)	1009			
64	III. PRIHODI OD PREMIJA, SUBVENCIJA, DOTACIJA, DONACIJA I SL.	1016			
65	IV. DRUGI POSLOVNI PRIHODI	1017			
	RASHODI IZ REDOVNOG POSLOVANJA				
50 do 55, 62 i 63	B. POSLOVNI RASHODI (1019 - 1020 - 1021 + 1022 + 1023 + 1024 + 1025 + 1026 + 1027 + 1028 + 1029) ≥ 0	1018			
50	I. NABAVNA VREDNOST PRODATE ROBE	1019			
62	II. PRIHODI OD AKTIVIRANJA UČINAKA I ROBE	1020			
630	III. POVEĆANJE VREDNOSTI ZALIHA NEDOVRŠENIH I GOTOVIH PROIZVODA I NEDOVRŠENIH USLUGA	1021			
631	IV. SMANJENJE VREDNOSTI ZALIHA NEDOVRŠENIH I GOTOVIH PROIZVODA I NEDOVRŠENIH USLUGA	1022			
51 osim 513	V. TROŠKOVI MATERIJALA	1023			
513	VI. TROŠKOVI GORIVA I ENERGIJE	1024			
52	VII. TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I OSTALI LIČNI RASHODI	1025			
53	VIII. TROŠKOVI PROIZVODNIH USLUGA	1026			
540	IX. TROŠKOVI AMORTIZACIJE	1027			
541 do 549	X. TROŠKOVI DUGOROČNIH REZERVISANJA	1028			

55	XI. NEMATERIJALNI TROŠKOVI	1029			
	V. POSLOVNI DOBITAK (1001 - 1018) ≥ 0	1030			
	G. POSLOVNI GUBITAK (1018 - 1001) ≥ 0	1031			
66	D. FINANSIJSKI PRIHODI (1033 + 1038 + 1039)	1032			
66, osim 662, 663 i 664	I. FINANSIJSKI PRIHODI OD POVEZANIH LICA I OSTALI FINANSIJSKI PRIHODI (1034 + 1035 + 1036 + 1037)	1033			
662	II. PRIHODI OD KAMATA (OD TREĆIH LICA)	1038			
663 i 664	III. POZITIVNE KURSNE RAZLIKE I POZITIVNI EFEKTI VALUTNE KLAUZULE (PREMA TREĆIM LICIMA)	1039			
56	Đ. FINANSIJSKI RASHODI (1041 + 1046 + 1047)	1040			
56, osim 562, 563 i 564	I. FINANSIJSKI RASHODI IZ ODNOSA SA POVEZANIM PRAVNIM LICIMA I OSTALI FINANSIJSKI RASHODI (1042 + 1043 + 1044 + 1045)	1041			
562	II. RASHODI KAMATA (PREMA TREĆIM LICIMA)	1046			
563 i 564	III. NEGATIVNE KURSNE RAZLIKE I NEGATIVNI EFEKTI VALUTNE KLAUZULE (PREMA TREĆIM LICIMA)	1047			
	E. DOBITAK IZ FINANSIRANJA (1032 - 1040)	1048			
	Ž. GUBITAK IZ FINANSIRANJA (1040 - 1032)	1049			
683 i 685	Z. PRIHODI OD USKLAĐIVANJA VREDNOSTI OSTALE IMOVINE KOJA SE ISKAZUJE PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA	1050			
583 i 585	I. RASHODI OD USKLAĐIVANJA VREDNOSTI OSTALE IMOVINE KOJA SE ISKAZUJE PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA	1051			
67 i 68, osim 683 i 685	J. OSTALI PRIHODI	1052			
57 i 58, osim 583 i 585	K. OSTALI RASHODI	1053			
	L. DOBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (1030 - 1031 + 1048 - 1049 + 1050 - 1051 + 1052 - 1053)	1054			
	Lj. GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (1031 - 1030 + 1049 - 1048 + 1051 - 1050 + 1053 - 1052)	1055			
69-59	M. NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUŠTAVLJA, EFEKTI PROMENE RAČUNOVODSTVENE POLITIKE I ISPRAVKA GREŠAKA IZ RANIJIH PERIODA	1056			
59-69	N. NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUŠTAVLJA, RASHODI PROMENE RAČUNOVODSTVENE POLITIKE I ISPRAVKA GREŠAKA IZ RANIJIH PERIODA	1057			

	NJ. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA (1054 - 1055 + 1056 - 1057)	1058			
	O. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA (1055 - 1054 + 1057 - 1056)	1059			
	P. POREZ NA DOBITAK				
721	I. PORESKI RASHOD PERIODA	1060			
deo 722	II. ODLOŽENI PORESKI RASHODI PERIODA	1061			
deo 722	III. ODLOŽENI PORESKI PRIHODI PERIODA	1062			
723	R. ISPLAĆENA LIČNA PRIMANJA POSLODAVCA	1063			
	S. NETO DOBITAK (1058 - 1059 - 1060 - 1061 + 1062 - 1063)	1064			
	T. NETO GUBITAK (1059 - 1058 + 1060 + 1061 - 1062 + 1063)	1065			
	I. NETO DOBITAK KOJI PRIPADA MANJINSKIM ULAGAČIMA	1066			
	II. NETO DOBITAK KOJI PRIPADA VEĆINSKOM VLASNIKU	1067			
	III. NETO GUBITAK KOJI PRIPADA MANJINSKIM ULAGAČIMA	1068			
	IV. NETO GUBITAK KOJI PRIPADA VEĆINSKOM VLASNIKU	1069			
	V. ZARADA PO AKCIJI				

U _____

Zakonski zastupnik

M.P. _____

dana _____20_____godine

1.3.6. Sadržina bilansa uspeha

Bilans uspeha iskazuje sledeće vrste prihoda i rashoda:

- poslovne prihode i rashode,
- finansijske prihode i rashode,
- prihode i rashode od usklađivanja vrednosti i
- ostale prihode i rashode.

Poslovni prihodi su prihodi koje preduzeće ostvaruje obavljanjem osnovne delatnosti. U strukturi ukupnih prihoda poslovni prihodi imaju najveće učešće, što je i razumljivo s obzirom na to da je preduzeće osnovano s ciljem da obavljanjem izabrane delatnosti stiče dobit. Poslovni prihodi se iskazuju u klasi 6, a obuhvataju sledeće grupe računa:

grupa računa 60 – prihodi od prodaje robe (povezanim i nepovezanim licima na domaćem i inostranom tržištu);

grupa računa 61 – prihodi od prodaje proizvoda i usluga (povezanim i nepovezanim licima na domaćem i inostranom tržištu);

grupa računa 62 – prihodi od aktiviranja učinaka i robe (ovi prihodi nastaju kada se roba, proizvodi ili usluge koriste za sopstvene potrebe, umesto za prodaju kupcima);

grupa računa 63 – promena vrednosti zaliha učinaka (povećanje ili smanjenje vrednosti zaliha nedovršenih proizvoda, usluga ili gotovih proizvoda);

grupa računa 64 – prihodi od premija, subvencija, donacija ili dotacija i

grupa računa 65 – drugi poslovni prihodi (prihodi od zakupnine, članarine, tantijema²).

Poslovni rashodi su rashodi koji nastaju obavljanjem osnovne delatnosti preduzeća. Mogu se grupisati na varijabilne (koji prate obim proizvodnje i prodaje) i fiksne i pretežno fiksne troškove (koji se kreću nezavisno od obima proizvodnje i prodaje).

Rashodi se evidentiraju u klasi 5, a poslovni rashodi obuhvataju sledeće grupe računa:

grupa računa 50 – nabavna vrednost prodate robe (u okviru finansijskog računovodstva ovi rashodi se priznaju u momentu prodaje robe i obuhvataju rashode nastale prilikom nabavke robe);

grupa računa 51 – troškovi materijala i energije;

grupa računa 52 – troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi (obuhvataju troškove zarada, poreza i doprinosa, troškovi naknada po osnovu ugovora o deli i autorskih ugovora i dr.);

grupa računa 53 – troškovi proizvodnih usluga (obuhvataju troškove održavanja, transporta, zakupnine, reklame i dr.);

grupa računa 54 – troškovi amortizacije i rezervisanja (obuhvataju troškove amortizacije osnovnih sredstava i nematerijalnih ulaganja, kao i rezervisanja u skladu sa računovodstvenim politika);

grupa računa 55 – nematerijalni troškovi (obuhvataju troškove koji nastaju u okviru poslovne aktivnosti, ali nisu materijalne prirode, kao što su troškovi usluga advokata, troškovi platnog prometa, članarina, osiguranja i dr.)

Finansijski prihodi su prihodi koje preduzeće ostvaruje na osnovu finansijskih aktivnosti. U uslovima kada preduzeće ima na raspolaganju slobodna novčana sredstva iznad iznosa potrebnog za realizovanje poslovnih aktivnosti, može doneti odluku o kratkoročnom ili dugoročnom ulaganju tih sredstava (pozajmljivanje finansijskih sredstava drugim pravnim licima, ulaganje u hartije od vrednosti i sl.).

² Tantijeme su naknade za korišćenje stalne imovine preduzeća, na primer: patenata, robnih marki, autorskih prava i kompjuterskog softvera.

Prihodi koji se ostvaruju po osnovu tih ulaganja iskazuju se u okviru finansijskih prihoda u grupi računa 66. U finansijske prihode se ubrajaju prihodi od kamata, dividendi, pozitivne kursne razlike i oslati finansijski prihodi.

Finansijski rashodi nastaju preduzimanjem aktivnosti finansiranja, obezbeđivanja (pozajmljivanja) tuđih sredstava radi obavljanja poslovnih ili investicionih aktivnosti preduzeća. Preduzeće može da koristi kratkoročne ili dugoročne pozajmljene izvore finansiranja i da po tom osnovu plaća cenu korišćenja tih sredstva u vidu kamate. Iskazuju se u grupi računa 56, a pored kamata obuhvataju i negativne kursne razlike, negativne efekte po osnovu valutne klauzule i dr.

Ostali prihodi su rezultat povremenih, vanrednih aktivnosti. Kako ne predstavljaju deo redovnog poslovanja, ne mogu se predvideti u budućem periodu. Iskazuju se u grupi računa 67, a obuhvataju prihode po osnovu prodaje stalne imovine, dugoročnih hov, viškovie, prihode od ukidanja dugoročnih rezervisanja i dr.

Ostali rashodi su, kao i ostali prihodi, rezultat neredovnog, vanrednog poslovanja. Iskazuju se u grupi računa 57, a obuhvataju gubitke nastale prodajom nekretnina, postrojenja, opreme, bioloških sredstava, hov, materijala, zatim manjkovi i drugi ostali rashodi.

Prihodi od usklađivanja vrednosti imovine se iskazuju u grupi računa 68, a obuhvataju pozitivne efekte vrednovanja nekretnina, postrojenja, opreme, bioloških sredstava i zaliha po fer vrednosti.

Rashodi od usklađivanja vrednosti imovine se iskazuju u grupi računa 58, a obuhvataju negativne efekte vrednovanja nekretnina, postrojenja, opreme, bioloških sredstava i zaliha po fer vrednosti.

1.3.7. Izveštaj o ostalom rezultatu

Izveštaj o ostalom rezultatu predstavlja finansijski izveštaj koji prikazuje stavke prihoda i rashoda, koje nisu priznate u bilansu uspeha, već su se na osnovu Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja priznavale u okviru kapitala (Zakon o računovodstvu, 2019, čl. 2, st. 14). U pitanju su sledeće stavke (Knežević, Stanišić, & Mizdraković, 2013, str. 43):

- „promene revalorizacionih rezervi (koje se priznaju u skladu sa standardima MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema i MRS 38 – Nematerijalna ulaganja)
- aktuarski dobiti i gubici po definisanim planovima doprinosa priznatih u skladu sa standardom MRS 19 – Naknade zaposlenima
- dobiti i gubici koji proizilaze iz preračuna finansijskih izveštaja inostranog poslovanja (koje se radi u skladu sa standardom MRS 29 – Učinci promena stranih valuta)

- dobiti i gubici po osnovu ponovnog vrednovanja finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju
- efektivni deo dobitaka i gubitaka po osnovu instrumenata hedžinga u hedžingu tokova gotovine“.

Forma izveštaja o ostalom rezultatu

Popunjava pravno lice – preduzetnik																				
Matični broj										Šifra delatnosti				PIB						
Naziv																				
Sedište																				

IZVEŠTAJ O OSTALOM REZULTATU za period od _____ do _____ 20 __. godine

- u hiljadama dinara -

Grupa računa, račun	POZICIJA	AOP	Napomena broj	Iznos	
				Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	4	5	6
	A. NETO REZULTAT IZ POSLOVANJA				
	I. NETO DOBITAK (AOP 1064)	2001			
	II. NETO GUBITAK (AOP 1065)	2002			
	B. OSTALI SVEOBUHVAJNI DOBITAK ILI GUBITAK				
	a) Stavke koje neće biti reklasifikovane u Bilansu uspeha u budućim periodima				
330	1. Promene revalorizacije nematerijalne imovine, nekretnina, postrojenja i opreme				
	a) povećanje revalorizacionih rezervi	2003			
	b) smanjenje revalorizacionih rezervi	2004			
331	2. Aktuarski dobiti ili gubici po osnovu planova definisanih primanja				
	a) dobiti	2005			
	b) gubici	2006			
332	3. Dobiti ili gubici po osnovu ulaganja u vlasničke instrumente kapitala				
	a) dobiti	2007			
	b) gubici	2008			

333	4. Dobici ili gubici po osnovu udela u ostalom sveobuhvatnom dobitku ili gubitku pridruženih društava				
	a) dobici	2009			
	b) gubici	2010			
	b) Stavke koje naknadno mogu biti reklasifikovane u Bilansu uspeha u budućim periodima				
334	1. Dobici ili gubici po osnovu preračuna finansijskih izveštaja inostranog poslovanja				
	a) dobici	2011			
	b) gubici	2012			

1.3.8. Izveštaj o promenama na kapitalu

Izveštaj o promenama na kapitalu prikazuje informacije o promenama na kapitalu u toku izveštajnog perioda (Zakon o računovodstvu, 2019, čl. 2, st. 15). Ovaj izveštaj je namenjen vlasnicima kapitala. Izveštaj prikazuje aktivnosti na kontima koja vode evidenciju o ulaganjima sopstvenog kapitala u preduzeće.

Na početnu vrednost kapitala dodaju se i oduzimaju sve komponente kapitala (osnovni kapital, upisani a neuplaćeni kapital, rezerve, gubitak, otkupljene sopstvene akcije i neraspoređena dobit), kao i komponente ostalog rezultata (revalorizacione rezerve, aktuarski dobici i gubici, dobici ili gubici po osnovu ulaganja u vlasničke instrumente kapitala, dobici ili gubici po osnovu udela u ostalom dobitku ili gubitku pridruženih društava, dobici ili gubici po osnovu inostranog poslovanja i preračuna finansijskih izveštaja, dobici ili gubici po osnovu hedžinga novčanog toka, dobici ili gubici po osnovu HOV raspoloživih za prodaju).

U izveštaju o promenama na kapitalu se prikazuju efekti promena računovodstvenih politika i ispravke materijalno značajnih grešaka. Sve promene na kapitalu u toku izveštajnog perioda se sumarno prikazuju na kraju izveštaja, kao i stanje kapitala na kraju tekuće godine.

Izveštaj o promenama na kapitalu za period prikazuje promene koje su se dogodile na kapitalu između dva obračunska perioda. U ovom izveštaju iskazuju se (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2011, str. 11):

- ukupan zbirni rezultat za period, posebno prikazujući ukupne iznose koji se mogu pripisati vlasnicima matičnog preduzeća i učešćima bez prava kontrole,
- za svaku komponentu kapitala, efekte retrospektivne primene računovodstvene politike,
- za svaku komponentu kapitala, sravnjavanje knjigovodstvene vrednosti na početku i na kraju perioda, posebno obelodanjujući promene koje su rezultat: dobitka ili gubitka, svake stavke ukupnog ostalog rezultata,
- transakcije vlasnicima kao što su ulaganja vlasnika, raspodele vlasnicima i promene vlasničkih interesa.

Forma izveštaja o promenama na kapitalu

Popunjavanje pravno lice – preduzetnik		
Matični broj	Šifra delatnosti	PIB
Naziv		
Sedište		

IZVEŠTAJ O PROMENAMA NA KAPITALU
za period od _____ do _____ 20__ . godine

- u hiljadama dinara -

Redni broj	OPIS	Komponente kapitala					
		AOP	30	AOP	31	AOP	32
			Osnovni kapital		Upisani a neplaćeni kapital		Rezerve
1	2		3		4		5
1.	Početno stanje prethodne godine na dan 01.01. _____						
	a) dugovni saldo računa	4001		4019		4037	
	b) potražni saldo računa	4002		4020		4038	
2.	Ispravka materijalno značajnih grešaka i promena računovodstvenih politika						
	a) ispravke na dugovnoj strani računa	4003		4021		4039	
	b) Ispravke na potražnoj strani računa	4004		4022		4040	
3.	Korigovano početno stanje prethodne godine na dan 01.01. _____						
	a) korigovani dugovni saldo računa (1a + 2a - 2b) ≥ 0	4005		4023		4041	
	b) korigovani potražni saldo računa (1b - 2a + 2b) ≥ 0	4006		4024		4042	
4.	Promene u prethodnoj _____ godini						
	a) promet na dugovnoj strani računa	4007		4025		4043	
	b) promet na potražnoj strani računa	4008		4026		4044	

5.	Stanje na kraju prethodne godine 31.12. _____						
	a) dugovni saldo računa (3a + 4a - 4b) ≥ 0	4009		4027		4045	
	b) potražni saldo računa (3b - 4a + 4b) ≥ 0	4010		4028		4046	
6.	Ispravka materijalno značajnih grešaka i promena računovodstvenih politika						
	a) ispravke na dugovnoj strani računa	4011		4029		4047	
	b) ispravke na potražnoj strani računa	4012		4030		4048	
7.	Korigovano početno stanje tekuće godine na dan 01.01. _____						
	a) korigovani dugovni saldo računa (5a + 6a - 6b) ≥ 0	4013		4031		4049	
	b) korigovani potražni saldo računa (5b - 6a + 6b) ≥ 0	4014		4032		4050	
8.	Promene u tekućoj _____ godini						
	a) promet na dugovnoj strani računa	4015		4033		4051	
	b) promet na potražnoj strani računa	4016		4034		4052	
9.	Stanje na kraju tekuće godine 31.12. _____						
	a) dugovni saldo računa (7a + 8a - 8b) ≥ 0	4017		4035		4053	
	b) potražni saldo računa (7b - 8a + 8b) ≥ 0	4018		4036		4054	
Redni Broj	OPIS	Komponente kapitala					
		AOP	35	AOP	047 i 237	AOP	34
Gubitak	Otkupljene sopstvene akcije		Nerasporede ni dobitak				
	2		6		7		8
1.	Početno stanje prethodne godine na dan 01.01. _____						
	a) dugovni saldo računa	4055		4073		4091	
	b) potražni saldo računa	4056		4074		4092	
2.	Ispravka materijalno značajnih grešaka i promena računovodstvenih politika						
	a) ispravke na dugovnoj strani računa	4057		4075		4093	
	b) ispravke na potražnoj strani računa	4058		4076		4094	
3.	Korigovano početno stanje prethodne godine na dan 01.01. _____						
	a) korigovani dugovni saldo računa (1a + 2a - 2b) ≥ 0	4059		4077		4095	
	b) korigovani potražni saldo računa (1b - 2a + 2b) ≥ 0	4060		4078		4096	
4.	Promene u prethodnoj _____ godini						

	a) promet na dugovnoj strani računa	4061		4079		4097	
	b) promet na potražnoj strani računa	4062		4080		4098	
5.	Stanje na kraju prethodne godine 31.12. ____						
	a) dugovni saldo računa (3a + 4a - 4b) ≥ 0	4063		4081		4099	
	b) potražni saldo računa (3b - 4a + 4b) ≥ 0	4064		4082		4100	
6.	Ispravka materijalno značajnih grešaka i promena računovodstvenih politika						
	a) ispravke na dugovnoj strani računa	4065		4083		4101	
	b) ispravke na potražnoj strani računa	4066		4084		4102	
7.	Korigovano početno stanje tekuće godine na dan 01.01. ____						
	a) korigovani dugovni saldo računa (5a + 6a - 6b) ≥ 0	4067		4085		4103	
	b) korigovani potražni saldo računa (5b - 6a + 6b) ≥ 0	4068		4086		4104	
8.	Promene u tekućoj ____ godini						
	a) promet na dugovnoj strani računa	4069		4087		4105	
	b) promet na potražnoj strani računa	4070		4088		4106	
9.	Stanje na kraju tekuće godine 31.12. ____						
	a) dugovni saldo računa (7a + 8a - 8b) ≥ 0	4071		4089		4107	
	b) potražni saldo računa (7b - 8a + 8b) ≥ 0	4072		4090		4108	
Redni broj	OPIS	Komponente ostalog rezultata					
		AOP	330	AOP	331	AOP	332
			Revalorizaci one rezerve		Aktuarski dobici ili gubici		Dobici ili gubici po osnovu ulaganja u vlasničke instrumente
1	2		9		10		11
1.	Početno stanje prethodne godine na dan 01.01. ____						
	a) dugovni saldo računa	4109		4127		4145	
	b) potražni saldo računa	4110		4128		4146	
2.	Ispravka materijalno značajnih grešaka i promena računovodstvenih politika						
	a) ispravke na dugovnoj strani računa	4111		4129		4147	
	b) ispravke na potražnoj strani računa	4112		4130		4148	
3.	Korigovano početno stanje prethodne godine na dan 01.01. ____						
	a) korigovani dugovni saldo računa (1a + 2a - 2b) ≥ 0	4113		4131		4149	

	b) korigovani potražni saldo računa (1b - 2a + 2b) ≥ 0	4114		4132		4150	
4.	Promene u prethodnoj _____ godini						
	a) promet na dugovnoj strani računa	4115		4133		4151	
	b) promet na potražnoj strani računa	4116		4134		4152	
5.	Stanje na kraju prethodne godine 31.12. _____						
	a) dugovni saldo računa (3a + 4a - 4b) ≥ 0	4117		4135		4153	
	b) potražni saldo računa (3b - 4a + 4b) ≥ 0	4118		4136		4154	
6.	Ispravka materijalno značajnih grešaka i promena računovodstvenih politika						
	a) ispravke na dugovnoj strani računa	4119		4137		4155	
	b) ispravke na potražnoj strani računa	4120		4138		4156	
7.	Korigovano početno stanje tekuće godine na dan 01.01. _____						
	a) korigovani dugovni saldo računa (5a + 6a - 6b) ≥ 0	4121		4139		4157	
	b) korigovani potražni saldo računa (5b - 6a + 6b) ≥ 0	4122		4140		4158	
8.	Promene u tekućoj _____ godini						
	a) promet na dugovnoj strani računa	4123		4141		4159	
	b) promet na potražnoj strani računa	4124		4142		4160	
9.	Stanje na kraju tekuće godine 31.12. _____						
	a) dugovni saldo računa (7a + 8a - 8b) ≥ 0	4125		4143		4161	
	b) potražni saldo računa (7b - 8a + 8b) ≥ 0	4126		4144		4162	
Redni broj	OPIS	Komponente ostalog rezultata					
		AOP	333 Dobici ili gubici po osnovu udela u ostalom	AOP	334 i 335 Dobici ili gubici po osnovu inostranog poslovanja i	AOP	336 Dobici ili gubici po osnovu hedžinga novčanog tokla
1	2		12		13		14
1.	Početno stanje prethodne godine na dan 01.01. _____						
	a) dugovni saldo računa	4163		4181		4199	
	b) potražni saldo računa	4164		4182		4200	
2.	Ispravka materijalno značajnih grešaka i promena računovodstvenih politika						
	a) ispravke na dugovnoj strani računa	4165		4183		4201	
	b) ispravke na potražnoj strani računa	4166		4184		4202	

	Korigovano početno stanje prethodne godine na dan 01.01. ____						
3.	a) korigovani dugovni saldo računa $(1a + 2a - 2b) \geq 0$	4167		4185		4203	
	b) korigovani potražni saldo računa $(1b - 2a + 2b) \geq 0$	4168		4186		4204	
	Promene u prethodnoj ____ godini						
4.	a) promet na dugovnoj strani računa	4169		4187		4205	
	b) promet na potražnoj strani računa	4170		4188		4206	
	Stanje na kraju prethodne godine 31.12. ____						
5.	a) dugovni saldo računa $(3a + 4a - 4b) \geq 0$	4171		4189		4207	
	b) potražni saldo računa $(3b - 4a + 4b) \geq 0$	4172		4190		4208	
	Ispravka materijalno značajnih grešaka i promena računovodstvenih politika						
6.	a) ispravke na dugovnoj strani računa	4173		4191		4209	
	b) ispravke na potražnoj strani računa	4174		4192		4210	
	Korigovano početno stanje tekuće godine na dan 01.01. ____						
7.	a) korigovani dugovni saldo računa $(5a + 6a - 6b) \geq 0$	4175		4193		4211	
	b) korigovani potražni saldo računa $(5b - 6a + 6b) \geq 0$	4176		4194		4212	
	Promene u tekućoj ____ godini						
8.	a) promet na dugovnoj strani računa	4177		4195		4213	
	b) promet na potražnoj strani računa	4178		4196		4214	
	Stanje na kraju tekuće godine 31.12. ____						
9.	a) dugovni saldo računa $(7a + 8a - 8b) \geq 0$	4179		4197		4215	
	b) potražni saldo računa $(7b - 8a + 8b) \geq 0$	4180		4198		4216	
Redni broj	OPIS	Komponente ostalog rezultata		AOP	Ukupan kapital $(\sum(\text{red 1b kol 3 do kol 15}) - \sum(\text{red 1a kol 3 do kol 15})) \geq 0$	AOP	Gubitak iznad kapitala $(\sum(\text{red 1a kol 3 do kol 15}) - \sum(\text{red 1b kol 3 do kol 15})) \geq 0$
		AOP	Dobici ili gubici po osnovu HOV raspoloživih				
1	2		15		16		17
1.	Početno stanje prethodne godine na dan 01.01. ____						
	a) dugovni saldo računa	4217		4235		4244	
	b) potražni saldo računa	4218					

2.	Ispravka materijalno značajnih grešaka i promena računovodstvenih politika					
	a) ispravke na dugovnoj strani računa	4219		4236	4245	
	b) ispravke na potražnoj strani računa	4220				
3.	Korigovano početno stanje prethodne godine na dan 01.01. ____					
	a) korigovani dugovni saldo računa $(1a + 2a - 2b) \geq 0$	4221		4237	4246	
	b) korigovani potražni saldo računa $(1b - 2a + 2b) \geq 0$	4222				
4.	Promene u prethodnoj ____ godini					
	a) promet na dugovnoj strani računa	4223		4238	4247	
	b) promet na potražnoj strani računa	4224				
5.	Stanje na kraju prethodne godine 31.12. ____					
	a) dugovni saldo računa $(3a + 4a - 4b) \geq 0$	4225		4239	4248	
	b) potražni saldo računa $(3b - 4a + 4b) \geq 0$	4226				
6.	Ispravka materijalno značajnih grešaka i promena računovodstvenih politika					
	a) ispravke na dugovnoj strani računa	4227		4240	4249	
	b) ispravke na potražnoj strani računa	4228				
7.	Korigovano početno stanje tekuće godine na dan 01.01. ____					
	a) korigovani dugovni saldo računa $(5a + 6a - 6b) \geq 0$	4229		4241	4250	
	b) korigovani potražni saldo računa $(5b - 6a + 6b) \geq 0$	4230				
8.	Promene u tekućoj ____ godini					
	a) promet na dugovnoj strani računa	4231		4242	4251	
	b) promet na potražnoj strani računa	4232				
9.	Stanje na kraju tekuće godine 31.12. ____					
	a) dugovni saldo računa $(7a + 8a - 8b) \geq 0$	4233		4243	4252	
	b) potražni saldo računa $(7b - 8a + 8b) \geq 0$	4234				

U _____

Zakonski zastupnik

M.P. _____

dana _____ 20____ godine

1.3.9. Izveštaj o novčanim tokovima

Izveštaj o novčanim tokovima korisnicima pruža informacije o sposobnosti preduzeća da generiše gotovinu i gotovinske ekvivalente koji ostaju preduzeću

da ih koristi za potrošnju ili akumulaciju. Preduzeće može ostvarivati gotovinu iz različitih aktivnosti - poslovnih, investicionih ili finansijskih. Zbog toga je i izveštaj o novčanim tokovima podeljen na tri dela. Slika 1 pokazuje komponente novčanog toka.

Razvrstavanjem aktivnosti, korisnici izveštaja stiču uvid o pojedinačnom uticaju aktivnosti na neto novčani tok. Redovne poslovne aktivnosti nastaju obavljanjem osnovne delatnosti preduzeća. Gotovina generisana iz poslovnih aktivnosti predstavlja razliku između sa jedne strane priliva od prodaje robe ili pružanja usluga, primanja od naknada, provizija, primanja od osiguravajućeg društva i sa druge strane odliva po osnovu isplata dobavljačima, zaposlenima, osiguravajućim društvima. U poslovne aktivnosti spadaju sve aktivnosti koje se redovno obavljaju, odnosno imaju obnavljajući karakter. Redovne aktivnosti se mogu predvideti, planirati, a iskazani dobitak treba da je u korelaciji sa novčanim tokom iz poslovne aktivnosti.

Tokovi gotovine po osnovu finansijskih aktivnosti nastaju u cilju obezbeđivanja novčanih sredstava za obavljanje poslovnih i investicionih aktivnosti (prilivi: prodaja emitovanih akcija, HOV, uzimanje kredita), kao i izmirivanja finansijskih obaveza (odlivi: isplata kredita, lizinga).

Tokovi gotovine po osnovu investicionih aktivnosti se odnose na primanja gotovine na osnovu prodaje osnovnih sredstava, primanja gotovina od prodaje učešća u zajedničkim poduhvatima, primanja na osnovu fjučers ugovora, dok odlivi gotovine nastaju kupovinom osnovnih sredstava, isplatom gotovine za sticanje učešća u zajedničkim poduhvatima i dr.

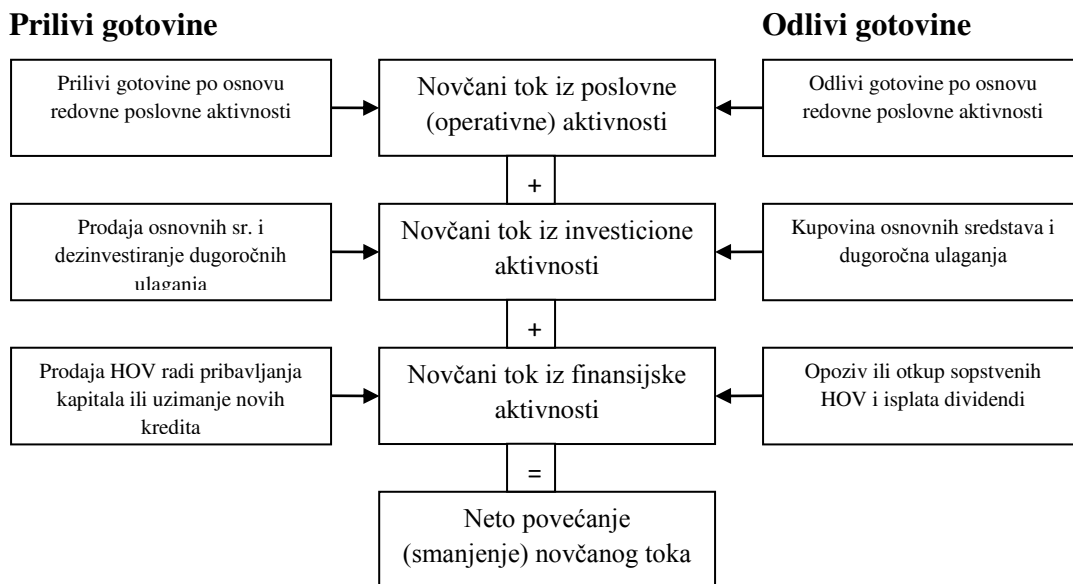
Izveštaj o novčanim tokovima se može sastaviti (Savez računovođa i revizora, 2008):

- direktnom metodom koja prikazuje glavne grupe bruto novčanih priliva i bruto novčanih odliva i
- indirektnom metodom „prema kojoj se dobit ili gubitak usklađuje za efekte transakcija nenovčane prirode, sva razgraničenja ili obračunske iznose proteklih ili budućih poslovnih novčanih priliva ili odliva, te za stavke prihoda ili rashoda koje su vezane za investicijske ili finansijske novčane tokove“.

Bez obzira za koju se metodu odlučili, krajnji iznos neto novčanog toka na kraju perioda mora biti isti. Razlika između direktne i indirektno metode se odnosi na izračunavanje priliva i odliva gotovine iz poslovnih aktivnosti, dok su tokovi gotovine za finansijske i investicione aktivnosti utvrđuju na isti način kod obe metode.

Obavljanje redovnih aktivnosti preduzeću obezbeđuje dugoročni opstanak na tržištu, što je i razlog zbog čega korisnici izveštaja pouzdanije procenjuju stvarne vrednosti preduzeća baš na osnovu novčanih tokova iz redovnih poslovnih aktivnosti.

Slika 1. Komponente novčanog toka

Napomena. Preuzeto od Stančić, 2006, str. 7.

Informacioni značaj izveštaja o novčanim tokovima se ogleda u prikazivanju stvarnih priliva i odliva novčanih sredstava. Korisnici izveštaja moraju praviti razliku između dobitka i neto priliva gotovine. Prodajom proizvedene robe preduzeće ostvaruje prihod koji se prikazuje u bilansu uspeha, ali tek naplatom prodate robe preduzeće dobija gotovinu kojom isplaćuje dobavljače, plaća poreze ili isplaćuje dividende. Analizom izveštaja o novčanim tokovima se saznaje da li je preduzeće likvidno, odnosno da li poseduje novčana sredstva da isplati sve dospele obaveze.

Preduzeće može iskazivati visok dobitak u bilansu uspeha i u isto vreme da ima zanemariv neto novčani tok u izveštaju o novčanim tokovima. To se može desiti ako na primer preduzeće ne može da naplati na vreme svoja potraživanja od kupaca, dok sa druge strane mora da ispunjava svoje obaveze prema ključnim dobavljačima (od kojih mu zavisi kontinuitet primarne delatnosti) ili da ispunjava obaveze prema poreskim organima. Razlog treba tražiti u „vremenskoj nepodudarnosti tokova vrednosti, iz kojih proističe dobitak, i tokova novca, iz kojih proizilazi gotovinski saldo“ (Stevanović, & Malinić, 2003, str. 258).

Nadalje, prilikom kupovine osnovnog sredstva preduzeće ima novčane izdatke gotovine za plaćanje kupljenog sredstva. Međutim, u bilansu uspeha se ne prikazuje rashod po tom osnovu u obračunskom periodu u kom su nastali. Umesto toga, rashod se raspoređuje na više obračunskih perioda (dok traje upotrebna vrednost osnovnog sredstva) u vidu troškova amortizacije (Brili, Majers, Markus, 2007, str. 57).

Izveštaj o novčanim tokovima pruža kvalitetnu osnovu za donošenje poslovnih odluka i zbog manjeg prostora koji može biti iskorišćen za različite oblike manipulisanja od strane preduzeća. Kvalitet korišćenih podataka za poslovno odlučivanje zavisi od realnog sastavljanja finansijskih izveštaja. Finansijski izveštaji se sastavljaju na osnovu Međunarodnih računovodstvenih standarda.

Zbog složenosti definisanja svih poslovnih događaja, međunarodnim standardima je dozvoljeno u pojedinim slučajevima da privredni subjekti svojim računovodstvenim politikama izaberu jedan od ponuđenih metoda obračuna i priznavanja pojedinih poslovnih događaja. Na taj način preduzećima je ostavljen prostor da manipulišu podacima u finansijskim izveštajima pružajući korisnicima izveštaja zamagljenu sliku o stvarnom stanju u preduzeću.

Izveštaj o novčanim tokovima je osetljiv na moguće manipulisanje podacima (zbog stvarnih priliva i odliva koji bi trebalo da prate poslovne događaje) i stoga ima izuzetnu informacionu vrednost. U nadi da povećaju tržišnu cenu kapitala, menadžment se može odlučiti sa jedne strane za priznavanje prihoda i potcenjivanje rashoda kao izvor precenjivanja dobitka ili za precenjivanje imovine i potcenjivanje obaveza, a iza svega stoje skriveni gubici. Nerealno povećanje dobitka na prethodno opisan način u najvećoj meri nije praćen prilivima i odlivima novca, što analitičarima i proceniteljima treba da bude signalizirajući faktor da sa maksimalnom oprežnošću pristupe analizi datog preduzeća. Latentne rezerve nastaju precenjivanjem pasive i podcenjivanjem imovine, a menadžment ih koristi na primer kada želi da odloži tekuće poreske obaveze. Na proceniteljima je veoma ozbiljan zadatak, da otkriju skrivene gubitke ili latentne rezerve, radi dobijanja što kvalitetnijeg rezultata procenjivanja vrednosti preduzeća.

Na osnovu izveštaja o novčanim tokovima korisnici imaju uvid u sposobnost preduzeća da generiše novčana sredstva u poslovnim, investicionim i finansijskim aktivnostima. Takođe, korisnici bolje razumeju promene u finansijskoj strukturi i neto imovini preduzeća, kao i povezanost između neto novčanog toka i profitabilnosti preduzeća.

Forma Izveštaja o tokovima gotovine

Popunjava pravno lice – preduzetnik					
Matični broj		Šifra delatnosti		PIB	
Naziv					
Sedište					

IZVEŠTAJ O TOKOVIMA GOTOVINE

za period od _____ do _____ 20 __. Godine

- u hiljadama dinara -

Pozicija	AOP	Iznos	
		Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	4
A. TOKOVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI			
I. Prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti (1 do 3)	3001		
1. Prodaja i primljeni avansi	3002		
2. Primljene kamate iz poslovnih aktivnosti	3003		
3. Ostali prilivi iz redovnog poslovanja	3004		
II. Odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti (1 do 5)	3005		
1. Isplate dobavljačima i dati avansi	3006		
2. Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi	3007		
3. Plaćene kamate	3008		
4. Porez na dobitak	3009		
5. Odlivi po osnovu ostalih javnih prihoda	3010		
III. Neto priliv gotovine iz poslovnih aktivnosti (I-II)	3011		
IV. Neto odliv gotovine iz poslovnih aktivnosti (II-I)	3012		
B. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA			
I. Prilivi gotovine iz aktivnosti investiranja (1 do 5)	3013		
1. Prodaja akcija i udela (neto prilivi)	3014		
2. Prodaja nematerijalne imovine, nekretnina, postrojenja, opreme i bioloških sredstava	3015		
3. Ostali finansijski plasmani (neto prilivi)	3016		
4. Primljene kamate iz aktivnosti investiranja	3017		
5. Primljene dividend	3018		
II. Odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja (1 do 3)	3019		
1. Kupovina akcija i udela (neto odlivi)	3020		
2. Kupovina nematerijalne imovine, nekretnina, postrojenja, opreme i bioloških sredstava	3021		
3. Ostali finansijski plasmani (neto odlivi)	3022		
III. Neto priliv gotovine iz aktivnosti investiranja (I-II)	3023		
IV. Neto odliv gotovine iz aktivnosti investiranja (II-I)	3024		
V. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA			
I. Prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja (1 do 5)	3025		
1. Uvećanje osnovnog kapitala	3026		
2. Dugoročni krediti (neto prilivi)	3027		
Pozicija	AOP	Iznos	
		Tekuća godina	Prethodna godina

1	2	3	4
3. Kratkoročni krediti (neto prilivi)	3028		
4. Ostale dugoročne obaveze	3029		
5. Ostale kratkoročne obaveze	3030		
II. Odlivi gotovine iz aktivnosti finansiranja (1 do 6)	3031		
1. Otkup sopstvenih akcija i udela	3032		
2. Dugoročni krediti (odlivi)	3033		
3. Kratkoročni krediti (odlivi)	3034		
4. Ostale obaveze (odlivi)	3035		
5. Finansijski lizing	3036		
6. Isplaćene dividende	3037		
III. Neto priliv gotovine iz aktivnosti finansiranja (I-II)	3038		
IV. Neto odliv gotovine iz aktivnosti finansiranja (II-I)	3039		
G. SVEGA PRILIV GOTOVINE (3001 + 3013 + 3025)	3040		
D. SVEGA ODLIV GOTOVINE (3005 + 3019 + 3031)	3041		
Đ. NETO PRILIV GOTOVINE (3040 - 3041)	3042		
E. NETO ODLIV GOTOVINE (3041 - 3040)	3043		
Ž. GOTOVINA NA POČETKU OBRAČUNSKOG PERIODA	3044		
Z. POZITIVNE KURSNE RAZLIKE PO OSNOVU PRERAČUNA GOTOVINE	3045		
I. NEGATIVNE KURSNE RAZLIKE PO OSNOVU PRERAČUNA GOTOVINE	3046		
J. GOTOVINA NA KRAJU OBRAČUNSKOG PERIODA (3042 - 3043 + 3044 + 3045 - 3046)	3047		

U _____

Zakonski zastupnik

M.P. _____

dana _____ 20 _____ godine

1.3.10. Napomene uz finansijske izveštaje

Sastavni deo redovnih godišnjih finansijskih izveštaja pravnih lica i preduzetnika (osim mikro pravnog lica) jesu napomene uz finansijske izveštaje.

Napomene predstavljaju finansijski izveštaj koji „sadrži opise ili raščlanjavanja stavki prezentovanih u ostalim finansijskim izveštajima, primenjene računovodstvene politike, kao i informacije o stavkama koje se nisu kvalifikovale za priznavanje u ovim izveštajima a značajne su za ocenu finansijskog položaja i uspešnosti poslovanja“ (Zakon o računovodstvu, 2019, čl. 2, st. 17).

Za korisnike finansijskih izveštaja napomene predstavljaju značajan izvor detaljnih informacija o pojedinim bilansnim pozicijama koje omogućavaju ispravnu interpretaciju finansijskih izveštaja. Na taj način se omogućava rasterećenje finansijskih izveštaja određenim informacijama, ne smanjujući njihovu informacionu moć. Pored toga, u napomenama se mogu pronaći i informacije koje nisu predmet izveštavanja u redovnim finansijskim izveštajima, a odnose se na buduće poslovanje, kao što su najave spajanja, restrukturiranja, prestanka poslovanja preduzeća).

Povezanost finansijskih izveštaja i napomena se ogleda u označavanju broja napomene pored bilansne pozicije koju napomena detaljno opisuje i dopunjuje. Informacije koje Napomene uz finansijske izveštaje treba da sadrže su³:

- osnovne informacije o pravnom licu, odnosno preduzetniku (sedište, pravna forma, delatnost, prosečan broj zaposlenih);
- izjavu da li su finansijski izveštaji usaglašeni sa nacionalnim propisima i Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja;
- pregled odabranih računovodstvenih politika, kao i efekata promene računovodstvenih politika i obelodanjivanje grešaka koje su uticale na promenu početnog stanja;
- primenjene osnove za vrednovanje pozicija prilikom izrade finansijskog izveštaja;
- dodatne informacije za nekretnine, postrojenja, opremu i biološka sredstva vrednovana primenom modela fer vrednosti i za finansijske instrumente i ostalu imovinu koja se naknadno vrednuju po fer vrednosti;
- informacije o ukupnom iznosu svih finansijskih obaveza, garancija ili nepredviđenih izdataka koji nisu uključeni u bilans stanja, iznos zajmova datih zaposlenima, iznos obaveza sa rokom dospeća dužim od 5 godina.

³ Detaljnije pogledati: Pravilnik o sadržini i formi obrazaca finansijskih izveštaja i sadržini i formi obrasca statističkog izveštaja za privredna društva, zadruge i preduzetnike, Službeni glasnik RS, br. 89/2020, član 30.

II DEO – ANALIZA FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA NA PRAKTIČNOM PRIMERU

Poslovno odlučivanje se najvećim delom zasniva na računovodstvenim informacijama. Glavni proizvodi računovodstveno-informacionog sistema predstavljaju finansijski izveštaji. Na osnovu njih izvode se zaključci o poslovanju posmatranog preduzeća. U zavisnosti od toga šta je predmet posmatranja, analiza finansijskih izveštaja bi se mogla podeliti na:

- Verikalnu i horizontalnu analizu kojom se dolazi do informacija o kretanju (rastu ili smanjenju) vrednosti pojedinačnih bilansnih pozicija u dva ili više obračunska perioda, kao i strukturi, odnosno učešću pojedinačnih bilansnih pozicija u ukupnoj vrednosti bilansa.
- Analizu prinodne snage preduzeća, kojom se dolazi do informacija o mogućnosti preduzeća da ostvaruje neto dobit i novčana sredstva u odnosu na ukupan ili sopstveni kapital. Ovom analizom se proverava i da li je stopa novčanog povraćaja uloženog kapitala (ukupnog ili sopstvenog) viša ili niža u odnosu na ono što pokazuju tokovi rentabiliteta zasnovani na konceptu dobitka. Nezaobilazan element ove analize je svakako i uticaj poslovnog, finansijskog i ukupnog rizika na rezultat preduzeća.
- Analizu finansijskog položaja putem analize dugoročne i kratkoročne sigurnosti, koja pruža informacije o strukturi izvora finansiranja i njenom uticaju na stabilnost poslovanja. Takođe, u okviru ove analize posmatraju se i likvidnost i solventnost, ali i pokrivenost troškova kamata, kratkoročnih i ukupnih obaveza novčanim sredstvima iz redovnih poslovnih aktivnosti.
- U vezi sa likvidnošću preduzeća je svakako i analiza kvaliteta prihoda, koji sastavljen najvećim delom iz prihoda od prodaje roba i usluga, treba da bude praćeni i novčanim sredstvima po istom osnovu. Komparacijom kretanja visine dobitka i novčanog toka tokom proteklih godina, dolazi se do saznanja o postojanju latentnih rezervi ili skrivenih gubitaka.
- Analizu imovinskog položaja koja pomaže korisnicima da dođu do saznanja koliko efikasno ili intenzivno preduzeće koristi svoja sredstva da bi ostvarilo što veće rezultate.
- Konačno, ocenom kreditnog boniteta preduzeća Z – modelom, predviđaju se finansijske neprilike preduzeća, kao što je stečaj (koji može da se završi reorganizacijom ili bankrotstvom).

Neophodno je analizirati uticaj svakog izračunatog pokazatelja na finansijsku situaciju datog preduzeća, uporediti ga u odnosu na prethodne godine i ustanoviti njegovu tendenciju u budućnosti. Iz tog razloga u ovom delu skripte

biće prikazana detaljna analiza poslovanja preduzeća koje posluje u okviru prerađivačke industrije. Sve analize zasnivaće se na redovnim finansijskim izveštajima za 2015. i 2016. godinu, koji su prezentovani i obelodanjeni na sajtu Agencije za privredne registre.

2.1. VERTIKALNA I HORIZONTALNA ANALIZA FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA

Vertikalna analiza ili analiza strukture finansijskih izveštaja ima za cilj da što jasnije prikaže učešće pojedinih grupa, podgrupa ili pozicija finansijskih izveštaja u određenoj celini koju dati izveštaj sadrži (Stevanović, Malinić, & Milićević, 2007, str. 156). U bilansu stanja celina može biti celokupna aktiva kao zbir svih sredstava, ili pasiva kao zbir svih izvora sredstava. U bilansu uspeha celina može biti prihod od prodaje ili ukupan prihod. Celina se iskazuje kao 100%, dok se za ostale pozicije izračunava njihov udeo u određenoj celini. Informacije dobijene vertikalnom analizom pogodne su za grafičko prikazivanje pozicije preduzeća.

Horizontalna analiza ili analizu dinamike (kretanja) bilansnih pozicija pokazuje promenu vrednosti bilansnih pozicija iz godine u godinu. Ukoliko se vrši poređenje bilansnih pozicija u finansijskim izveštajima, najčešće u Bilansu stanja i Bilansu uspeha za dve godine (tekuću i prethodnu godinu), tada se ova analiza naziva komparativna (uporedna) analiza. S druge strane, svako poređenje bilansnih pozicije kroz više godina podrazumeva analizu razvoja odnosno trenda bilansnih pozicija.

Promene u pojedinim bilansnim pozicijama između tekućeg i prethodnog obračunskog (izveštajnog) perioda se mogu prikazivati u: 1. apsolutnim iznosima, 2. relativnim iznosima (%) i 3. indeksima (indeks = iznos vrednosti bilansne pozicije u tekućem periodu / iznos vrednosti bilansne pozicije u prethodnom obračunskom periodu). Pri tome, treba praviti razliku između baznog i lančanih indeksa, u zavisnosti od toga koja se godina uzima kao osnov za poređenje (bazu). Kod baznog indeksa prvi vremenski period predstavlja bazu za sve naredne vremenske periode, dok se kod lančanog indeksa vrednost pozicija svake prethodne godine uzima kao baza za izračunavanje indeksa naredne godine.

U nastavku će biti prikazana vertikalna i horizontalna analiza finansijskih izveštaja preduzeća za 2015. i 2016. godinu.

Tabela 4. Vertikalna i horizontalna analiza Bilansa stanja posmatranog preduzeća

Naziv pozicije	Iznosi u 000 dinara		Struktura u %		Indeks (TG/PG)
	2016. godina (TG)	2015. godina (PG)	2016. godina (TG/UA)	2015. godina (PG/UA)	
AKTIVA					
A. UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL					
B. STALNA IMOVINA (I+II+III+IV+V)	3.812.488	3.871.447	33,36%	34,76%	0,98
I. Nematerijalna imovina	232.584	292.809	2,03%	2,63%	0,79
II. Nekretnine, postrojenja i oprema	2.935.477	3.259.558	25,68%	29,27%	0,90
III. Biološka sredstva					
IV. Dugoročni finansijski plasmani	644.427	319.080	5,64%	2,87%	2,02
V. Dugoročna potraživanja					
V. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA					
G. OBRтна IMOVINA (I+II+III+IV+V+VI+VII+VIII+IX)	7.617.169	7.265.725	66,64%	65,24%	1,05
I. Zalihe	991.021	902.104	8,67%	8,10%	1,10
II. Potraživanja po osnovu prodaje	2.479.338	2.860.195	21,69%	25,68%	0,87
III. Potraživanja iz specifičnih poslova					
IV. Druga potraživanja	216.014	178.635	1,89%	1,60%	1,21
V. Finansijska sredstva koja se vrednuju po fer vrednosti kroz bilans uspeha					
VI. Kratkoročni finansijski plasmani	1.899.669	1.412.981	16,62%	12,69%	1,34
VII. Gotovinski ekvivalent i gotovina	1.904.310	1.888.059	16,66%	16,95%	1,01
VIII. Porez na dodatu vrednost					
IX. Aktivna vremenska razgraničenja	126.817	23.751	1,11%	0,21%	5,34
D. UKUPNA AKTIVA (A+B+V+G)	11.429.657	11.137.172	100,00%	100,00%	1,03
Đ. VANBILANSNA AKTIVA	1.127.472	845.542	9,86%	7,59%	1,33
PASIVA					
A. KAPITAL (I+II+III+IV+V+VI+VII+VIII+IX-X)	8.775.008	8.460.261	76,77%	75,96%	1,04
I. Osnovni kapital	1.285.543	1.394.722	11,25%	12,52%	0,92
II. Upisani a neuplaćeni kapital					
III. Otkupljene sopstevne akcije		109.179	0,00%	0,98%	0,00
IV. Rezerve					
V. Revalorizacione rezerve po osnovu revalorizacije nematerijalne imovine, nekretnina, postrojenja i opeme	435.906	688.126	3,81%	6,18%	0,63

VI. Nerealizovani dobitci po osnovu hartija od vrednosti drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata	634	1.691	0,01%	0,02%	0,37
VII. Nerealizovani gubici po osnovu hartija od vrednosti drugih komponenti ostalog sveobuhvatnog rezultata					
VIII. Nerasporedjeni dobitak	7.052.925	6.484.901	61,71%	58,23%	1,09
IX. Učešće bez prava kontrole					
X. Gubitak					
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE (I+II)	858.775	725.048	7,51%	6,51%	1,18
I. Dugoročna rezervisanja	76.832	55.233	0,67%	0,50%	1,39
II. Dugoročne obaveze	781.943	669.815	6,84%	6,01%	1,17
V. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	56.258	138.644	0,49%	1,24%	0,41
G. KRATKOROČNE OBAVEZE (I+II+III+IV+V+VI+VII)	1.739.616	1.813.219	15,22%	16,28%	0,96
I. Kratkoročne finansijske obaveze	97.294	62.858	0,85%	0,56%	1,55
II. Primljeni avansi, depoziti i kaucije	8.661	7.725	0,08%	0,07%	1,12
III. Obaveze iz poslovanja	1.233.678	1.381.053	10,79%	12,40%	0,89
IV. Ostale kratkoročne obaveze	171.984	201.818	1,50%	1,81%	0,85
V. Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednost	26.845		0,23%	0,00%	
VI. Obaveze za ostale poreze, doprinose i druge dažbine	84.434	46.554	0,74%	0,42%	1,81
VII. Pasivna vremenska razgraničenja	116.720	113.211	1,02%	1,02%	1,03
D. GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA					
D. UKUPNA PASIVA (A+B+V+G-D)	11.429.657	11.137.172	100,00%	100,00%	1,03
E. VANBILANSNA PASIVA	1.127.472	845.542	9,86%	7,59%	1,33

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

Vertikalna analiza bilansa stanja

Strukturno posmatrajući ukupnu aktivu može se zapaziti veće učešće obrtne imovine u odnosu na stalnu imovinu u obe godine posmatranog perioda, što ukazuje na značajnu poslovnu aktivnost ovog preduzeća. Takođe, dominantno učešće obrtne imovine ukazuje da je reč o proizvodnom preduzeću.

Stalna imovina učestvuje u ukupnoj aktivni sa 33,36% u 2016. godini, odnosno 34,76% u 2015. godini. Dinamički posmatrano, udeo (učešće) stalne imovine u ukupnoj aktivni u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu se smanjilo za 1,4% (34,76% - 33,36%). Takođe, u strukturi stalne imovine preovlađuje učešće nekretnina, postrojenja i opreme u obe posmatrane godine. Dinamički posmatrano, udeo ove vrste stalne imovine se smanjio u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu sa 29,27% na 25,68%. Osim nekretnina, postrojenja i opreme, stalna imovina se sastoji i od nematerijalnih ulaganja, čiji udeo se smanjio u tekućoj u odnosu na prethodnu godinu sa 2,63% na 2,03%, kao i od

dugoročnih finansijskih plasmana čiji udeo se povećao u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu sa 2,87% na 5,64%.

S druge strane, obrtna imovina učestvuje u ukupnoj aktivni sa 66,64% u 2016. godini, odnosno 65,24% u 2015. godini. Dinamički posmatrano, udeo (učešće) obrtne imovine u ukupnoj aktivni iz prethodne godine u tekuću godinu se povećava za 1,4% (66,64% - 65,24%). Struktura obrtne imovine u 2016. i u 2015. godini pomejena je u korist potraživanja po osnovu prodaje, kratkoročnih finansijskih plasmana i gotovine i gotovinskih ekvivalenata. Udeo potraživanja po osnovu prodaje se smanjio u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu sa 25,68% na 21,69%, kao i udeo gotovine i gotovinskih ekvivalenata sa 16,95% na 16,66%. Međutim, udeo kratkoročnih finansijskih plasmana se povećao u 2016. u odnosu na 2015. godinu sa 12,69% na 16,62%. Osim navedenih potraživanja, plasmana i gotovine obrtna imovina se sastoji i od zaliha čiji udeo se povećao u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu sa 8,10% na 8,67%, kao i od drugi potraživanja i aktivnih vremenskih razgraničenja čiji se udeo u 2016. u odnosu na 2015. godinu povećao, takođe.

Strukturno posmatrano ukupna pasiva se sastoji 76,77% od kapitala u 2016. godini, odnosno 75,96% u 2015. godini i 23,22% od izvora sredstava u 2016. odnosno 24,04% u 2015. godini. Posmatrana struktura pasive bilansa stanja zadovoljava zahteve tradicionalnog pravila finansiranja, koje podrazumeva da 50% kapitala otpada na sopstveni a 50% na tuđi kapital.

Dinamički posmatrano, učešće sopstvenog kapitala u ukupnoj pasivi iz prethodne godine u tekuću godinu se povećava za 0,81% (76,77%-75,96%), što je pozitivan znak sa aspekta finansiranja preduzeća. Najznačajnije učešće u strukturi kapitala ima neraspoređena dobit koja se formira na osnovu neto dobiti i služi za akumulaciju i isplatu dividende vlasnicima kapitala.

Takođe, u obe posmatrane godine struktura ukupnih obaveza je pomejena ka kratkoročnim obavezama, koje u 2016. godini čine 15,22% ukupne pasive, odnosno 16,28% u 2015. godini, što znači da preduzeće nema velike potrebe za dugoročnim zaduživanjem. Takođe, učešće (udeo) dugoročnih rezervisanja i obaveza u tekućoj godini iznosi 7,51%, odnosno 6,51% u prethodnoj godini.

Dinamički posmatrano udeo (učešće) dugoročnih obaveza i rezervisanja u ukupnoj pasivi iz 2015. godine u 2016. godinu se povećava za 1% (7,51%-6,51%), dok se učešće kratkoročnih obaveza u ukupnoj pasivi smanjilo za 1,06% (16,28%-15,22%) u 2016. u odnosu na 2015. godinu.

Horizontalna analiza bilansa stanja

Stalna imovina beleži pad za 2% u 2016. godini u odnosu na 2015N godinu. Pad tj. smanjenje stalne imovine može da bude posledica otuđenja nekog oblika stalne imovine ili smanjenja vrednosti prouzrokovanog amortizacijom. U konkretnom primeru najznačajniji pad beže nekretnine, postrojenja i oprema od 10% i nematerijalna ulaganja od 21%.

Rast obrtne imovine od 5% rezultat je rasta gotov svih pozicija obrtne imovine u 2016. u odnosu na 2015. godinu a naročito kratkoročnih finansijskih plasmana od 34%, drugih potraživanja od 21% i zaliha od 10%. Pomenuti rast obrtne imovine bi bio još veći da nije došlo do smanjenja potraživanja po osnovu prodaje u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu za 13%. Dakle, rast ukupnih sredstava tj. aktive od 3% u dinamici, može se pripisati rastu obrtne imovine od 5%.

Trend kretanja bilansnih pozicija, posmatran putem indeksa, pokazuje da u dinamici kapital beleži rast od 4% u 2016. u odnosu na 2015. godinu. Najveći rast u dinamici ostvaruje neraspoređeni dobitak od 9%, dok ostale pozicije kapitala beleži pad (osnovni kapital od 8%, revalorizacione reserve od 37%).

S druge strane, na osnovu trenda kretanja bilansnih pozicija možemo zaključiti da tuđi dugoročni izvori finansiranja beleže rast od 18%, što je prouzrokovana rastom i dugoročnih rezervisanja od 39% i dugoročnih obaveza od 17%. Za razliku od dugoročnih izvora finansiranja, kratkoročni izvori finansiranja beleže pad od 4%, što je pre svega posledica pada obaveza iz poslovanja za 11% i ostalih kratkoročnih obaveza od 15% u 2016. u odnosu na 2015. godinu. Takođe, značajan pad u dinamici beleže i odložene poreske obaveze od 59%.

Dakle, rast ukupnih izvora tj. pasive od 3% u dinamici, može se pripisati pre svega rastu sopstvenog kapitala od 4% i rastu dugoročnih izvora pozajmljivanja od 18%.

Tabela 5. Vertikalna i horizontalna analiza Bilansa uspeha posmatranog preduzeća

Naziv pozicije	Iznosi u 000 dinara		Struktura u %		Indeks (TG/PG)
	2016. godina (TG)	2015. godina (PG)	2016. godina (TG/UP)	2015. godina (PG/UP)	
A. POSLOVNI PRIHODI (I+II+III+IV)	9.579.452	8.716.887	96,70%	96,09%	1,10
I. Prihodi od prodaje roba	199.038	47.357	2,01%	0,52%	4,20
II. Prihodi od prodaje proizvoda i usluga	9.337.905	8.652.536	94,26%	95,38%	1,08
III. Prihodi od premija, subvencija, dotacija, donacija i sl.	26.131		0,26%		
IV. Drugi poslovni prihodi	16.378	16.994	0,17%	0,19%	0,96
B. POSLOVNI RASHODI (I-II-III+IV+V+VI+VII+VIII+IX+X+XI)	7.500.359	7.021.245	75,71%	77,40%	1,07
I. Nabavna vrednost prodate robe	273.578	98.649	2,76%	1,09%	2,77
II. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	141.260	113.005	1,43%	1,25%	1,25
III. Povećanje vrednosti zaliha nedovršenih i gotovih proizvoda i nedovršenih usluga		2.150		0,02%	0,00
IV. Smanjenje vrednosti zaliha nedovršenih i gotovih proizvoda i nedovršenih usluga	38.647	4.679	0,39%	0,05%	8,26
V. Troškovi materijala	2.970.923	2.952.697	29,99%	32,55%	1,01

VI. Troškovi goriva i energije	195.918	235.499	1,98%	2,60%	0,83
VII. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	1.293.260	1.304.344	13,06%	14,38%	0,99
VIII. Troškovi proizvodnih usluga	2.061.001	1.705.682	20,81%	18,80%	1,21
IX. Troškovi amortizacije	509.214	507.934	5,14%	5,60%	1,00
X. Troškovi dugoročnih rezervisanja	38.318	34.892	0,39%	0,38%	1,10
XI. Nematerijalni troškovi	260.760	292.024	2,63%	3,22%	0,89
V. POSLOVNI DOBITAK (A-B)	2.079.093	1.695.642	20,99%	18,69%	1,23
G. POSLOVNI GUBITAK (B-A)					
D. FINANSIJSKI PRIHODI (I+II+III)	257.341	305.183	2,60%	3,36%	0,84
I- Finansijski prihodi od povezanih lica i ostali finansijski prihodi	130.161	191.258	1,31%	2,11%	0,68
II. Prihodi od kamata	66.455	50.042	0,67%	0,55%	1,33
III. Pozitivne kursne razlike i pozitivni efekti valutne klauzule	60.725	63.883	0,61%	0,70%	0,95
Đ. FINANSIJSKI RASHODI (I+II+III)	133.321	208.313	1,35%	2,30%	0,64
I. Finansijski rashodi iz odnosa sa povezanim pravnim licima i ostali finansijski rashodi	17.303	70.366	0,17%	0,78%	0,25
II. Rashodi kamata	68.297	80.267	0,69%	0,88%	0,85
III. Negativne kursne razlike i negativni efekti valutne klauzule	47.721	57.680	0,48%	0,64%	0,83
E. DOBITAK IZ FINANSIRANJA (D-Đ)	124.020	96.870	1,25%	1,07%	1,28
Ž. GUBITAK IZ FINANSIRANJA (Đ-D)					
Z. PRIHODI OD USKLADJIVANJA VREDNOSTI OSTALE IMOVINE KOJA SE ISKAZUJE PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA	1.794	5.456	0,02%	0,06%	0,33
I. RASHODI OD USKLADJIVANJA VREDNOSTI OSTALE IMOVINE KOJA SE ISKAZUJE PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA	18.649	40.331	0,19%	0,44%	0,46
J. OSTALI PRIHODI	67.558	43.738	0,68%	0,48%	1,54
K. OSTALI RASHODI	419.423	166.849	4,23%	1,84%	2,51
L. DOBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (V-G+E-Ž+Z-I+J-K)	1.834.393	1.634.526	18,52%	18,02%	1,12
LJ. GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (G-V+Ž-E+I-Z+K-J)					
M. NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJA SE OBUSTAVLJA, EFEKTI PROMENE N. RAČUNOVODSTVENE POLITIKE I ISPRAVKA GREŠAKA IZ RANIJIH PERIODA	44.542		0,45%		

N. NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA, RASHODI PROMENE RAČUNOVODSTVENE POLITIKE I ISPRAVKA GREŠAKA IZ RANIJIH PERIODA					
NJ. DOBITAK PRE OPOREZIVANJA (L-LJ+M-N)	1.878.935	1.634.526	18,97%	18,02%	1,15
O. GUBITAK PRE OPOREZIVANJA (LJ-L+N-M)					
P. POREZ NA DOBITAK					
I. Poreski rashod perioda	399.931	346.429	4,04%	3,82%	1,15
II. Odloženi poreski rashodi perioda					
III. Odloženi poreski prihodi perioda	87.742	48.844	0,89%	0,54%	1,80
R. ISPLAĆENA LIČNA PRIMANJA POSLODAVCA					
S. NETO DOBITAK (NJ-O-PI-PII+PIII-R)	1.566.746	1.336.941	15,82%	14,74%	1,17
T. NETO GUBITAK (O-NJ+PI+PII-PIII+R)					
I. Neto dobitak koji pripada manjinskim ulagačima					
II. Neto dobitak koji pripada većinskom vlasniku					
III. Neto gubitak koji pripada manjinskim ulagačima					
IV. Neto gubitak koji pripada većinskom vlasniku					
V. Zarada po akciji					
UKUPNI PRIHODI (A+D+Z+J)	9.906.145	9.071.264	100,00%	100,00%	1,09

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

UKUPNI PRIHODI = POSLOVNI PRIHODI + FINANSIJSKI PRIHODI + PRIHODI OD USKLAĐIVANJA VREDNOSTI + OSTALI PRIHODI

Vertikalna analiza bilansa uspeha

U strukturi Bilansa uspeha poslovni prihodi čine 96,70% ukupnih prihoda u 2016. godini (TG), odnosno 96,09% u 2015. godini (PG). Visok % udela (učesća) poslovnih prihoda je razumljiv, jer oni nastaju kao rezultat osnovne delatnosti privrednog društva. U okviru poslovnih prihoda dominiraju prihodi od prodaje proizvoda i usluga koji čine 94,26% ukupnih prihoda u 2016. godini (TG), odnosno 95,38% u 2015. godini (PG). Dinamički posmatrano, udeo (učesće) poslovnih prihoda u ukupnim prihodima iz prethodne godine u tekuću godinu se povećao za 0,61% (96,70%-96,09%). Udeo (učesće) finansijskih prihoda se smanjio za 0,76% (3,36-2,60%), udeo prihoda od usklađivanja vrednosti imovine se smanjio za 0,04% a udeo (učesće) ostalih prihoda se povećava za 0,20% (0,68% - 0,48%).

Dinamički posmatrano, opterećenje ukupnih prihoda poslovnim rashodima iz 2015. godine u 2016. godinu se smanjilo za 1,69% (77,40-75,71%), opterećenje ukupnih prihoda finansijskim rashodima iz 2015. godine u 2016. godinu se smanjilo za 0,95% (2,30%-1,35%), opterećenje ukupnih prihoda rashodima od usklađivanja vrednosti imovine se smanjilo za 0,25% (0,44%-0,19%), dok se opterećenje ukupnih prihoda ostalim rashodima iz prethodne godine u tekuću godinu povećalo za 2,39% (4,23%-1,84%).

Dobitak iz redovnog poslovanja pre oporezivanja čini 18,52% ukupnih prihoda u 2016. godini (TG), odnosno 18,02% u 2015. godini (PG). Dinamički posmatrano, udeo (učesće) dobitka iz redovnog poslovanja pre oporezivanja u ukupnim prihodima iz prethodne godine u tekuću godinu se povećao za 0,5% (18,52-18,02%), kao i učesće dobitka pre oporezivanja. Takođe, neto dobitak kao krajnji rezultat bilansa uspeha povećava procenat udela u strukturi ukupnog prihoda sa 14,74% na 15,82% u 2016. godini, što pre svega nastaje kao posledica bržeg rasta ukupnih prihoda u odnosu na ukupne rashode preduzeća.

Horizontalna analiza bilansa uspeha

Vrednost indeksa ukazuje na trend rasta poslovnih prihoda u 2016. u odnosu na 2015. godinu za 10%. Rast poslovnih prihoda se pre svega se pripisuje rastu prihoda od prodaje robe za 320% i prihoda od prodaje proizvoda i usluga za 8%. Finansijski prihoda pokazuju trend pada u 2016. u odnosu na 2015. godinu 16%, kao i prihodi od usklađivanja vrednosti 67%, dok ostali prihodi beleže tendenciju porasta od 54%.

Horizontalnom analizom zaključujemo da je sa aspekta opterećenja ukupnog prihoda poslovnim rashodima trend rasta učesća za 7% u 2016. u odnosu na 2015. godinu.

Opterećenje ukupnog prihoda ostalim vrstama rashoda prisutno je vidu smanjenja i to: kod rashoda finansiranja za 36% i rashoda od usklađivanja vrednosti za 54%. Jedino ostali rashodi pokazuju trend porasta opterećenja ukupnih prihoda od 151%.

Takođe, učesće dobitka pre oporezivanja u strukturi ukupnog prihoda beleži rast u dinamici u 2016. u odnosu na 2015. godinu od 12%, baš kao što je prisutan i dinamički rast neto dobitka od 17%.

2.2. ANALIZA PRINOSNOG POLOŽAJA

Kako se analiza uspešnosti preduzeća zasniva na analizi bilansa uspeha, pre osvrtnja na samu kvantitativnu i kvalitativnu analizu, potrebno je definisati njene osnovne elemente na osnovu čijeg kretanja analitičari donose zaključke o uspešnosti poslovanja preduzeća.

Prema međunarodnom računovodstvenom standardu 18 - Prihodi, prihod se definiše kao bruto priliv ekonomske koristi tokom datog perioda, koji nastaje iz redovnih aktivnosti entiteta, pri čemu taj priliv uzrokuje povećanje kapitala koje ne predstavlja porast po osnovu ulaganja učesnika u kapitalu (Savez računovođa i revizora, 2008, str. 579). Prihod se odmerava po fer vrednosti primljenih ili potraživanih naknada, a priznaje se kada je priliv budućih ekonomskih koristi u entitetu verovatan, i kada se te koristi mogu pouzdano izmeriti. U oficijelnoj šemi bilansa uspeha ukupni prihodi raščlanjeni su na poslovne, finansijske i ostale prihode i prihodi od usklađivanja vrednosti imovine (bioloških sredstava, nematerijalnih ulaganja, nekretnina, postrojenja, opreme, dugoročnih i kratkoročnih finansijskih plasmana, hartija od vrednosti, i drugo).

MRS/MSFI rashode definišu kao „smanjenje ekonomskih koristi tokom obračunskog perioda u obliku odliva ili umanjenja imovine ili nastanka obaveza koje uzrokuju smanjenje kapitala, koje ne predstavlja smanjenje po osnovu raspodele vlasnicima kapitala.” Da bi rashodi ispunili kriterijume priznavanja i uneli se u bilanse, potrebno je da bude izvesno da će u budućnosti doći do smanjenja imovine ili povećanja obaveza, da postoji mogućnost pouzdanog odmeravanja i da su rashodi nastali u obračunskom periodu za koji se finansijski izveštaji sastavljaju (bez obzira na to da li je u istom periodu nastao izdatak). Rashode takođe možemo klasifikovati u zavisnosti od toga da li nastaju u toku redovnih ili neredovnih aktivnosti preduzeća. Razlikujemo poslovne, finansijske, ostale rashode i rashode po osnovu obezvređenja imovine (bioloških sredstava, nematerijalnih ulaganja, nekretnina, postrojenja, opreme, dugoročnih i kratkoročnih finansijskih plasmana, hartija od vrednosti, zaliha i potraživanja).

Analiza prinostnog položaja, odnosno finansijskog rezultata može se vršiti vremenski i prostorno (Rodić, Vukelić, Andrić, 2011, str. 139). Vremensko upoređivanje prikazuje napredovanje ili nazadovanje finansijskog rezultata u nizu uzastopnih obračunskih perioda. Što više uzastopnih perioda upoređujemo, to nam je zaključak validniji. Posmatranjem više uzastopnih bilansa lakše se uočavaju tendencije (kako poželjne, tako i nepoželjne) u kretanju finansijskog rezultata, kao i vremenski periodi kada se javljaju uzroci datih nepoželjnih ili poželjnih kretanja finansijskog rezultata.

Sa druge strane, prostorno upoređivanje podrazumeva upoređivanje analiziranog preduzeća u odnosu na konkurenciju, odnosno preduzeća iste delatnosti. Upoređivanje se vrši u odnosu na najbolje konkurentno preduzeće ili u odnosu na sva konkurentna domaća preduzeća iz date delatnosti (gde se koristi zbirni bilans po strukturama delatnosti koji se objavljuje na nivou jedne države).

Menadžeri preduzeća, kreditori ili potencijalni investitori su zainteresovani za buduće koristi, prinose, koje će ostvarivati preduzeće. Upravo će analiza prinostnog položaja dati odgovore na brojna pitanja kroz:

- Analizu strukture i rasporeda ukupnog prihoda;
- Analizu strukture i rasporeda poslovnog prihoda;
- Analizu strukture i rasporeda bruto finansijskog rezultata;
- Analizu donje tačke rentabiliteta i
- Analizu rizika ostvarenja finansijskog rezultata.

2.2.1. Analiza strukture i rasporeda ukupnog prihoda

Struktura ukupnog prihoda pokazuje po osnovu čega je ostvaren prihod i koliko je ostvareno prihoda, odnosno pokazuje udeo (procentualno učešće) svih vrsta prihoda u ukupnom prihodu. Sa druge strane, struktura rasporeda ukupnog prihoda pokazuje opterećenje ukupnog prihoda pojedinim vrstama rashoda i udeo ostvarenog finansijskog rezultata [bruto dobitka (gubitka) ili dobitka (gubitka) pre oporezivanja i neto dobitka (gubitka)] u ukupnom prihodu.

Tabela 6. Analiza strukture i rasporeda ukupnog prihoda konkretnog preduzeća

R.B.	Pozicija	U 000 dinara		Struktura po godinama (%)		Indeks (%)
		2016. godina	2015. godina	2016. godina	2015. godina	
1	Poslovni prihodi	9.579.452	8.716.887	96,70%	96,09%	109,90
2	Finansijski prihodi	257.341	305.183	2,60%	3,36%	84,32
3	Prihodi od usklađivanja vrednosti	1.794	5.456	0,02%	0,06%	32,88
4	Ostali prihodi	67.558	43.738	0,68%	0,48%	154,46
5	Ukupan prihod (1 do 4)	9.906.145	9.071.264	100,00	100,00	109,20
6	Poslovni rashodi	7.500.359	7.021.245	75,71%	77,40%	106,82
7	Finansijski rashodi	133.321	208.313	1,35%	2,30%	64,00
8	Rashodi od usklađivanja vrednosti	18.649	40.331	0,19%	0,44%	46,24
9	Ostali rashodi	419.423	166.849	4,23%	1,84%	251,38
10	Ukupni rashodi (6 do 9)	8.071.752	7.436.738	81,48%	81,98%	108,54
11	Dobitak iz redovnog poslovanja pre oporezivanja (5 - 10)	1.834.393	1.634.526	18,52%	18,02%	112,23
12	Gubitak iz redovnog poslovanja pre oporezivanja (10 - 5)					
13	Neto dobitak poslovanja koje se obustavlja	44.542	-	0,45%	-	-
14	Neto gubitak poslovanja koje se obustavlja					
15	Bruto dobitak ili dobitak pre oporezivanja (11-12+13-14)	1.878.935	1.634.526	18,97%	18,02%	114,95
16	Bruto gubitak ili gubitak pre oporezivanja (12-11+14-13)					
17	Porez na dobitak	312.189	297.585	3,15 %	3,28 %	104,91

18	Neto dobitak (15-17)	1.566.746	1.336.941	15,82%	14,74%	117,19
19	Neto gubitak (17-15)					

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

Struktura ukupnog prihoda

Poslovni prihodi su dominantna (glavna) komponenta ukupnog prihoda svakog proizvodnog preduzeća s obzirom na to da predstavljaju unovčavanje učinaka iz osnovne delatnosti preduzeća na tržištu. Kod preduzeća udeo poslovnih prihoda u ukupnom prihodu treba da bude preko 90%.

Posmatrano preduzeće ima udeo poslovnih prihoda u ukupnom prihodu u obe godine veći od 90%. Udeo poslovnih prihoda u ukupnom prihodu iznosi 96,70% u 2016. godini, a 96,09% u 2015. godini, što dinamički posmatrano ukazuje na povećanje udela poslovnih prihoda u ukupnim prihodima iz prethodne godine u tekuću godinu. Takođe, ako posmatramo poslovne prihode u apsolutnom iznosu zapaža se rast poslovnih prihoda u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu za 9,90% (indeks 109,90). Zapaženo kretanje poslovnih prihoda možemo pripisati stalnom rastu i razvoju preduzeća.

Finansijski prihodi rezultat su kratkoročnog pozajmljivanja likvidnih (novčanih) sredstava (kratkoročnih finansijskih plasmana) ili investiranja u druga preduzeća i banke (dugoročnih finansijskih plasmana). S obzirom da proizvodno preduzeće nije osnovano radi prikupljanja i plasmana novca i kapitala, što je delatnost banaka, udeo finansijskih prihoda u ukupnom prihodu ne bi trebao da bude značajan (relativno visok). Kod preduzeća udeo finansijskih prihoda u ukupnom prihodu treba da bude manji od 10%. Međutim, što je preduzeće finansijski snažnije, utoliko je i normalnije da ima veći udeo finansijskih prihoda u ukupnom prihodu, jer ima mogućnost investiranja u druga preduzeća i banke. Pored navedenog razloga, relativno visok udeo finansijskih prihoda u ukupnom prihodu može da bude uslovljen i visinom kamatne stope i visinom prinosa na uloženi kapital u druga preduzeća i banke.

Posmatrano preduzeće ima udeo finansijskih prihoda u ukupnom prihodu manji od 10% u obe godine. Udeo finansijskih prihoda u ukupnom prihodu iznosi 2,60% u 2016. godini, odnosno 3,36% u 2015. godini, što dinamički posmatrano ukazuje na smanjenje udela finansijskih prihoda u ukupnom prihodu. Takođe, ako posmatramo finansijske prihode u apsolutnom iznosu zapaža se značajan pad finansijskih prihoda u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu (indeks 84,32). Veoma je bitno napomenuti da relativno visok udeo finansijskih prihoda u ukupnom prihodu nije uvek odraz finansijske snage (moći) ili visine kamatnih stopa i visine prinosa na uloženi kapital u druga preduzeća i banke. Razlog visokog udela finansijskih prihoda u ukupnom prihodu može biti i relativno velik obim prodaje na robni kredit.

Ostali prihodi rezultat su neurednog poslovanja (npr. prihodi od viškova, ostvareni prihodi u tekućoj godini iz prethodne godine). Kod preduzeća udeo

ostalnih prihoda u ukupnom prihodu treba da bude manji od 1% i preduzeće se ne sme oslanjati na njih.

Posmatrano preduzeće ima udeo ostalih prihoda u ukupnom prihodu u obe godine manji od 1%. Udeo ostalih prihoda u ukupnom prihodu iznosi 0,68% u 2016. godini, odnosno 0,48% u 2015. godini, što dinamički posmatrano ukazuje na blagi rast udela ostalih prihoda u ukupnom prihodu iz prethodne u tekuću godinu. Takođe, ako posmatramo ostale prihode u apsolutnom iznosu zapaža se rast ostalih prihoda u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu (indeks 154,46).

Kao i ostali prihodi tako i prihodi od usklađivanja vrednosti ne zauzimaju značajno učešće u ukupnim приходima. Ovo preduzeće ima udeo prihoda od usklađivanja vrednosti u ukupnom prihodu 0,02% u 2016. godini i 0,06% u 2015. godini.

Struktura rasporeda ukupnog prihoda

Poslovni rashodi bi trebali najviše da opterećuju (terete) ukupne prihode posmatranog preduzeća. Dinamički posmatrano, opterećenje ukupnog prihoda poslovnim rashodima posmatranog preduzeća iznosi 75,71% u 2016. godini, odnosno 77,40% u 2015. godini. Manje opterećenje ukupnog prihoda poslovnim rashodima u tekućoj godini ukazuje na bolju ekonomičnost preduzeća u odnosu na prethodnu godinu. Takođe, ako posmatramo poslovne rashode u apsolutnom iznosu zapaža se rast poslovnih rashoda u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu (indeks 106,82).

Opterećenje ukupnog prihoda finansijskim rashodima uslovljeno je vlasničkom strukturom pasive (sopstveni i tuđi kapital) i visinom kamatnih stopa na sredstva koja preduzeće uzima u zajam. To opterećenje ne bi trebalo da prelazi jednocifreni procenat, i takođe je sasvim normalno da su finansijski rashodi u apsolutnom iznosu veći od finansijskih prihoda. Tuđi izvori finansiranja naročito dugoročni izvori finansiranja (kredit, obveznice) omogućavaju proizvodnom preduzeću da poslovno angažuju data sredstva koja u kombinaciji sa sopstvenim sredstvima mogu da donesu veću stopu prinosa na ukupna sredstva (uz pretpostavku da je stopa prinosa na ukupna sredstva veća od fiksne kamatne stope na tuđa sredstva).

Dinamički posmatrano, opterećenje ukupnog prihoda finansijskim rashodima posmatranog preduzeća iznosi 1,35% u 2016. godini, odnosno 2,30% u 2015. godini. Takođe, ako posmatramo finansijske rashode u apsolutnom iznosu zapaža se pad finansijskih rashoda u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, odnosno preduzeće mnogo manje sredstava pozajmljuje u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu (indeks 64,00). S obzirom da opterećenje ukupnog prihoda finansijskim rashodima ne prelazi jednocifreni procenat zaključuje se da posmatrano preduzeće nije prezaduženo.

Ostali rashodi rezultat su neurednog poslovanja (npr. rashodi od manjkova, naknadno utvrđeni troškovi iz prethodne godine). Kod preduzeća udeo ostalih rashoda u ukupnom prihodu treba da bude manji od 1%. Međutim, posmatrano preduzeće ima udeo ostalih rashoda u ukupnom prihodu u obe godine veći od 1%. Dinamički posmatrano, opterećenje ukupnog prihoda ostalim rashodima posmatranog preduzeća iznosi 4,23% u 2016. godini, odnosno 1,84% u 2015. godini. Takođe, ukoliko posmatramo ostale rashode u apsolutnom iznosu zapaža se značajno povećanje ostalih rashoda u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu (indeks 251,38).

Rashodi od usklađivanja vrednosti učestvuju tj. opterećuju ukupne prihode sa 0,19% u tekućoj godini i 0,44% u prethodnoj godini. Ukoliko posmatramo ove rashode u apsolutnom iznosu zapažamo njihovo značajno dinamičko smanjenje (indeks 46,24).

Opterećenje ukupnog prihoda ukupnim rashodima pokazuje koliko je ukupnog prihoda upotrebljeno za pokriće ukupnog rashoda. Pored toga, udeo ukupnih rashoda u ukupnom prihodu pokazuje stepen ostvarene ekonomičnosti preduzeća. Kada preduzeće ostvaruje pozitivan finansijski rezultat (dobitak), opterećenje ukupnog prihoda ukupnim rashodima biće ispod 100%, a kada ostvaruje negativan finansijski rezultat (gubitak) to opterećenje će biti iznad 100% za iznos gubitka.

Dinamički posmatrano, opterećenje ukupnog prihoda ukupnim rashodima posmatranog preduzeća iznosi 81,48% u 2016. godini, odnosno 81,98% u 2015. godini. Takođe, ako posmatramo ukupne rashode u apsolutnom iznosu zapaža se rast ukupnih rashoda u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu (indeks 108,54). Navedeno ukazuje na nešto lošiju ekonomičnost posmatranog preduzeća u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu.

Udeo finansijskog rezultata u ukupnom prihodu pokazuje koliko procenata ukupnog prihoda otpada na finansijski rezultat. U posmatranom preduzeću na bruto dobitak otpada 18,97% ukupnog prihoda u 2016. godini, odnosno 18,02% ukupnog prihoda u 2015. godini. Takođe, ako se posmatra iznos bruto dobitka u apsolutnom iznosu zapaža se povećanje bruto dobitka u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu (indeks 114,95).

Na porez na dobitak otpada više od 3% ukupnog prihoda u obe godine (3,15% u tekućoj godini i 3,28% u prethodnoj godini) i koliki će porez na dobitak biti u odnosu na ukupan prihod zavisi od odluka poreskih vlasti. Sledstveno kretanju udela bruto dobitka u ukupnom prihodu, u posmatranom preduzeću udeo neto dobitka u ukupnom prihodu je veći u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu i iznosi 15,82%, odnosno 14,74%. Takođe, ako se posmatra iznos neto dobitka u apsolutnom iznosu zapaža se povećanje neto dobitka u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu (indeks 117,19).

Opšti zaključak je da je analiza strukture i rasporeda posmatranog preduzeća pokazala da preduzeće u celini ostvaruje pozitivan finansijski rezultat u obe godine. Takođe, zarađivačka moć je u tekućoj godini porasla, pa se može sugerisati preduzeću da obezbedi dobru ekonomičnosti i u budućnosti kako bi se obezbedio trend rasta poslovnih rashoda i u budućnosti.

2.2.2. Analiza strukture i rasporeda poslovnog prihoda

Struktura poslovnog prihoda pokazuje po osnovu čega je ostvaren poslovni prihod i koliko je ostvareno poslovnog prihoda, odnosno pokazuje udeo (procentualno učešće) svih vrsta poslovnih prihoda u ukupnom poslovnom prihodu, dok struktura rasporeda poslovnog prihoda pokazuje opterećenje poslovnog prihoda pojedinim vrstama poslovnog rashoda i koliki je udeo poslovnog rezultata u poslovnom prihodu.

Tabela 7. Analiza strukture i rasporeda poslovnog prihoda konkretnog preduzeća

R. B.	Pozicija	U 000 dinara		Struktura po godinama (%)		Indeks (%)
		2016. godina	2015. godina	2016. godina	2015. godina	
1	Prihodi od prodaje robe	199.038	47.357	2,08%	0,54%	420,29%
2	Prihodi od prodaje proizvoda i usluga	9.337.905	8.652.536	97,48%	99,26%	107,92%
3	Prihodi od premija, subvencija, dotacija	26.131		0,27%	-	-
4	Drugi poslovni prihodi	16.378	16.994	0,17%	0,19%	96,38%
5	Poslovni prihodi (1+2+3+4)	9.579.452	8.716.887	100,00%	100,00%	109,90%
6	Varijabilni materijalni rashodi	5.398.807	4.882.051	56,36%	56,01%	110,58%
7	Bruto plate (troškovi zarada)	1.293.260	1.304.344	13,50%	14,96%	99,15%
8	Troškovi amortizacije i rezervisanja	547.532	542.826	5,72%	6,23%	100,87%
9	Pretežno fiksni rashodi (nematerijalni rashodi)	260.760	292.024	2,72%	3,35%	89,29%
10	Poslovni rashodi (6+7+8+9)	7.500.359	7.021.245	78,30%	80,55%	106,82%
11	Poslovni dobitak (5-10)	2.079.093	1.695.642	21,70%	19,45%	122,61%
12	Poslovni gubitak (10-5)					

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

Treba napomenuti da su iz metodoloških i obračunskih razloga pozicije Povećanja i smanjenja vrednosti zaliha učinaka i Prihodi od aktiviranja učinaka su uključene u Varijabilne materijalne rashode. Pri tome, varijabilni materijalni rashodi obuhvataju sledeće pozicije u Bilansu uspeha:

- Nabavnu vrednost prodate robe

- Troškove materijala
- Troškove goriva i energije
- Troškove proizvodnih usluga
- Prihode od aktiviranja učinaka (odbitna stavka)
- Povećanje vrednosti zaliha (odbitna stavka)
- Smanjenje vrednosti zaliha

Struktura poslovnog prihoda

U strukturi poslovnog prihoda važno je da dominira prihod od prodaje koji zapravo pretvara zalihe proizvoda, roba i usluga u gotovinu potrebnu za kontinuirani nastavak poslovnog procesa preduzeća. Upravo takva situacija je i u posmatranom preduzeću. Naime, učešće prihoda od prodaje robe u poslovnim prihodima ovog preduzeća iznosi 2,08% u 2016. godini i 0,54% u 2015. godini. Bazni indeks pokazuje da je došlo do značajnog rasta prihoda od prodaje robe od 320,29% (više od tri puta) u odnosu na prethodnu godinu. Pošto se radi o prerađivačkom (proizvodnom) preduzeću, najznačajnije učešće u strukturi poslovnih prihoda imaju prihodi od prodaje proizvoda i to: 97,48% u 2016. i 99,26% u 2015. godini. Takođe, u odnosu na prethodnu godinu ovi prihodi su se povećali za 7,92%. Učešće drugih poslovnih prihoda u ukupnim poslovnim prihodima je manje od 0,5% u obe godine i nije značajno.

Struktura rasporeda poslovnog prihoda

Kod proizvodnog preduzeća varijabilni materijalni rashodi najviše opterećuju poslovni prihod. Upravo takva situacija je i kod posmatranog preduzeća, s obzirom da ovi rashodi terete poslovni prihod sa 56,63% u 2016. godini i 56,01% u 2015. godini. Dinamički posmatrano, došlo je do rasta ove vrste rashoda u tekućoj godini u odnosu na prethodnu godinu za 10,58%. Rast ove vrste rashoda je opravdan iz razloga što je došlo i do rasta poslovnih prihoda (a posebno je bitan rast prihoda od prodaje).

Opterećenje poslovnog prihoda bruto platama uslovljeno je visinom plata. Bruto plate opterećuju poslovni prihod posmatranog preduzeća sa 13,50% u 2016. godini, odnosno 14,96% u 2015. godini. S druge strane, amortizacija i troškovi rezervisanja opterećuju poslovni prihod posmatranog preduzeća sa 5,72% tekuće godine, odnosno 6,23% prethodne godine. Dinamički posmatrano nije bilo značajnijih promena niti bruto plata niti troškova amortizacije i rezervisanja u odnosu na prethodnu godinu.

Pretežno fiksni rashodi (nematerijalni rashodi) opterećuju poslovni prihod posmatranog preduzeća sa 2,72% tekuće godine, odnosno 3,35% prethodne godine. Poslovni rashodi terete poslovni prihod posmatranog preduzeća sa 78,30% tekuće godine, odnosno 80,55% prethodne. U apsolutnom iznosu prisutan je rast poslovnih rashoda za 6,82% u tekućoj u odnosu na prethodnu godinu.

Udeo poslovnog dobitka u poslovnom prihodu pokazuje koji deo (koliko procenata) poslovnog prihoda otpada na poslovni dobitak. U našem primeru kod posmatranog preduzeća to iznosi 21,70% u 2016. godini i 19,45% u 2015. godini. Takođe, u apsolutnom iznosu poslovni dobitak je porastao za 22,61%, što je pre svega rezultat većeg rasta poslovnih prihoda u odnosu na rast poslovnih rashoda. Ukoliko bi ostvaren poslovni gubitak stavili u odnos sa poslovnim prihodom utvrdili bismo koliko procenata poslovni gubitak iznosi od poslovnog prihoda.

2.2.3. Analiza strukture bruto finansijskog rezultata

Struktura bruto finansijskog rezultata ukazuje da li preduzeće ostvaruje rezultat iz delatnosti u okviru koje je osnovano ili on nastaje kao rezultat neredovnih aktivnosti. Drugim rečima, putem ove analize utvrđuje se koliko finansijski rezultat iz redovnog poslovanja učestvuje u bruto finansijskom rezultatu, a koliko finansijski rezultat iz neplanskih aktivnosti.

Tabela 8. Analiza strukture bruto finansijskog rezultata

R. B.	Pozicija	U 000 dinara		Struktura po godinama (%)	
		2016. godina	2015. godina	2016. godina	2015. godina
1	Poslovni prihodi	9.579.452	8.716.887		
2	Finansijski prihodi	257.341	305.183		
3	Prihodi od uskađivanja vrednosti	1.794	5.456		
4	Ostali prihodi	67.558	43.738		
5	Ukupan prihod (1 + 2 + 3 + 4)	9.906.145	9.071.264		
6	Poslovni rashodi	7.500.359	7.021.245		
7	Finansijski rashodi	133.321	208.313		
8	Rashodi od usklađivanja vrednosti	18.649	40.331		
9	Ostali rashodi	419.423	166.849		
10	Ukupni rashodi (6 + 7 + 8 + 9)	8.071.752	7.436.738		
11	Finansijski rezultat iz poslovnih prihoda (1 - 6)	2.079.093	1.695.642	113,34	103,74
12	Finansijski rezultat iz finansijskih prihoda (2 - 7)	124.020	96.870	6,76	5,93
13	Finansijski rezultat iz redovnog poslovanja (1+2) – (6+7) ili (11+12)	2.203.113	1.792.512	120,10	109,67
14	Finansijski rezultat iz ostalih prihoda (3+4) – (8+9)	-368.720	-157.986	-20,10	-9,67
15	Bruto finansijski rezultat (5-10) ili (13+14) (Bruto dobitak ili Dobitak pre oporezivanja)	1.834.393	1.634.526	100,00	100,00

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

Kod preduzeća finansijski rezultat iz poslovnih prihoda ne bi trebao da bude negativan. Posmatrano preduzeće je u obe godine ostvarilo pozitivan finansijski rezultat iz poslovnog prihoda, što je tipično za proizvodna preduzeća. Pri tome, udeo finansijskog rezultata iz poslovnih prihoda u bruto dobitku iznosi 113,34% u 2016. godini, odnosno 103,74% u 2015. godini.

Finansijski rezultat iz finansijskih prihoda je u obe godine pozitivan što nije tipično za proizvodna preduzeća. Naime, posmatrano preduzeće više plasira nego što pozajmljuje sredstava, tj. posmatrano preduzeće više zarađuje po osnovu upotrebe pozajmljenog kapitala nego što plaća cenu pozajmljenog kapitala, tj. kamatu kreditoru. Pri tome, udeo finansijskog rezultata iz finansijskih prihoda u bruto dobitku iznosi 6,76% u 2016. godini, odnosno 5,93% u 2015. godini.

Na osnovu pozitivnog finansijskog rezultata iz poslovnih prihoda i finansijskih prihoda možemo zaključiti da se radi o uspešnim bilansima uspeha odnosno da je posmatrano preduzeće je u obe godine ostvarilo pozitivan finansijski rezultat iz redovnog poslovanja. Drugim rečima, udeo finansijskog rezultata iz redovnog poslovanja u bruto dobitku iznosi 120,10% u 2016. godini, odnosno 109,67% u 2015. godini.

U 2016. i 2015. godini finansijski rezultat iz ostalih prihoda i prihoda od usklađivanja vrednosti kod posmatranog preduzeća je negativan. Naime, u 2016. godini on čini -20,10% bruto dobitka a u 2015. godini – 9,67%, što umanjuje pozitivan finansijski rezultat iz redovnog poslovanja. S obzirom da su ostali prihodi i ostali rashodi privremeni, odnosno javljaju se povremeno postoji visok stepen verovatnoće da se negativan finansijski rezultat iz ostalih prihoda neće ponoviti u narednim godinama (narednim obračunskim periodima) što će dovesti do povećanja bruto dobitka.

Možemo zaključiti da je u celini Bilans uspeha posmatranog preduzeća veoma uspešan, u 2016. godini je mnogo bolji nego u 2015. godini, jer su poslovni i finansijski prihodi rasli mnogo brže nego što su rasli poslovni i finansijski rashodi.

2.2.4. Analiza rizika ostvarenja finansijskog rezultata i donje tačke rentabiliteta

Da bi se odredila sposobnost preduzeća da u narednom periodu ostvaruje pozitivne rezultate, moraju se uzeti u obzir rizici ostvarenja finansijskog rezultata. Preduzeća deluju u uslovima neizvesnosti i rizik da se neće ostvariti očekivani ishodi poslovnih aktivnosti je prisutan. Potrebno je kvantificirati rizik kako bi se u skladu sa rezultatom preduzele potrebne korektivne akcije. Razlikujemo sledeće vrste rizika:

1) Faktor poslovnog rizika se izračunava stavljanjem u odnos marže pokrića sa poslovnim dobitkom. Marža pokrića predstavlja razliku između poslovnih

prihoda i varijabilnih rashoda, a faktorom poslovnog rizika se izračunava rizik ostvarenja poslovnog dobitka, odnosno pokriće poslovnih rashoda poslovnim prihodima. Na visinu faktora poslovnog rizika deluje:

- visina prodajne cene (što je prodajna cena viša, biće viša marža pokrića, s time i niži faktor poslovnog rizika);
- visina obima proizvodnje i prodaje (što je veći obim proizvodnje i prodaje, pri datim prodajnim i nabavnim cenama i datim fizičkim utrošcima varijabilnih troškova, biće veća marža pokrića, a time i niži faktor poslovnog rizika i obrnuto);
- visina fizičkog utroška direktnog materijala, energije, usluga i direktnog rada po jedinici proizvoda, (što je manji fizički utrošak, pri datim nabavnim cenama i platama, biće manji varijabilni rashodi, a viša marža pokrića i time niži faktor poslovnog rizika i obrnuto);
- visina ulaganja u osnovna sredstva (što je manje ulaganje u osnovna sredstva, biće manji fiksni rashodi po osnovu amortizacije, a time veći poslovni rezultat i niži faktor poslovnog rizika i obrnuto) i
- visina drugih troškova, što je povezano sa racionalnosti organizacije svih funkcija u preduzeću (što su drugi fiksni troškovi niži biće viši poslovni rezultat, a time i niži faktor poslovnog rizika i obrnuto)“ (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2007, str. 192).

2) Faktor finansijskog rizika se izračunava stavljanjem u odnos poslovnog rezultata i bruto finansijskog rezultata (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2007, str. 193):

$$\text{Faktor finansijskog rizika} = \text{poslovni rezultat} / \text{bruto finansijski rezultat}$$

Na taj način se utvrđuje osetljivost bruto finansijskog rezultata u odnosu na poslovni rezultat. Preduzeća teže da oscilacije između bruto finansijskog i poslovnog rezultata budu što manje, što znači da i faktor finansijskog rizika treba da bude što manji.

Finansijski rizik je uslovljen sa jedne strane poslovnim dobitkom koji treba da bude što veći i neto rashodima finansiranja, sa druge strane. Na visinu faktora finansijskog rizika deluje visina prodajne cene, obim proizvodnje i prodaje, fizički utrošak direktnog materijala, ulaganje u osnovna sredstva (isti faktori deluju i na visinu poslovnog rizika) kao i visina rashoda finansiranja. Na visinu rashoda finansiranja utiče iznos pozajmljenih sredstava i visina kamatne stope kao cene korišćenja pozajmljenih sredstava.

Povećanim zaduživanjem preduzeća javlja se rizik da preduzeće neće moći generisati dovoljno gotovine za finansiranje redovnih poslovnih aktivnosti i dodatnih rashoda kamate i glavnice pozajmljenih sredstava, zbog čega akcionari u takvim uslovima zahtevaju i veće prinose za svoje uloge. Pomeranjem strukture izvora finansiranja u korist pozajmljenih izvora, pri ostvarivanju istog poslovnog dobitka, stopa prinosa na sopstveni kapital se

povećava. Menadžeri tada imaju obavezu da pronađu strategiju koja će obezbediti visoku prinosnu snagu koja će biti usklađena sa rizikom preduzeća.

3) Faktor ukupnog rizika (složen rizik) se izračunava stavljanjem u odnos poslovnog rezultata sa bruto finansijskim rezultatom. Uslovljen je visinom i poslovnog i finansijskog leveridža, pa se može predstaviti i njihovim umnoškom.

Faktor ukupnog rizika pokazuje koliko se puta brže menja bruto finansijski rezultat u odnosu na promenu poslovnog dobitka. Veći ukupan rizik uslovljava bržu promenu, odnosno veće povećanje bruto finansijskog rezultata sa povećanjem poslovnog dobitka i suprotno, smanjenje poslovnog dobitka dovodi do većeg smanjenja bruto finansijskog rezultata u odnosu na smanjenje poslovnog dobitka.

Prilikom analize prinosne snage preduzeća, neizbežna je analiza donje tačke rentabilnosti i stopa elastičnosti. Donja tačka rentabilnosti izjednačuje prihode sa rashodima. Svako povećanje rashoda preko date tačke prouzrokuje negativan finansijski rezultat, što znači da donja tačka rentabilnosti predstavlja tačku u kojoj se ostvaruje neutralan finansijski rezultat.

Moguće je uočiti dve donje tačke rentabilnosti, i to tačku neutralnog poslovnog rezultata „u kojoj se poslovni prihodi izjednačavaju sa fiksnim i pretežno fiksnim rashodima i delom varijabilnih troškova koji su sadržani u prihodu koji obezbeđuje neutralan poslovni rezultat, i tačku neutralnog bruto finansijskog rezultata u kojoj se poslovni prihodi izjednačavaju sa fiksnim i pretežno fiksnim rashodima, neto rashodima finansiranja i delom varijabilnih rashoda koji su sadržani u приходima koji obezbeđuju neutralan bruto finansijski rezultat“ (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2007, str. 195).

Da bi se odredila prinosna snaga preduzeća, potrebno je uočiti koliko je daleko preduzeće od poslovanja bez dobitaka, ali i bez gubitaka. Zbog toga se najpre računa potreban poslovni prihod za ostvarenje neutralnog poslovnog dobitka, odnosno za ostvarenje neutralnog bruto finansijskog rezultata, i to na sledeći način (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2007, str. 195-196):

Potreban poslovni prihod za ostvarenje neutralnog poslovnog rezultata = fiksni i pretežno fiksni rashodi / procenat učešća marže pokrića u poslovnim приходima

Potreban poslovni prihod za ostvarenje neutralnog bruto finansijskog rezultata = (fiksni i pretežno fiksni rashodi + neto rashodi finansiranja) / procenat učešća marže pokrića u poslovnim приходima

gde je:

Procenat učešća marže pokrića = marža pokrića / poslovni prihodi

Da bi se utvrdila mogućnost preduzeća za ostvarivanjem poslovnog i bruto finansijskog rezultata iznad neutralnih rezultata, potrebno je izračunati stopu elastičnosti na sledeći način (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2007, str. 195-196):

$$= \frac{\text{Stopa elastičnosti ostvarenja neutralnog poslovnog dobitka}}{\text{Potreban prihod} - \text{Potreban poslovnih prih. za ostvarenje neutral. pol. rez.}} * 100$$

Poslovni prihod

$$= \frac{\text{Stopa elastičnosti ostvarenja neutralnog bruto finansijskog rezultata}}{\text{Potreban prihod} - \text{Potreban posl. prih. za ostvarenje neutral. bruto fin. rez.}} * 100$$

Poslovni prihod

Na osnovu stope elastičnosti ostvarenja neutralnog poslovnog dobitka, analitičar utvrđuje koliko procenata poslovnog prihoda preduzeće ostvaruje više nego što je potrebno za pokriće svih rashoda osim rashoda finansiranja. U interesu je preduzeća da stopa elastičnosti bude što veća, jer se na taj način smanjuje rizik od ostvarivanja neutralnog poslovnog dobitka. Stopa elastičnosti ostvarenja neutralnog bruto finansijskog rezultata pokazuje koliko procenata poslovnog prihoda preduzeće ostvaruje više nego što je potrebno za pokriće poslovnih i finansijskih rashoda. U slučaju da je preduzeće ostvarilo gubitak, stope elastičnosti će imati negativan predznak i pokazivaće „za koliko je procenata ostvareni poslovni prihod niži od poslovnog prihoda koji odbacuje neutralan poslovni rezultat“ (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2007, str. 196), odnosno bruto finansijski rezultat.

Potrebno je naglasiti da se u analizu rizika ostvarenja finansijskog rezultata i donje tačke rentabilnosti ne uključuju ostali prihodi, ostali rashodi, neto dobitak poslovanja koji se obustavlja, neto gubitak poslovanja koji se obustavlja, zbog toga što su oni privremeni i kao takvi ne mogu biti dugoročan osnov ostvarenja finansijskog rezultata.

Takođe, u uslovima kada preduzeće primenjuje sistem obračuna po ukupnim troškovima ili obračun po proizvodnim troškovima mora se poći od troškova proizvodnje, prvo se troškovi proizvodnje moraju razdvojiti na komponentu fiksnih i komponentu varijabilnih troškova i srazmerno njihovoj proporciji razdvajaju se i rashodi u Bilansu uspeha. Kod preduzeća koja primenjuju sistem obračuna po varijabilnim troškovima taj problem ne postoji, jer su troškovi raščlanjeni na varijabilne i fiksne.

Primenom direktne (subjektivne) metode kod posmatranog preduzeća izvršili smo razdvajanje poslovnih rashoda na varijabilnu i fiksnu komponentu.

Varijabilni rashodi = varijabilni materijalni rashodi + varijabilni deo bruto plata

Fiksni i pretežno fiksni rashodi = amortizacija i troškovi rezervisanja + pretežno fiksni rashodi + fiksni deo bruto plata

Tabela 9. Analiza donje tačke rentabilnosti i rizika ostvarenja finansijskog rezultata za posmatrano preduzeće

		u 000 dinara	
Redni broj	Pozicija	2016. godina	2015. godina
1	Poslovni prihodi	9.579.452	8.716.887
2	Varijabilni rashodi	5.916.111	5.403.788,6
3	Marža pokrića (1-2)	3.663.341	3.313.098,4
4	Fiksni i pretežno fiksni rashodi	1.584.248	1.617.456,4
5	Neto rashodi finansiranja-finansijski rezultat iz finansiranja	-124.020	-96.870
6	Poslovni rezultat-finansijski rezultat iz poslovnih prihoda (3-4)	2.079.093	1.695.642
7	Bruto finansijski rezultat-finansijski rezultat iz redovnog poslovanja (6-5)	2.203.113	1.792.512
8	Faktor poslovnog rizika (3/6)	1,76199	1,95389
9	Faktor finansijskog rizika (6/7)	0,94371	0,94596
10	Faktor ukupnog rizika (8*9)	1,66281	1,84830
11	% učešća marže pokrića u poslovnom prihodu (3/1*100)	38,24%	38,01%
12	Potreban poslovni prihod za ostvarenje neutralnog poslovnog rezultata (4/11*100)	4.142.907,95	4.255.344,38
13	% iskorišćenja poslovnog prihoda za ostvarenje neutralnog poslovnog rezultata (12/1*100)	43,25%	48,82%
14	Stopa elastičnosti ostvarenja neutralnog poslovnog rezultata ((1-12)/1)*100	56,75%	51,18%
15	Potreban poslovni prihod za ostvarenje neutralnog bruto finansijskog rezultata ((4+5)/11)*100	3.818.587,87	4.000.490,40
16	% iskorišćenja poslovnog prihoda za ostvarenje neutralnog bruto finansijskog rezultata (15/1*100)	39,86%	45,89%
17	Stopa elastičnosti ostvarenja neutralnog bruto finansijskog rezultata ((1-15)/1)*100	60,14%	54,11%

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

OBRAČUN

PRETPOSTAVKA: Od ukupnog iznosa bruto plata fiksni deo čini 60% a varijabilni deo 40%.

Varijabilni rashodi u TG (5.916.111): Varijabilni materijalni rashodi (5.398.807) + varijabilni deo bruto plata (40%* 1.293.260) = 5.398.807 + 517.304 = 5.916.111

Varijabilni rashodi u PG (5.403.788,6): Varijabilni materijalni rashodi (4.882.051) + varijabilni deo bruto plata (40%*1.304.344) = 4.882.051 + 521.737,6 = 5.403.788,6

Fiksni i pretežno fiksni rashodi u TG (1.584.248): Amortizacija i troškovi rezervisanja (547.532) + pretežno fiksni rashodi (260.760) + fiksni deo bruto plata (60%*1.293.260) = 547.532 + 260.760 + 775.956 = 1.584.248

Fiksni i pretežno fiksni rashodi u PG (1.617.456,4): Amortizacija i troškovi rezervisanja (542.826) + pretežno fiksni rashodi (292.024) + fiksni deo bruto plata ($60\% \cdot 1.304.344$) = $542.826 + 292.024 + 782.606,4 = 1.617.456,4$

Neto rashodi finansiranja u TG (-124.020): finansijski rashodi (133.321) - finansijski prihodi (257.341)

Neto rashodi finansiranja u PG (-96.870): finansijski rashodi (208.313) - finansijski prihodi (305.183)

Analiza rizika ostvarenja finansijskog rezultata

Faktor poslovnog rizika pokazuje koliko se brže menja poslovni rezultat nego što se menja marža pokrića. Preduzeće je zainteresovano da faktor poslovnog rizika bude što niži, jer je manji rizik smanjenja poslovnog rezultata ispod granice koja obezbeđuje pozitivan bruto finansijski rezultat. Kod posmatranog preduzeća faktor poslovnog rizika je 1,76199 u 2016. godini, odnosno 1,95389 u 2015. godini. Rizik ostvarenja poslovnog rezultata kod posmatranog preduzeća je niži u tekućoj godini nego u prethodnoj godini.

Faktor finansijskog rizika pokazuje koliko se puta brže menja bruto finansijski rezultat kada se poslovni rezultat promeni za jedan procenat. Preduzeće je zainteresovano da faktor finansijskog rizika bude što niži. Kod posmatranog preduzeća faktor finansijskog rizika je 0,94371 u 2016. godini, odnosno 0,94596 u 2015. godini.

Faktor ukupnog rizika pokazuje koliko se puta brže menja bruto finansijski rezultat pri svakoj promeni marže pokrića. Preduzeće je zainteresovano da faktor ukupnog rizika bude što niži. Kod posmatranog preduzeća faktor ukupnog rizika je 1,66281 u 2016. godini, odnosno 1,84830 u 2015. godini. Rizik ostvarenja bruto finansijskog rezultata kod posmatranog preduzeća je niži u tekućoj godini nego u prethodnoj godini.

Analiza donje tačke rentabilnosti

Donja tačka rentabilnosti je ona tačka u kojoj se prihodi izjednačavaju sa rashodima, što znači da je u toj tački finansijski rezultat neutralan (ravan nuli). Kod posmatranog preduzeća utvrđene su dve donje tačke rentabilnosti:

- Tačka neutralnog poslovnog rezultata – to je tačka u kojoj se poslovni prihodi izjednačavaju sa fiksnim i pretežno fiksnim rashodima i delom varijabilnih rashoda koji su sadržani u prihodima koji obezbeđuju neutralan poslovni rezultat i
- Tačka neutralnog bruto finansijskog rezultata – to je tačka u kojoj se poslovni prihodi izjednačavaju sa fiksnim i pretežno fiksnim rashodima, neto rashodima finansiranja i delom varijabilnih rashoda koji su sadržani u prihodima koji obezbeđuju neutralan bruto finansijski rezultat.

Posmatrano preduzeće je iskoristilo poslovni prihod za ostvarenje neutralnog poslovnog rezultata 43,25% tekuće godine, odnosno 48,82% prethodne godine, dakle manje od 100%, pa je ostvaren pozitivan poslovni rezultat (poslovni dobitak). Stopa elastičnosti ostvarenja neutralnog poslovnog rezultata kod posmatranog preduzeća je veća u 2016. godini nego u 2015. godini (56,75% tekuće godine, odnosno 51,18% prethodne godine). Ako je ostvaren negativan poslovni rezultat, % iskorišćenja poslovnog prihoda za ostvarenje neutralnog poslovnog rezultata biće veći od 100%, jer je potreban poslovni prihod za ostvarenje neutralnog poslovnog rezultata veći od ostvarenog poslovnog prihoda. U takvim okolnostima stopa elastičnosti ostvarenja neutralnog poslovnog rezultata biće negativna.

Posmatrano preduzeće je iskoristilo poslovni prihod za ostvarenje neutralnog bruto finansijskog rezultata 39,86% tekuće godine, odnosno 45,89% prethodne godine, dakle manje od 100%, pa je ostvaren pozitivan bruto finansijski rezultat (bruto dobitak). Stopa elastičnosti ostvarenja neutralnog bruto finansijskog rezultata kod posmatranog preduzeća je veća u 2016. godini nego u 2015. godini (60,14% tekuće godine, odnosno 54,11% prethodne godine). Ako je ostvaren negativan bruto finansijski rezultat, % iskorišćenja poslovnog prihoda za ostvarenje neutralnog bruto finansijskog rezultata biće veći od 100%, jer je potreban poslovni prihod za ostvarenje neutralnog bruto finansijskog rezultata veći od ostvarenog poslovnog prihoda. U takvim okolnostima stopa elastičnosti ostvarenja neutralnog bruto finansijskog rezultata biće negativna.

2.2.5. Analiza finansijske moći

Analiza finansijske moći predstavlja utvrđivanje pokrića raznih fiksnih obaveza. Ova analiza obuhvata:

1. Pokrivenost troškova kamata;
2. Pokrivenost troškova kamata gotovinom;
3. Pokrivenost fiksnih zaduženja;
4. Pokrivenost ukupnih fiksnih obaveza;
5. Pokrivenost preferencijalne dividende

Analiza prva dva navedena racio pokazatelja je opravdana u onim preduzećima koja su finansijski zadužena odnosno imaju u otplati kratkoročnu ili dugoročnu pozajmicu. Analiza trećeg racia može da se sprovede samo u akcionarskim preduzećima, i to samo u onima u kojima postoje preferencijalne akcije, dok u ostalim organizacionim oblicima (društvima sa ograničenom odgovornošću, komanditnom društvu, ortačkom društvu i sl.) ne postoji prostor za ovu analizu.

Pokrivenost troškova kamata, odnosno troškova finansiranja se izračunava na sledeći način:

Poslovni dobitak
Troškovi kamata

Ovaj odnos pokazuje koliko je puta poslovni dobitak veći od troškova kamata i što je ovaj odnos viši to je pokrivenost kamata a time i finansijska moć veća i obrnuto. Teško je utvrditi koliko bi pokriće kamate trebalo biti, ali se smatra da što je dobijeni pokazatelj veći od broja 1. Veći dobijeni pokazatelj ne znači samo veću sigurnost da će kamate biti pokrivena, već i veći bruto prinos na ukupan kapital, jer je poslovni dobitak zapravo bruto prinos na ukupan kapital.

Mana pokazatelja ogleda se u slučaju njegovog tumačenja za samo jednu godinu, jer na taj način teško možemo dobiti valjan zaključak o stepenu finansijskog naprežanja preduzeća u vezi sa rashodima kamata, a samim tim i o tome koliko su poverioci i njihovi interesi zaštićeni. Naime, kako se dugoročni kredit uzima na dug period, potrebno je analizirati niz obračunskih perioda (najbolje tokom čitavog perioda trajanja duga) kako bismo izveli valjan zaključak o pokrivenosti troškova kamata i finansijskoj moći preduzeća. Pored toga, ne postoji propisan standard u vezi minimalnog iznosa stepena pokrića, jer zapravo sve zavisi od toga koliko kamata preduzeće može da podnese. Sledi da se zaključak o finansijskoj moći preduzeća da pokrije troškove kamata donekle prepušta subjektivnim procenama analitičara.

U konkretnom primeru, ratio pokrića kamate iznosi:

$$\text{Pokrivenost troškova kamata}_{2016} = \frac{2.079.093}{68.297} = 30,44$$

$$\text{Pokrivenost troškova kamata}_{2015} = \frac{1.695.642}{80.267} = 21,13$$

Dakle, možemo zaključiti da posmatrano preduzeće ima pokrivenost troškova kamata 30,44 puta tekuće godine odnosno 21,13 puta prethodne godine, što ukazuje na izuzetnu finansijsku moć posmatranog preduzeća.

Pokrivenost troškova kamata gotovinom. Trošak amortizacije predstavlja negotovinski rashod koji se oduzima od poslovnog prihoda u cilju dobijanja poslovnog dobitka. Upravo je iz ovog razloga zanimljivo izračunati u kojoj meri su troškovi kamata pokriveni novčanim tokom iz poslovanja, a ne samo poslovnim dobitkom (Brili, Majers, Markus, 2007, str. 460). Što je ovaj pokazatelj udaljeniji od broja 1, to je pokrivenost troškova kamata novčanim tokom iz poslovanja veća, a time i finansijska moć preduzeća.

Poslovni dobitak + Troškovi amortizacije
Troškovi kamata

U konkretnom primeru, ratio pokrića kamate iznosi:

$$\text{Pokrivenost troškova kamata gotovinom}_{2016} = \frac{2.079.093+509.214}{68.297} = 37,90$$

$$\text{Pokrivenost troškova kamata gotovinom}_{2015} = \frac{1.695.642+507.937}{80.267} = 27,45$$

Dakle, možemo zaključiti da posmatrano preduzeće ima pokrivenost troškova kamata gotovinom 37,90 puta 2016. godine odnosno 27,45 puta 2015. godine, što ukazuje na izuzetnu finansijsku moć posmatranog preduzeća.

Pokrivenost fiksnih zaduženja pokazuje koliko je puta i da li je poslovni dobitak veći od fiksnih zaduženja preduzeća. U fiksne zaduženja preduzeća ubrajaju se troškovi kirije (zakupnina), troškovi kamata i dospelja dugoročnih dugova (dugoročni kredit, finansijski lizing i sl.). Prema zvaničnoj šemi bilansa uspeha u Republici Srbiji, troškovi zakupnina su sadržani u okviru troškova proizvodnih usluga i na taj način ulaze u ukupan iznos poslovnih rashoda, a samim tim predstavljaju i deo poslovnog dobitka. Upravo zbog toga se u izračunavanju pokriva fiksnih zaduženja poslovni dobitak uvećava za iznos ovih troškova. Kao što ne postoji standard za poređenja kod prethodnog racia, tako se i ovde teško može utvrditi koliko bi fiksna zaduženja trebala da budu pokrivena. Međutim, analitičari smatraju da što je dobijeni racio veći od 1 to je pokrivenost fiksnih zaduženja veća, a samim tim je jača finansijska moć preduzeća (Tomašević, 2020, str. 63).

Pokrivenost fiksnih zaduženja se izračunava na sledeći način:

$$\frac{\text{Poslovni dobitak} + \text{Troškovi zakupa}}{\text{Troškovi kamata} + \text{Dospelja glavnica dugoročnog duga} + \text{Troškovi zakupa}}$$

Ovaj odnos pokazuje koliko je puta poslovni dobitak uvećan za troškove zakupa veći od fiksnog zaduženja. Ako je pokrivenost fiksnih zaduženja 1 ili veći od 1, veća je i pokrivenost fiksnih zaduženja, a time i finansijska moć za isplatu fiksnih obaveza.

U konkretnom primeru, racio pokriva kamate iznosi:

$$\text{Pokrivenost fiksnih zaduženja}_{2016} = \frac{2.079.093 + 58.287}{68.297 + 97.294 + 58.287} = 9,55$$

$$\text{Pokrivenost fiksnih zaduženja}_{2015} = \frac{1.695.642 + 82.778}{80.267 + 62.858 + 82.778} = 7,87$$

Kao i u prethodnom slučaju, možemo zaključiti da posmatrano preduzeće ima pokrivenost fiksnih zaduženja 9,55 puta u 2016. godini odnosno 7,87 puta u 2015. godini, što ukazuje na izuzetnu finansijsku moć posmatranog preduzeća.

Pokrivenost ukupnih fiksnih obaveza. Da bi se utvrdilo da li preduzeće pokriva sve fiksne obaveze, potrebno je u analizu uključiti i porez koji otpada na ostvareni finansijski rezultat, s obzirom da i on predstavlja fiksnu obavezu za preduzeće. Ukoliko je dobijeni pokazatelj pokrivenosti već ili jednak broju 1, preduzeće uspeva da pokrije sve fiksne obaveze, a samim tim je veća i finansijska moć za isplatu svih fiksnih obaveza.

$$\frac{\text{Poslovni dobitak} + \text{Troškovi zakupa}}{\text{Troškovi kamata} + \text{Dospelja glavnica dugoročnog duga} + \text{Troškovi zakupa} + \text{Porez na finansijski rezultat}}$$

$$\frac{\text{Poslovni dobitak} + \text{Troškovi zakupa}}{\text{Troškovi kamata} + \text{Dospelja glavnica dugoročnog duga} + \text{Troškovi zakupa} + \text{Porez na finansijski rezultat}}$$

U konkretnom primeru, ratio pokriva kamate iznosi:

$$\text{Pokrivenost ukupnih fiksnih obaveza}_{2016} = \frac{2.079.093 + 58.287}{68.297 + 97.294 + 58.287 + 312.189} = 3,99$$

$$\text{Pokrivenost ukupnih fiksnih obaveza}_{2015} = \frac{1.695.642 + 82.778}{80.267 + 62.858 + 82.778 + 297.585} = 3,40$$

Na osnovu izračunati pokazatelja zaključujemo da posmatrano preduzeće uspeva da pokrije sve fiksne obaveze u obe posmatrane godine. Dinamički posmatrano, finansijska moć preduzeća je porasla za oko 0,5 ratio poen u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu.

Poslednji pokazatelja finansijske moći preduzeća jeste **pokrivenost preferencijalne dividende** koji se izračunava na sledeći način:

Poslovni dobitak

*Preferencijalna dividenda * (1/(1 - poreska stopa na finansijski rezultat))*

Iako posmatrano preduzeće pripada akcionarskom preduzeću, njegov osnovni kapital čine isključivo obične akcije, te ovaj pokazatelj finansijske moći nije moguće utvrditi u konkretnom primeru.

2.2.6. Analiza rentabilnosti (profitabilnosti)

Jedan od najvažnijih zadataka kako vlasnika malih preduzeća, tako i menadžera velikih preduzeća jeste utvrđivanje profitabilnosti kao opšte mere uspešnosti poslovanja preduzeća. S obzirom da je profitabilnost primarni cilj vlasnika, menadžera, potencijalnih investitora i drugih korisnika, razlikujemo brojne pokazatelje koji je kvantifikuju sa različitih aspekata. Kao veoma promenjiva kategorija u kojoj su sadržane sve poslovne odluke koje je preduzeće donosilo u prošlosti, veoma je bitno primeniti odgovarajući koncept utvrđivanja uspešnosti preduzeća tj. primeniti odgovarajući pokazatelj profitabilnosti (Tomašević, 2020, str. 63).

Profitabilnost i njeni pokazatelji izražavaju „snagu zarade preduzeća, odnosno ukupan efekat likvidnosti, upravljanja imovinom i dugom na mogućnost ostvarenja profita“ (Žager, Mamić Sačer, Sever, & Žager, 2008, str. 250).

Razlikujemo dve grupe pokazatelja:

- Parcijalne pokazatelje koji sagledavaju ostvarene efekte aktivnosti u odnosu na poslovne prihode i njihovo izračunavanje se vrši na osnovu podataka iskazanih u Bilansu uspeha. U parcijalne pokazatelji ubrajaju se neto margina (marža) i bruto margina (marža).
- Globalne pokazatelje koji uzimaju u obzir sredstva i kapital sa kojima je ostvaren određeni poslovni rezultat i omogućavaju sagledavanje ukupne profitabilnosti preduzeća. Globalni pokazatelji su stopa prinosa na imovinu (ROA) i stopa prinosa na

kapital (ROE), koje se utvrđuju na osnovu podataka iskazanih u Bilansu stanja i Bilans uspeha.

Neto margina prikazuje koliki je profit ostvaren na svaki dinar od prodaje, odnosno prikazuje nam koliko ostvarenog prihoda „nađe svoj put do profita“ nakon oduzimanja svih troškova i poreza na dobit (Brili, Majers, & Markus, 2007, str. 463). Neto margina pokazuje koliko je učešće neto rezultata (neto dobitka ili neto gubitka) u poslovnim prihodima preduzeća. Ukoliko preduzeće ostvari neto dobitak i neto margina će imati pozitivnu vrednost i obrnuto. Svako preduzeće treba da teži ostvarivanju veće neto margine jer to označava i veću zarađivačku sposobnost preduzeća (Tomašević, 2020, str. 64). Neto margina se izračunava na sledeći način:

$$\frac{\text{Neto dobitak ili neto gubitak}}{\text{Poslovni prihodi}}$$

U konkretnom primeru neto marža iznosiće:

$$\text{Neto marža}_{2016} = \frac{1.566.746}{9.579.452} = 0,1635$$

$$\text{Neto marža}_{2015} = \frac{1.336.941}{8.716.887} = 0,1534$$

Možemo zaključiti da je posmatrano preduzeće ostvarilo pozitivnu i stabilnu neto maržu tokom posmatranog perioda. U 2016. godini na 1 dinar ostvarenog prihoda iz osnovne delatnosti preduzeće je uspela da ostvari 0,1635 dinara, dok je u 2015. godini uspelo da ostvari 0,1534 dinara.

Neto margina nije interno konzistentan pokazatelj u situaciji kada preduzeće nema finansijskih obaveza (Stanišić, 2013, str. 45). Naime, dva preduzeća se mogu baviti istom poslovnom delatnošću, obavljati poslovne aktivnosti na isti način odnosno imati isto poslovanje osim u pogledu izvora finansiranja i shodno tome imati različite vrednosti neto margine (Tomašević, 2020, str. 64). U tom pogledu objektivniji zaključak se donosi izračunavanjem i posmatranjem kretanja bruto margine (marže).

Bruto margina (marža) ili poslovna marža predstavlja meru profitabilnosti odnosno isplativosti prometa tokom određenog perioda. Drugim rečima, bruto margina pokazuje koliko je profita ostvareno na svaki dinar od prodaje iz redovnog poslovanja odnosno pokazuje procenat ostvarenog poslovnog dobitka iz određenog poslovnog poduhvata.

Bruto marža pokazuje koliko je profita ostvareno na svaki dinar od prodaje iz redovnog poslovanja odnosno pokazuje procenat ostvarenog poslovnog dobitka iz određenog poslovnog poduhvata. Ona se izračunava na sledeći način:

$$\frac{\text{Poslovni dobitak ili poslovni gubitak}}{\text{Poslovni prihodi}}$$

U konkretnom primeru bruto marža iznosiće:

$$\text{Bruto marža}_{2016} = \frac{2.079.093}{9.579.452} = 0,2170$$

$$\text{Bruto marža}_{2015} = \frac{1.695.642}{8.716.887} = 0,1945$$

Ostvarena bruto marža (stopa poslovnog dobitka) ukazuje da je preduzeće uspelo da stvori značajnu vrednost obavljajući svoju osnovnu delatnost, jer je ona bila pozitivna i na stabilnom nivou tokom posmatranog perioda Naime, posmatrano preduzeće je uspelo da na 1 dinar ostvarnog prihoda iz redovnog poslovanja ostvari 0,217 dinara poslovnog dobitka u 2016. godini odnosno 0,1945 dinara u 2015. godini.

U okviru rentabilnosti ukupnog kapitala razlikujemo:

- Rentabilnosti ukupnog kapitala (bruto i neto prinos)
- Rentabilnosti investiranog kapitala
- Rentabilnost sopstvenog kapitala
- Rentabilnost akcionarskog kapitala

Rentabilnost ukupnog kapitala se može posmatrati kroz bruto i neto prinos na ukupan kapital odnosno imovinu preduzeća.

Stopa bruto prinosa na ukupan kapital (ROA) se izračunava na sledeći način:

$$\frac{\text{Poslovni dobitak} * 100}{\frac{\text{Poslovna imovina po bilansu otvaranja} + \text{Poslovna imovina po zaključnom bilansu}}{2}}$$

odnosno

$$\frac{\text{Poslovni dobitak} * 100}{\text{Prosečan ukupan kapital (prosečna imovina)}}$$

U konkretnom primeru stopa bruto prinosa na ukupan kapital posmatranog preduzeća biće:

$$\text{Stopa bruto prinosa na ukupan kapital}_{2016} = \frac{2.079.093 * 100}{\frac{11.137.172 + 11.429.657}{2}} = 18,43\%$$

$$\text{Stopa bruto prinosa na ukupan kapital}_{2015} = \frac{1.695.642 * 100}{\frac{9.567.620 + 11.137.172}{2}} = 16,38\%$$

Na osnovu izračunate stope bruto prinosa na ukupan kapital možemo zaključiti da je došlo do povećanja profitabilnosti posmatranog preduzeća u 2016. godini (18,43%) u odnosu na 2015. godinu (16,38%). Dakle, u 2016. godini postoji veći stepen oplodnje uloženog kapitala.

Stopa neto prinosa na ukupan kapital se izračunava na sledeći način:

$$\frac{(Neto\ dobitak + troškovi\ kamata) * 100}{\frac{Poslovna\ imovina\ po\ bilansu\ otvaranja + Poslovna\ po\ zaključnom\ bilansu}{2}}$$

$$\frac{(Neto\ dobitak + troškovi\ kamata) * 100}{Prosečan\ ukupan\ kapital}$$

U konkretnom primeru stopa neto prinosa na ukupan kapital posmatranog preduzeća biće:

$$Stopa\ neto\ prinosa\ na\ ukupan\ kapital_{2016} = \frac{(1.566.746 + 68.297) * 100}{\frac{11.137.172 + 11.429.657}{2}} = 14,49\%$$

$$Stopa\ neto\ prinosa\ na\ ukupan\ kapital_{2015} = \frac{(1.336.941 + 80.267) * 100}{\frac{9.567.620 + 11.137.172}{2}} = 13,69\%$$

Stopa neto prinosa na ukupan kapital (stopa neto prinosa na ukupno uložena sredstva - ROA) posmatranog preduzeća je porasla u 2016. godini (14,49%) u odnosu na 2015. godinu (13,69%). Zaključujemo da postoji veći stepen oplodnje uloženi sredstava u 2016. godini u odnosu na prethodnu godinu.

Rentabilnost investiranog kapitala. Investirani kapital je jednak sopstvenom kapitalu uvećanom za dugoročne obaveze. Pri tome, rentabilnost investiranog kapitala se meri stopom neto prinosa na investirani kapital, koja se dobija iz odnosa neto dobitka uvećanog za troškove kamate i prosečnog investiranog kapitala. Drugim rečima, izračunava se na sledeći način:

$$\frac{(Neto\ dobitak + troškovi\ kamata) * 100}{\frac{(Sopstveni\ kapital\ i\ dugoročni\ dugovi\ po\ bilansu\ otvaranja + Sopstveni\ kapital\ i\ dugoročni\ dugovi\ po\ zaključnom\ bilansu)}{2}}$$

U konkretnom primeru stopa prinosa na investirani kapital posmatranog preduzeća biće:

$$St.\ prinosa\ na\ investirani\ kap._{2016} = \frac{(1.566.746 + 68.297) * 100}{\frac{8.460.261 + 725.048 + 8.775.008 + 858.775}{2}} = 17,38\%$$

$$St.\ prinosa\ na\ investirani\ kap._{2015} = \frac{(1.336.941 + 80.267) * 100}{\frac{6.481.137 + 723.195 + 8.460.261 + 725.048}{2}} = 17,29\%$$

Stopa neto prinosa na ukupno investirani kapital posmatranog preduzeća je porasla u 2016. godini (17,38%) u odnosu na 2015. godinu (17,29%).

Kako bi se utvrdila efikasnost korišćenja sopstvenog kapitala, analitičari koriste i pokazatelj **prinosa na sopstveni kapital** koji se dobija deljenjem neto dobiti sa sopstvenim kapitalom (CFA, 2006, str. 660).

$$Prinos\ na\ sopstveni\ kapital = \frac{Neto\ dobit}{Ukupan\ sopstveni\ kapital}$$

Kao rezultat odnosa dobija se vrednost koja pokazuje visinu neto dobiti koja se dobija na jedan dinar uloženog sopstvenog kapitala. Da bi se objasnilo šta sve utiče na visinu prinosa na sopstveni kapital, prethodna formula se može razložiti na sledeći način (CFA, 2006, str. 660):

$$\text{Prinos na sopstveni kapital} = \frac{\text{Neto dobit}}{\text{Prihod od prodaje}} * \frac{\text{Prihod od prodaje}}{\text{Ukupna imovina}} * \frac{\text{Ukupna imovina}}{\text{Ukupan sops.kapital}}$$

odnosno

$$\text{Prinos na sopstveni kapital} = \text{Profitna marža} \times \text{Racio obrta ukupne imovine} \times \text{Multiplikator sopstvenog kapitala}$$

Prethodno opisana formula pokazuje da je prinos na sopstveni kapital sastavljen od tri komponente pomoću kojih menadžment može kontrolisati prinos po sopstvenom kapitalu i to (Needles, & Powers, 2000, str. 39):

- Putem dobiti istisnute iz svakog dinara prihoda od prodaje (profitna marža);
- Putem prihoda od prodaje generisanog od svakog dinara zaposlene aktive (racio obrta ukupne imovine) i
- Iznosa sopstvenog kapitala koji se koristi za finansiranje imovine (multiplikator sopstvenog kapitala).

Porast u bilo kojoj od tri navedene komponente prinosa na sopstveni kapital rezultira rastom prinosa na sopstveni kapital. U okviru rentabilnosti sopstvenog kapitala razlikujemo:

- Rentabilnost ukupnog sopstvenog kapitala (ROE) i
- Rentabilnost osnovnog (akcionarskog) kapitala.

Rentabilnost ukupnog sopstvenog kapitala (ROE) se meri stopom rentabilnosti sopstvenog kapitala (stopom rentabilnosti ukupnog sopstvenog kapitala) koja se dobija iz odnosa neto dobitka i prosečnog sopstvenog kapitala. Drugim rečima, izračunava se na sledeći način:

$$\frac{(\text{Neto dobitak}) * 100}{\frac{\text{Sopstveni kapital po bilansu otvaranja} + \text{Sopstveni kapital po zaključnom bilansu}}{2}}$$

U konkretnom primeru stopa prinosa na sopstveni kapital (ROE) posmatranog preduzeća biće:

$$\text{ROE}_{2016} = \frac{1.566.746 * 100}{\frac{8.460.261 + 8.775.008}{2}} = 18,18\%$$

$$\text{ROE}_{2015} = \frac{1.336.941 * 100}{\frac{6.481.137 + 8.460.261}{2}} = 17,90\%$$

Stopa neto prinosa na sopstveni kapital posmatranog preduzeća je porasla u 2016. godini (18,18%) u odnosu na 2015. godinu (17,90%).

Rentabilnost akcionarskog kapitala se meri stopom rentabilnosti akcionarskog (osnovnog) kapitala, koja se dobija iz odnosa neto dobitka i prosečnog akcionarskog kapitala. Dakle, izračunava se na sledeći način:

$$\frac{(Neto\ dobitak) * 100}{\frac{Akcijski\ kapital\ po\ bilansu\ otvaranja + Akcijski\ kapital\ po\ zaključnom\ bilansu}{2}}$$

U konkretnom primeru stopa prinosa na akcijski kapital posmatranog preduzeća biće:

$$\text{Stopa prinosa na akcionarski kapital}_{2016} = \frac{1.566.746 * 100}{\frac{1.394.722 + 1.285.543}{2}} = 116,91\%$$

$$\text{Stopa prinosa na akcionarski kapital}_{2015} = \frac{1.336.941 * 100}{\frac{1.394.722 + 1.394.722}{2}} = 95,86\%$$

Stopa neto prinosa na akcionarski kapital posmatranog preduzeća je porasla u 2016. godini (116,91%) u odnosu na 2015. godinu (95,86%).

Pored navedenih pokazatelja, rentabilnost preduzeća se može meriti po osnovu prinosa novčanog toka iz poslovnih aktivnosti.

Prinos novčanog toka iz poslovnih aktivnosti po akciji se dobija deljenjem novčanog toka iz poslovnih aktivnosti sa brojem akcija u preduzeću. Na taj način analitičar dolazi do saznanja koliko se operativnih (poslovnih) novčanih sredstava oslobađa po jednoj akciji (Malinić, 2009, str. 56). Drugim rečima, ovaj pokazatelj se izračunava na sledeći način:

$$\frac{Novčani\ tok\ iz\ poslovnih\ aktivnosti}{Broj\ akcija}$$

Za sadašnje i potencijalne buduće akcionare pri donošenju poslovnih odluka od značaja su i pokazatelji odnosa između tržišne i knjigovodstvene vrednosti akcije, kao i odnos između tržišne cene akcije i zarade po akciji. Ako preduzeće ima oba pokazatelja na značajno visokom nivou, može se izvesti zaključak da preduzeće poseduje potencijal za ostvarivanje prinosa u budućem rastu i razvoju preduzeća. Ako, pak suprotno, oba pokazatelja pokazuju niske vrednosti postoji opasnost da će očekivana zarada biti manja od tekuće zarade.

Prinos novčanog toka na ukupnu imovinu se izračunava stavljanjem u odnos novčanog toka iz poslovnih aktivnosti sa prosečnom ukupnom imovinom, i pokazuje sposobnost imovine (bez obzira kako je finansirana imovina) da generiše novčana sredstva iz poslovnih aktivnosti (Malinić, 2009, str. 56). Preduzeće je finansijski sigurnije ukoliko je oslobođeni novac iz redovnih (poslovnih) aktivnosti veći. Ovaj pokazatelj se izračunava na sledeći način:

$$\frac{Novčani\ tok\ iz\ poslovnih\ aktivnosti}{Prosečna\ ukupna\ imovina}$$

Značajan pokazatelj za procenitelje je i neto prinos na ukupnu imovinu koji se izračunava stavljanjem u odnos neto dobiti i ukupne imovine. Na taj način se meri koliko se neto dobiti generiše angažovanjem ukupne imovine, bez obzira na način njenog finansiranja.

Prinos novčanog toka na sopstveni kapital izračunava se stavljanjem u odnos novčanog toka iz poslovnih aktivnosti sa prosečnim sopstvenim kapitalom i pokazuje koliko se novčanih sredstava iz redovnih (poslovnih) aktivnosti generiše sopstvenim kapitalom (Malinić, 2009, str. 56). Drugim rečima, on se izračunava putem sledećeg obrasca:

$$\frac{\text{Novčani tok iz poslovnih aktivnosti}}{\text{Prosečan sopstveni kapital}}$$

2.3. ANALIZA IMOVINSKOG POLOŽAJA

Za razliku od analize uspešnosti (prinosnog položaja) gde se u analizi polazi od bilansa uspeha, osnov za analizu imovinskog položaja predstavlja bilans stanja odnosno pre svega njegova aktiva. Pomoću analize imovinskog položaja analitičari dolaze do saznanja koliko efikasno ili intenzivno preduzeće koristi svoja sredstva da bi ostvarilo što veće prihode. Sposobnost da preduzeće smanji vreme za obavljanje određenih poslovnih radnji, doprinosi povećanju poslovne uspešnosti.

U ovom delu skripte biće sagledan imovinski položaj posmatranog preduzeća putem sledećih analiza:

- Analiza strukture operativne i poslovne imovine;
- Analiza fiksne imovine;
- Analiza obrtne imovine;
- Analiza obrta imovine i roka povraćaja;

2.3.1. Analiza strukture operativne i poslovne imovine

Operativnu imovinu preduzeća čini stalna i obrtna imovina, koju preduzeće koristi u obavljanju svojih aktivnosti. Kakav će biti odnos između učešća stalne i obrtne imovine u strukturi ukupne operativne imovine zavisi od delatnosti preduzeća i efikasnosti korišćenja imovine.

Tabela 10. Struktura operativne imovine posmatranog preduzeća

Redni Broj	POZICIJA	Iznosi u 000 dinara po godinama		Struktura po godinama (%)	
		2016.	2015.	2016.	2015.
1	Nematerijalna ulaganja	232.584	292.809		
2	Osnovna sredstva	2.935.477	3.259.558		
I	Fiksna imovina (1+2)	3.168.061	3.552.367	29,37	32,84
II	Obrtna imovina	7.617.169	7.265.725	70,63	67,16
III	OPERATIVNA IMOVINA (I+II)	10.785.230	10.818.092	100,00	100,00

*Pozicija Osnovna sredstva obuhvata nekretnine, postrojenja, opremu i biološka sredstva.

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

Operativnu imovinu čine: fiksna imovina (nematerijalna ulaganja i osnovna sredstva) i obrtna imovina, u koju se uključuju i aktivna vremenska razgraničenja. Tipično preduzeće ima veće učešće obrtne imovine od fiksne imovine u ukupnoj operativnoj imovini. Naime, u strukturi operativne imovine posmatranog preduzeća dominira učešće obrtne imovine, i to 70,63% u 2016. godini i 67,16% u 2015. godini. S druge strane, udeo fiksne imovine u strukturi operativne imovine iznosi 29,37% u 2016. godini, odnosno 32,84% u 2015. godini. Dinamički posmatrano, struktura operativne imovine pomera se u korist obrtne imovine zbog smanjenja fiksne imovine, usled otpisa po osnovu amortizacije, sve dok ne dođe do zamene dotrajalih osnovnih sredstava.

U momentu zamene dotrajalih osnovnih sredstava, struktura operativne imovine će se pomeriti u korist fiksne imovine. Postoje i preduzeća kod kojih je dominantna fiksna imovina u strukturi operativne kao što su na primer, hidroelektrane i saobraćajna preduzeća. Ali i kod tipičnih preduzeća, u kriznim situacijama fiksna imovina dominira u strukturi operativne imovine, jer se smanjuje obim poslovne aktivnosti (proizvodnje i prodaje), pa se smanjuje i obrtna imovina. Međutim, posmatrano preduzeće nema dominantnu fiksnu imovinu u strukturi operativne imovine.

Pri analizi strukture poslovne imovine, poslovna aktiva se razdvaja na neuplaćeni upisani kapital, investirani kapital (odnosi se na investicione nekretnine i dugoročne finansijske plasmane), dugoročna potraživanja, operativnu imovinu (odnosi se na fiksnu imovinu i obrtnu imovinu) i odložena poreska sredstva.

Neuplaćeni upisani kapital čini kapital koji je upisan, a još uvek nije uplaćen i u stvari predstavlja potraživanje od lica koja su upisala, a nisu uplatila kapital. Ako preduzeće ima neuplaćeni upisani kapital njegovom naplatom će se povećati operativna imovina, što to nije slučaj u našem primeru u tekućoj godini.

Investirani kapital je u stvari nekretnina koja se dugoročno izdaje u zakup ili plasirani kapital u vidu: dugoročnog kredita, kupljenih akcija drugih preduzeća, banaka, udela u kapitalu preduzeća sa ograničenom odgovornošću i otkupljene sopstvene akcije. Koliko će preduzeće investirati kapitala trebalo bi da zavisi od njegovih finansijskih mogućnosti, tačnije u zavisnosti od stanja dugoročne finansijske ravnoteže. Mada, ponekad preduzeće investira kapital i prinudno u slučaju kada preduzeće svoje učinke ne može da proda osim na dugoročni robni kredit, a u našim uslovima se dešava da banka zahteva od preduzeća da kupi veliki broj njenih akcija da bi mu zauzvrat dala zajam.

Tabela 11. Struktura poslovne imovine posmatranog preduzeća

R. B.	POZICIJA	Iznosi u 000 dinara po godinama		Struktura po godinama (%)	
		2016.	2015.	2016.	2015.
I	Neplaćeni upisani kapital				
2.1.	Investicione nekretnine				
2.2.	Dugoročni finansijski plasmani	644.427	319.080		
II	Investirani kapital (2.1+2.2)	644.427	319.080	5,63	2,87
III	Dugoročna potraživanja				
IV	Operativna imovina	10.785.230	10.818.092	94,36	97,13
V	Odložena poreska sredstva				
VI	POSLOVNA IMOVINA (I+II+III+IV+V+VI)	11.429.657	11.137.172	100,00	100,00

*Pozicija operativne imovine ne obuhvata investicione nekretnine. Investicione nekretnine se uključuju u investirani kapital.

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

U posmatranom preduzeću, dominantnu ulogu u strukturi poslovne imovine ima operativna imovine i njeno učešće iznosi 94,36% u 2016. godini i 97,13% u 2015. godini. Dinamički posmatrano, udeo operativne imovine u strukturi poslovne imovine se smanjio u 2016. u odnosu na 2015. godinu za 2,77%. Takođe, u strukturi poslovne imovine učestvuje i investirani kapital odnosno dugoročni finansijski plasmani i to: 5,63% u 2016. godini, odnosno 2,87% u 2015. godini.

2.3.2. Analiza fiksne imovine

U okviru analize fiksne imovine vrši se analiza njene strukture, dotrajalosti, iskorišćenosti kapaciteta i efikasnosti korišćenja. Struktura fiksne imovine utvrđuje se na osnovu nabavne i sadašnje vrednosti komponenata fiksne imovine, odnosno nematerijalnih ulaganja i osnovnih sredstava. Sa aspekta nabavne vrednosti, struktura fiksne imovine uslovljena je delatnošću preduzeća, a sa aspekta sadašnje vrednosti uslovljena je i delatnošću preduzeća, ali i sa preostalim vekom trajanja datog sredstva. Primera radi, ako nekom sredstvu ističe korisni vek trajanja, tada će imati nisku sadašnju vrednost, a u strukturi fiksne imovine trebalo bi da postoje značajni avansi i osnovna sredstva u pripremi koja će zameniti dotrajala osnovna sredstva (Rodić, Vukelić, Andrić, 2011, str. 176-177).

Tabela 12. Struktura fiksne imovine posmatranog preduzeća u 2016. godini

R. B.	Pozicija	Nabavna vrednost	% učešća NV	Ispravka vrednosti	% učešća IV	Sadašnja vrednost	% učešća SV
1.	Koncesije, patenti, licence i softveri	63.100	1,61	44.068	5,95	19.032	0,60
2.	Ostala nematerijalna ulaganja	213.552	5,46			213.552	6,74
I	Nematerijalna ulaganja	276.652	7,07	44.068	5,95	232.584	7,34

1.	Građevinski objekti	985.936	25,22	57.142	7,71	928.794	29,32
2.	Postrojenja i oprema	2.429.834	62,16	639.840	86,34	1.789.994	56,50
3.	Nekretnine, postr., oprema i biološka sredstva u pripremi	207.756	5,32			207.756	6,56
4	Dati avansi za osnovna sredstva	8.933	0,23			8.933	0,28
II	Osnovna sredstva	3.632.459	92,93	696.982	94,05	2.935.477	92,66
III	Fiksna imovina (I+II)	3.909.111	100,00	741.050	100,00	3.168.061	100,00

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

U strukturi sadašnje vrednosti fiksne imovine posmatranog preduzeća u 2016. godini preovlađuju osnovna sredstva sa 92,66%. U konkretnom primeru, ona se sastoje od građevinskih objekata, postrojenja i opreme, postrojenja i opreme u pripremi i datih avansa za osnovnih sredstava. S druge strane, udeo nematerijalnih ulaganja u fiksnoj imovini u 2016. godini znatno je manji u poređenju sa udelom osnovnih sredstava i iznosi 7,34%.

Udeo postrojenja i opreme u fiksnoj imovini ima dominantnu ulogu i iznosi 56,50%. Značajno učešće u fiksnoj imovini imaju i građevinski objekti sa 29,32%. Pored navedenih stavki, u strukturi fiksne imovine učestvuju i nekretnine, postrojenja i oprema u pripremi sa 6,56% i dati avansi za osnovna sredstva 0,28%.

Tabela 13. Struktura fiksne imovine posmatranog preduzeća u 2015. godini

R. B.	Pozicija	Nabavna vrednost	% učešća NV	Ispravka vrednosti	% učešća IV	Sadašnja vrednost	% učešća SV
1.	Koncesije, patenti, licence i softveri	69.889	1,75	37.670	8,58	32.219	0,91
2.	Ostala nematerijalna ulaganja	260.590	6,53			260.590	7,33
I	Nematerijalna ulaganja	330.479	8,28	37.670	8,58	292.809	8,24
1.	Građevinski objekti	1.194.721	29,93	34.683	7,90	1.160.038	32,66
2.	Postrojenja i oprema	2.247.840	56,32	366.730	83,52	1.881.110	52,95
3.	Nekretnine, postr., oprema i biološka sredstva u pripremi	214.082	5,36			214.082	6,03
4	Dati avansi za osnovna sredstva	4.328	10,11			4.328	0,12
II	Osnovna sredstva	3.660.971	91,72	401.413	91,42	3.259.558	91,76
III	Fiksna imovina (I+II)	3.991.450	100,00	439.083	100,00	3.552.367	100,00

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

Kao i u 2016. godini, u strukturi sadašnje vrednosti fiksne imovine posmatranog preduzeća u 2015. godini preovlađuju osnovna sredstva sa 91,76%. U konkretnom primeru, ona se sastoje od građevinskih objekata, postrojenja i opreme, postrojenja i opreme u pripremi i datih avansa za osnovnih sredstava. S druge strane, udeo nematerijalnih ulaganja u fiksnoj

imovini u 2015. godini je manji u poređenju sa udelom osnovnih sredstava i iznosi 8,24%.

Udeo postrojenja i opreme u fiksnoj imovini ima dominantnu ulogu i iznosi 52,95%. Značajno učešće u fiksnoj imovini imaju i građevinski objekti sa 32,66%. Pored navedenih stavki, u strukturi fiksne imovine učestvuju i nekretnine, postrojenja i oprema u pripremi sa 6,03% i dati avansi za osnovna sredstva 0,12%.

Ukoliko posmatramo ispravku vrednosti fiksne imovine u apsolutnom iznosu u 2016. i 2015. godini možemo zapaziti da je manji deo osnovnih sredstava amortizovan, što je rezultat nabavki pomenutih osnovnih sredstava u prethodnim godinama.

Analiza istrošenosti osnovnih sredstava pokazuje koliko su procenata ukupnog veka trajanja u proseku osnovna sredstva provela u upotrebi, što se meri "odnosom ispravke vrednosti osnovnih sredstava i nabavne vrednosti osnovnih sredstava" (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2007, str. 243).

Kod osnovnih sredstava kod kojih je moguće vezati učinak sa korišćenjem osnovnog sredstva, analizira se iskorišćenje kapaciteta. Na taj način se dolazi do saznanja da li je kapacitet osnovnog sredstva u potpunosti ili delimično iskorišćen, odnosno da li se osnovno sredstvo racionalno koristi. Ukoliko se „vrednost učinka podeli sa prosečno korišćenim osnovnim sredstvima“ (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2007, str. 248), utvrđuje se efikasnost korišćenja osnovnih sredstava, koju preduzeća teže da povećaju.

Dotrajalost (iskorišćenost) osnovnih sredstava izražava se stepenom iskorišćenosti osnovnih sredstava. Stepem iskorišćenosti (S_{ti}) osnovnih sredstava se izračunava na sledeći način:

$$S_{ti} = \frac{Iv * 100}{Nv}$$

U konkretnom primeru biće izračunat stepen iskorišćenosti građevinskih objekata i postrojenja i opreme kao dominantnih pozicija u strukturi fiksne imovine.

Za građevinske objekte:

$$S_{ti\ 2015} = \frac{34.683 * 100}{1.194.721} = 2,90\%$$
$$S_{ti\ 2016} = \frac{57.142 * 100}{985.936} = 5,80\%$$

Za postrojenja i opremu:

$$S_{ti\ 2015} = \frac{366.730 * 100}{2.247.840} = 16,31\%$$
$$S_{ti\ 2016} = \frac{639.840 * 100}{2.429.834} = 26,33\%$$

Na osnovu izračunate iskorišćenosti građevinskih objekata od 2,90% u 2015. godini i 5,80% u 2016. godini, možemo zaključiti da je mali deo građevinskih objekata amortizovan i da se radi o novim objektima. Slična situacija je i kada je u pitanju iskorišćenost postrojenja i oprema. Naime, u 2015. godini stepen iskorišćenosti postrojenja i opreme bio je 16,31%, da bi se u 2016. godini stepen istrošenosti povećao na 26,33%. Shodno navedenom možemo zaključiti da su oba oblika osnovnih sredstava istrošena u manjoj meri, te nije neophodno da posmatrano preduzeće uloži značajna sredstva u nabavku nove ili zamenu postojećih osnovnih sredstava (kriterijum je 50% istrošenosti).

Iskorišćenje kapaciteta se meri stepenom iskorišćenja kapaciteta. Pri tome, osnovno sredstvo može biti potpuno ili nepotpuno korišćeno. Potpuno korišćenje znači 100% iskorišćenje njegovih kapaciteta i samo u tom slučaju ostvaruje se njegovo racionalno korišćenje. S druge strane, nepotpuno korišćenje znači iskorišćenje ispod 100% kapaciteta, što istovremeno znači i neracionalno korišćenje osnovnog sredstva.

Stepen optimalnog, odnosno realnog iskorišćenja kapaciteta (S_{tko}) se izračunava na sledeći način:

$$\frac{\text{Ostvareni učinci (U)} * 100}{\text{Mogući učinci pri optimalnom korišćenju kapaciteta (Uo)}}$$

Kako nedostaju podaci za analizu iskorišćenosti kapaciteta, ona se neće moći izvršiti u konkretnom slučaju.

Efikasnost korišćenja osnovnih sredstava (E_{os}) se meri odnosom vrednosti učinaka i prosečno korišćenih osnovnih sredstava. Drugim rečima, korišćemo sledeću formulu:

$$\frac{\text{TROŠKOVI ZAVRŠENE PROIZVODNJE}}{\frac{\text{NV OSNOVNIH SREDSTAV PO BILANSU OTVARANJA} + \text{NV OSNOVNIH SREDSTAVA PO ZAKLJUČNOM BILANSU}}{2}}$$

Ulaganja na tuđim nekretninama, postrojenjima i opremi, Nekretnine, postrojenja i oprema u pripremi, Dati avansi za osnovna sredstva nisu osnovna sredstva u funkciji, pa ih zbog toga isključujemo prilikom izračunavanja nabavne vrednosti osnovnih sredstava po bilansu otvaranja i nabavne vrednosti osnovnih sredstava po zaključnom bilansu.

Nabavna vrednost osnovnih sredstava po bilansu otvaranja u 2015. godini će biti:

Građevinski objekti (1.218.631) + Postrojenja i oprema (3.389.921)=4.608.552

Nabavna vrednost osnovnih sredstava po bilansu zatvaranja u 2015. godini će biti:

Građevinski objekti (1.194.721) + Postrojenja i oprema (2.247.840)=3.442.561

Nabavna vrednost osnovnih sredstava po bilansu otvaranja u 2016. godini će biti:

Građevinski objekti (1.194.721) + Postrojenja i oprema (2.247.840)=3.442.561

Nabavna vrednost osnovnih sredstava po bilansu zatvaranja u 2016. godini će biti:

Građevinski objekti (985.936) + Postrojenja i oprema (2.429.834)=3.415.770

Tabela 14. Troškovi završene proizvodnje posmatranog preduzeća

Redni broj	Pozicija	2016. godina	2015. godina
1.	Poslovni rashodi	7.500.359	7.021.245
2.	Nabavna vrednost prodane robe	273.578	98.649
3.	Troškovi tekućeg perioda (1-2)	7.226.781	6.922.596
4.	Početne zalihe nedovršene proizvodnje	10.953	8.803
5.	Krajnje zalihe nedovršene proizvodnje	3.308	10.953
6.	Troškovi završene proizvodnje (3+4-5)	7.234.426	6.920.446

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

Efikasnost korišćenja osnovnih sredstava u konkretnom primeru biće:

$$E_{os\ 2016} = \frac{7.234.426}{\frac{3.442.561+3.415.770}{2}} = 2,1097$$

$$E_{os\ 2015} = \frac{6.920.446}{\frac{4.608.552+3.442.561}{2}} = 1,7191$$

Efikasnost korišćenja osnovnih sredstava pokazuje koliko se dinara proizvodnje ostvari na svaki dinar angažovanih osnovnih sredstava. Što je veći dobijeni količnik, efikasnost korišćenja osnovnih sredstava je bolja. Dinamički posmatrano dolazi do rasta efikasnosti korišćenja osnovnih sredstava u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, odnosno za 0,3906 dinara proizvodnje na svaki dinar uloženi osnovnih sredstava. U posmatranom preduzeću efikasnost korišćenja osnovnih sredstava je bolja u 2016. godini i iznosi 2,1097, odnosno na svaki dinar angažovanih osnovnih sredstava preduzeće ostvaruje 2,1097 dinara proizvodnje. Sa druge strane, u 2015. godini efikasnost korišćenja osnovnih sredstava je bila 1,7191, odnosno ostvaruje se 1,7191 dinara proizvodnje.

Tehnička opremljenost prikazuje vrednost korišćene opreme po jednom radniku. Što je ta vrednost viša to je bolja tehnička opremljenost, i obrnuto. Pri tome, tehnička opremljenost se dobija iz sledećeg obrasca:

NV OPREME PO BILANSU OTVARANJA + NV OPREME PO ZAKLJUČNOM BILANSU

2

PROSEČAN BROJ RADNIKA

Tehnička opremljenost u konkretnom primeru biće:

$$\begin{aligned} \text{za 2016. godinu} & \quad \frac{\frac{2.247.840+2.429.834}{2}}{805} = 2.905,39 \\ \text{za 2015. godinu} & \quad \frac{\frac{3.389.921+2.247.840}{2}}{890} = 3.167,28 \end{aligned}$$

Na osnovu izračunatih vrednosti možemo zaključiti da je tehnička opremljenost opada u 2016. godini opala za 261,89 hiljada dinara po radniku u odnosu na 2015. godinu. Naime, vrednost korišćene opreme po jednom radniku u 2016. godini iznosila je 2.905,39 hiljada dinara, a u 2015. godini 3.167,28 hiljada dinara.

2.3.3. Analiza strukture obrtne imovine

Sva sredstva za koja se očekuje da će trajati ili biti korišćena manje od godinu dana kažemo da su obrtna sredstva (imovina). Zapravo, to je imovina koja pređe kružni tok $N - R \dots P \dots R_1 - N_1$ za manje od jednog obračunskog perioda.

Pojam obrtnih sredstava određen je koeficijentom obrta koji je veći od broja 1 (što znači da se obrtna imovina obrne tokom godine za više od jednog puta) i brzinom njihovog obrta, odnosno danima trajanja jednog obrta.

Pri analizi strukture obrtne imovine, obrtna imovina se grupiše prema brzini transformacije pojedinih oblika obrtne imovine u gotovinu, odnosno prema stepenu likvidnosti (rastuće likvidnosti).

Tabela 15. Struktura obrtne imovine posmatranog preduzeća

Redni Broj	Pozicija	Iznosi u 000 dinara po godinama		Struktura (%) po godinama	
		2016. godina	2015. godina	2016. godina	2015. godina
I	Zalihe	991.021	902.104	13,01	12,41
II	Potraživanja po osnovu prodaje	2.479.338	2.860.195	32,55	39,37
III	Potraživanja iz specifičnih poslova				
IV	Druga potraživanja	216.014	178.635	2,84	2,45
V	Finansijska sredstva koja se vrednuju po fer vrednosti kroz bilans uspeha				
VI	Kratkoročni finansijski plasmani	1.899.669	1.412.981	24,94	19,45
VII	Gotovinski ekvivalenti i gotovina	1.904.310	1.888.059	25,00	25,99
VIII	Porez na dodatu vrednost				
IX	Aktivna vremenska razgraničenja	126.817	23.751	1,66	0,33
	OBRTNA IMOVINA (od I do IX)	7.617.169	7.265.725	100,00	100,00

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

U okviru strukture obrtne imovine posmatranog preduzeća dominira učešće potraživanja po osnovu prodaje, kratkoročnih finansijskih plasmana i gotovine u odnosu na učešće ostalih oblika obrtne imovine. Naime, potraživanja po osnovu prodaje učestvuju u strukturi obrtne imovine sa 32,55% u 2016. godini, odnosno 39,37% u 2015. godini, što ukazuje na dinamičko povećanje učešća ove pozicije za 6,82%. Kratkoročni finansijski plasmani učestvuju u strukturi obrtne imovine sa 24,94% u 2016. i 19,45% u 2015. godini (dinamički rast za 5,49%), dok gotovinski ekvivalenti i gotovina u pomenutoj strukturi učestvuju sa 25% u 2016. i 25,99% u 2015. godini (dinamički pad za 0,99%). S druge strane, učešće zaliha u strukturi obrtne imovine iznosi 13,01% u 2016. godini, odnosno 12,41% u 2015. godini. Ostali oblici obrtne imovine ne učestvuju značajno u strukturi obrtne imovine.

Zaključujemo da je došlo do povećanja učešća obrtnih sredstava u nerobnom obliku (N), dok se učešće robnih obrtnih sredstava (... P... R) neznatno povećalo. Drugim rečima, kod posmatranog preduzeća nerobna obrtna sredstva se povećavaju mnogo brže nego što se povećavaju robna obrtna sredstva, što bi trebalo da izazove smanjenje angažovanih obrtnih sredstava, a samim tim i smanjenje tuđih izvora finansiranja (kratkoročnih kredita i obaveza prema dobavljačima).

2.3.4. Analiza efikasnosti imovine

Analiza efikasnosti imovine obuhvata sagledavanje koeficijenta obrta ukupne imovine i roka povraćaja imovine. Koeficijent obrta ukupne imovine se meri odnosom „efekta ukupne imovine i prosečne imovine“ (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2007, str. 269), gde se pod efektom ukupne imovine podrazumeva ukupan ostvaren prihod preduzeća. Rok povraćaja imovine pokazuje za koliko godina će se uložena sredstva u imovinu vratiti u gotovini, te se stoga meri odnosom prosečne imovine i neto novčanog toka iz poslovanja.

Dakle, efikasnost imovine meri se:

1. Koeficijentom obrta ukupne imovine i
2. Rokom povraćaja imovine

Koeficijent obrta ukupne imovine. Što je koeficijent obrta ukupne imovine viši, veća je efikasnost imovine. Koeficijent obrta ukupne imovine (K_i) se izračunava na sledeći način:

$$\frac{\text{Ukupan prihod}}{\frac{\text{Stalna i obrtna imovina po bilansu otvaranja} + \text{Stalna i obrtna imovina po zaključnom bilansu}}{2}}$$

U slučaju posmatranog preduzeća koeficijent obrta ukupne imovine iznosiće:

$$K_{i 2016} = \frac{9.579.452 + 257.341 + 1.794 + 67.558}{\frac{3.871.447 + 3.812.488 + 7.265.725 + 7.617.169}{2}} = 0,87794$$

$$K_{i 2015} = \frac{8.716.887+305.183+43.738+5.456}{\frac{3.319.751+3.871.447+6.247.869+7.265.725}{2}} = 0,87625$$

Na osnovu izračunatih koeficijenata obrta ukupne imovine možemo zaključiti da se u 2016. godini imovina obrnula 0,87794 puta, a u 2015. godini 0,87625 puta, što znači da je efikasnost imovine veća u tekućoj godini.

Rok povraćaja imovine. Rok povraćaja imovine iskazuje broj godina u kome će uložena sredstva u imovinu biti vraćena u gotovini. Što je broj godina povraćaja imovine manji, povraćaj imovine je brži i veća je efikasnost imovine.

Rok povraćaja imovine, odnosno broj godina povraćaja imovine izračunava se na sledeći način:

$$\frac{\frac{\text{Stalna i obrtna imovina po bilansu otvaranja} + \text{Stalna i obrtna imovina po zaključnom bilansu}}{2}}{\text{Godišnji neto novčani tok iz poslovanja}}$$

Godišnji neto novčani tok se utvrđuje na sledeći način:

1. Amortizacija
2. Troškovi dugoročnih rezervisanja
3. Neto dobitak
4. Godišnji neto novčani tok iz poslovanja (1+2+3)

Godišnji neto novčani tok iz poslovanja u 2016. godini iznosio je 2.114.278 dinara:

Troškovi amortizacije i rezervisanja (547.532) + Neto dobitak (1.566.746)

Godišnji neto novčani tok iz poslovanja u 2015. godini iznosio je 1.879.767 dinara:

Troškovi amortizacije i rezervisanja (542.826) + Neto dobitak (1.336.941)

Broj godina povraćaja imovine u 2016. godini bio je:

$$\frac{\frac{3.871.447+3.812.488+7.265.725+7.617.169}{2}}{2.114.278} = 5,33677$$

Broj godina povraćaja imovine u 2015. godini bio je:

$$\frac{\frac{3.319.751+3.871.447+6.247.869+7.265.725}{2}}{1.879.767} = 5,50728$$

Izračunati rok povraćaja imovine ukazuje da se u 2016. godini uložena sredstva u imovinu vraćaju u gotovinu brže nego u 2015. godini. Naime, u 2016. godini je potrebno 5,3 godina da se sredstva uložena u imovinu vrate u gotovinu, dok je u 2015. godini taj period 5,5 godina. Dakle, povraćaj imovine je brži u tekućoj godini, te je i efikasnost imovine bolja u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu.

2.3.5. Analiza obrta obrtne imovine

Celokupna imovina preduzeća predstavlja jedinstven skup ulaganja s ciljem oplodnje, odnosno ostvarivanja prinosa, što se postiže putem prihoda od prodaje, proizvoda i usluga. Obrt, u širem smislu, podrazumeva moć imovine (sredstava, ulaganja) preduzeća da donese prihod i obično se meri za period od godinu dana. Obrt takođe podrazumeva i kružno kretanje sredstava u toku kojeg se pojedini oblici kreću i vraćaju u svoj prvobitni novčani oblik ostvarenjem prihoda (Stevanović, Malinić, & Milićević, 2007, str. 200).

U zavisnosti od brzine kojom se neko sredstvo vrati u svoj prvobitni, ali uvećani, novčani oblik imovina preduzeća je podeljena na stalnu i obrtnu. Naime, stalna imovina se vraća u svoj prvobitni oblik u periodu dužem od godinu dana, dok je obrtnoj imovini za izvršenje kružnog ciklusa (N-R-..P-.-R1-N1) potrebno manje od godinu dana.

Obrt obrtne imovine iskazuje brzinu obrta koja se izražava koeficijentom obrta i/ili brojem dana trajanja jednog obrta. Što je koeficijent obrta veći, a broj dana trajanja jednog obrta manji, to je veća aktivnost preduzeća, odnosno preduzeće je uspešnije (efikasnost obrtne imovine je veća).

U nastavku će biti prikazana analiza obrta:

- Ukupne obrtne imovine;
- Zaliha materijala;
- Zaliha nedovršene proizvodnje;
- Zaliha gotovih proizvoda;
- Zaliha robe i
- Potraživanja od kupaca.

Koeficijent obrta ukupnih obrtnih sredstava pokazuje efikasnost kojom preduzeće koristi svoju obrtnu imovinu za stvaranje prihoda. S druge strane, vreme obrta obrtne imovine pokazuje za koliko će se dana ili godina uložena sredstva u obrtnu imovinu vratiti u svoj prvobitni oblik.

$$K = \frac{\text{Prihodi od prodaje}}{\frac{\text{Obrtna imovina po bilansu otvaranja} + \text{Obrtna imovina po zaključnom bilansu}}{2}}$$

Ovaj koeficijent ima veliki značaj ne samo zato što obrtna imovina, kao deo poslovne imovine, utiče na obrt ukupne poslovne imovine, već pre svega jer prihodi od prodaje predstavljaju rezultat njenog obrta. Što je brži obrt obrtne imovine to je lakše održavati likvidnost preduzeća, jer brži obrt znači manji stepen zaduženosti obrtnih sredstava, odnosno brže su raspoloživa sredstva za potrebe podmirivanja obaveza preduzeća (Stevanović, Malinić, & Milićević, 2007, str. 201-202).

U konkretnom primeru koeficijent obrta obrtnih sredstava iznosiće:

$$K_{2016} = \frac{199.038+9.337.905}{\frac{7.265.725+7.617.169}{2}} = 1,28160$$

$$K_{2015} = \frac{47.357+8.652.536}{\frac{6.247.869+7.265.725}{2}} = 1,28758$$

Izračunati koeficijent obrta ukupnih obrtnih sredstava ukazuje da je svaki dinar prosečno angažovane obrtne imovine produkovao 1,2816 dinara prihoda od prodaje u 2016. godini, odnosno 1,28758 dinara prihoda od prodaje u 2015. godini. S druge strane, ako posmatramo vreme obrta možemo zaključiti da je efikasnost obrtne imovine nepromenjena u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, jer je ukupnoj obrtnoj imovini u 2016. godini potrebno 285 dana ($365/1,28160=284,8$) da se povrati u prvobitni novčani oblik, u poređenju sa 2015. godinom kada je bilo potrebno 284 dana ($365/1,28758=283,5$).

Koeficijent obrta zaliha materijala pokazuje koliko se prosečno godišnje zalihe materijala obrnu u preduzeću. On se izračunava na sledeći način:

$$K = \frac{\text{Troškovi materijala}}{\frac{\text{Zalihe materijala po bilansu otvaranja} + \text{Zalihe materijala po zaključnom bilansu}}{2}}$$

U konkretnom primeru koeficijent obrta zaliha materijala iznosiće:

$$K_{2016} = \frac{2.970.923}{\frac{490.274+465.494}{2}} = 6,21683$$

$$K_{2015} = \frac{2.952.697}{\frac{279.719+490.274}{2}} = 7,66941$$

Izračunati koeficijent obrta zaliha pokazuje da se zalihe materijala obrnu u toku godine prosečno 6,21683 puta u 2016. godini, odnosno 7,66941 puta u 2015. godini. Broj dana trajanja jednog obrta materijala je 59 dana u 2016. godini ($365/6,21683=58,7$) odnosno 48 dana u 2015. godini ($365/7,66941=47,6$).

Koeficijent obrta nedovršene proizvodnje pokazuje koliko se prosečno godišnje zalihe nedovršene proizvodnje obrnu u preduzeću. On se izračunava na sledeći način:

$$K = \frac{\text{Troškovi završene proizvodnje}}{\frac{\text{Zalihe nedovršene proizvodnje po bilansu otvaranja} + \text{Zalihe nedovršene proizvodnje po zaključnom bilansu}}{2}}$$

Tabela 16. Troškovi završene proizvodnje posmatranog preduzeća

Redni broj	Pozicija	2016. godina	2015. godina
1.	Poslovni rashodi	7.500.359	7.021.245
2.	Nabavna vrednost prodane robe	273.578	98.649
3.	Troškovi tekućeg perioda (1-2)	7.226.781	6.922.596

4.	Početne zalihe nedovršene proizvodnje	10.953	8.803
5.	Krajnje zalihe nedovršene proizvodnje	3.308	10.953
6.	Troškovi završene proizvodnje (3+4-5)	7.234.426	6.920.446

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

U konkretnom primeru koeficijent obrta zaliha nedovršene proizvodnje iznosiće:

$$K_{2016} = \frac{7.234.426}{\frac{10.953+3.308}{2}} = 1.014,57485$$

$$K_{2015} = \frac{6.920.446}{\frac{8.803+10.953}{2}} = 700,59182$$

Zalihe nedovršene proizvodnje se obrnu u toku godine prosečno 1.014,57485 puta u 2016. godini, odnosno 700,59182 puta u 2015. godini. Broj dana trajanja jednog obrta nedovršene proizvodnje je manje od jednog dana i u 2016. godini ($365/1.014,57485=0,36$) i u 2015. godini ($365/700,59182=0,52$).

Koeficijent obrta gotovih proizvoda pokazuje koliko se prosečno godišnje zalihe gotovih proizvoda obrnu u preduzeću. On se izračunava na sledeći način:

$$K = \frac{\text{Troškovi prodatih gotovih proizvoda}}{\frac{\text{Zalihe gotovih proizvoda po bilansu otvaranja} + \text{Zalihe gotovih proizvoda po zaključnom bilansu}}{2}}$$

Tabela 17. Troškovi prodatih gotovih proizvoda posmatranog preduzeća

Redni Broj	Pozicija	2016. godina	2015. godina
1.	Poslovni rashodi	7.500.359	7.021.245
2.	Nabavna vrednost prodate robe	273.578	98.649
3.	Prihodi od aktiviranja učinaka robe	141.260	113.005
4.	Troškovi prodatih gotovih proizvoda (1-2+3)	7.368.041	7.035.601

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

U konkretnom primeru koeficijent obrta zaliha gotovih proizvoda iznosiće:

$$K_{2016} = \frac{7.368.041}{\frac{133.717+102.716}{2}} = 62,32667$$

$$K_{2015} = \frac{7.035.601}{\frac{138.396+133.717}{2}} = 51,71088$$

Zalihe gotovih proizvoda se obrnu u toku godine prosečno 62,32667 puta u 2016. godini, odnosno 51,71088 puta u 2015. godini. Pri tome, broj dana trajanja jednog obrta gotovih proizvoda je 6 dana ($365/62,32667=5,85$) u 2016. godini odnosno 7 dana ($365/51,71088=7,06$) u 2015. godini.

Koeficijent obrta robe pokazuje koliko se prosečno godišnje zalihe robe obrnu u preduzeću. On se izračunava na sledeći način:

$$K = \frac{\text{Nabavna vrednost prodane robe}}{\frac{\text{Zalihe robe po bilansu otvaranja} + \text{Zalihe robe po zaključnom bilansu}}{2}}$$

U konkretnom primeru koeficijent obrta zaliha robe iznosiće:

$$K_{2016} = \frac{273.578}{\frac{14.166 + 75.366}{2}} = 6,11129$$

$$K_{2015} = \frac{98.649}{\frac{9.591 + 14.166}{2}} = 8,30484$$

Na osnovu izračunatog koeficijenta obrta zaliha robe možemo zaključiti da se zalihe robe obrnu u toku godine prosečno 6,11129 puta u 2016. godini, odnosno 8,30484 puta u 2015. godini. Broj dana trajanja jednog obrta robe je 60 dana ($365/6,11129=59,73$) u 2016. godini, odnosno 44 dana ($365/8,30484=43,95$) u 2015. godini.

Koeficijent obrta potraživanja od kupaca ukazuje na kvalitet potraživanja i uspešnost preduzeća pri njihovoj naplati. Drugim rečima, pokazuje koliko brzo kupci izmiruju svoje račune prema preduzeću, pa i unutar samog preduzeća između funkcije prodaje i funkcije finansija. Preduzeću, kao i finansijskoj funkciji odgovara što brža naplata, dok kupcima i funkciji prodaje koja teži da što više proda, odgovaraju duži kreditni rokovi. Vrlo je bitno napraviti dobru kreditnu politiku, jer restriktivne kreditne politike koje karakteriše veoma kratak period naplate mogu rezultirati manji profit nego što bi mogao biti ostvaren da su dati bolji kreditni uslovi.

Preduzeća trebaju da odlučuju o tome kome će prodati svoje proizvode, analizirajući likvidnost kupaca, zatim da odrede period naplate svojih potraživanja u skladu sa vremenskim periodom plaćanja dospelih odluka. U interesu je preduzeća da sva svoja potraživanja naplate u roku, jer im to daje mogućnost da servisiraju redovno svoje obaveze. Koeficijent obrta potraživanja od kupaca pokazuje koliko puta tokom godine preduzeće naplati svoja potraživanja.

Ukoliko je koeficijent obrta kupaca 2, znači da na svakih 2 dinara, 1 dinar ostaje nenaplaćen u saldu potraživanja od kupaca na kraju godine. Prosečno vreme naplate potraživanja se izračunava stavljanjem u odnos broj dana u godini sa koeficijentom obrta kupaca. Na taj način se saznaje da li kupci na vreme isplaćuju svoje obaveze po osnovu kupljene robe, i na osnovu dobijenog broja dana preduzeće usklađuje plaćanje obaveza prema dobavljačima i kreditorima.

$$K = \frac{\text{Naplaćena potraživanja od kupaca}}{\frac{\text{Bruto potraživanja od kupaca po bilansu otvaranja} + \text{Bruto potraživanja od kupaca po zaključnom bilansu}}{2}}$$

Tabela 18. Naplaćena potraživanja od kupaca posmatranog preduzeća

Redni Broj	Pozicija	2016. godina	2015. godina
1.	Prihodi od prodaje	9.536.943	8.699.893
2.	Bruto potraživanja od kupaca po zaključnom bilansu	2.479.338	2.860.195
3.	Naplaćena potraživanja od kupaca (1-2)	7.057.605	5.839.698

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

U konkretnom primeru koeficijent obrta potraživanja od kupaca iznosiće:

$$K_{2016} = \frac{7.057.605}{\frac{2.860.195 + 2.479.338}{2}} = 2,64353$$

$$K_{2015} = \frac{5.839.698}{\frac{3.302.260 + 2.860.195}{2}} = 1,89525$$

Na osnovu izračunatog koeficijenta obrta potraživanja od kupaca možemo zaključiti da se potraživanja od kupaca obrnu u toku godine prosečno 2,64353 puta u 2016. godini, odnosno 1,89525 puta u 2015. godini. Drugim rečima, broj dana trajanja jednog obrta potraživanja od kupaca je 138 dana ($365/2,64=138,07$) u 2016. godini, odnosno 193 dana ($365/1,89=192,59$) u 2015. godini.

Pored svih navedenih koeficijenata obrta, potrebno je utvrditi i **koeficijent obrta obaveza prema dobavljačima**. Dobavljači mogu svoje proizvode prodavati na kredit, odnosno sa odloženim plaćanjem na određen broj dana, što preduzeću ostavlja mogućnost da obrne taj novac za dato vreme ili da ga prikupi, ukoliko trenutno nema novčana sredstva za izmirenje obaveza po osnovu kupljenih proizvoda.

Koeficijent obrta obaveza prema dobavljačima pokazuje koliko puta se u toku godine prosečno izmire obaveze prema dobavljačima. Prilikom izračunavanja koeficijenta javlja se problem kod izračunavanja vrednosti godišnjih nabavki materijala i usluga na kredit, koji se stavlja u odnos sa prosečnim saldonom dobavljača u toku godine. Iz bilansa uspeha nije moguće očitati vrednost izvršenih nabavki na kredit, već je za to potrebna dodatna računovodstvena dokumentacija. U slučaju da se ne može obezbediti dodatna računovodstvena dokumentacija može se izvršiti gruba aproksimacija na osnovu informacija iz bilansa stanja i bilansa uspeha kao što je „korekcija cene koštanja realizovanih proizvoda u posmatranom periodu za nastale promene u stanju zaliha na kraju perioda u odnosu na početno stanje. Ako je došlo do povećanja zaliha, smatra

se da je vrednost nabavki na kredit za toliko veća od cene koštanja realizovanih proizvoda“ (Krasulja, & Ivanišević, 2001, str. 30-31).

Vreme trajanje jednog obrta se izračunava stavljanjem u odnos broja dana u godini sa koeficijentom obrta dobavljača. Ukoliko je izračunati broj dana veći od broja dana dozvoljenim za plaćanje obaveza dolazi se do zaključka da preduzeće ima problema sa održavanjem likvidnosti.

$$K = \frac{\text{Plaćene obaveze prema dobavljačima}}{\frac{\text{Obaveze prema dobavljačima po bilansu otvaranja} + \text{Obaveze prema dobavljačima po zaključnom bilansu}}{2}}$$

Tabela 19. Plaćene obaveze prema dobavljačima posmatranog preduzeća

Redni Broj	Pozicija	2016. godina	2015. Godina
1.	Troškovi prodatih proizvoda	7.329.394	7.033.072
2.	Krajnje zalihe	991.021	902.104
3.	Početne zalihe	902.104	592.056
4.	Plaćene obaveze prema dobavljačima (1+2-3)	7.418.311	7.343.120

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

U konkretnom primeru koeficijent obrta obaveza prema dobavljačima iznosiće:

$$K_{2016} = \frac{7.418.311}{\frac{1.381.053 + 1.233.678}{2}} = 5,67424$$

$$K_{2015} = \frac{7.343.120}{\frac{1.594.669 + 1.381.053}{2}} = 4,93535$$

Na osnovu izračunatog koeficijenta obrta obaveza prema dobavljačima možemo zaključiti da je broj dana trajanja jednog obrta obaveza prema dobavljačima je 64 dana ($365/5,67=64,32$) u 2016. godini, odnosno 74 dana ($365/4,93=73,96$) u 2015. godini.

Ukoliko bismo želeli da utvrdimo da li analizirano preduzeće ima bolji položaj na prodajnom ili nabavnom tržištu, potrebno je uporediti koeficijente obrta potraživanja od kupaca i obaveza prema dobavljačima. Postoje tri moguće relacije (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2011, str. 196):

1. $\frac{\text{broj dana vezivanja potraživanja od kupaca}}{\text{broj dana raspoloživosti obaveza prema dobavljačima}} =$
2. $\frac{\text{broj dana vezivanja potraživanja od kupaca}}{\text{broj dana raspoloživosti obaveza prema dobavljačima}} <$
3. $\frac{\text{broj dana vezivanja potraživanja od kupaca}}{\text{broj dana raspoloživosti obaveza prema dobavljačima}} >$

U prvom slučaju preduzeće ima isti položaj i na prodajnom i na nabavnom tržištu s obzirom na to da naplaćuje svoja potraživanja i isplaćuje obaveze prema dobavljačima u istom roku.

U drugom slučaju preduzeće ima povoljniji položaj i na prodajnom i na nabavnom tržištu s obzirom na to da kupci pre izmiruju svoje obaveze prema preduzeću, nego što preduzeće izmiruje svoje obaveze prema dobavljačima. Ovaj slučaj je ujedno i najpoželjniji od strane preduzeća.

Treći slučaj je najnepovoljniji, jer preduzeće ima lošiji položaj na prodajnom u odnosu na nabavno tržište. Naime, preduzeće pre isplaćuje svoje obaveze prema dobavljačima nego što naplaćuje svoja potraživanja od kupaca.

Kada je u pitanju položaj na prodajnom i nabavnom tržištu u posmatranom preduzeću dolazimo do sledeće relacije:

Godina	Prosečaj broj dana naplate potraživanja od kupaca	Prosečan broj dana isplate obaveza prema dobavljačima
2015.	193	74
2016.	138	64

Na osnovu navedenog možemo zaključiti da se u obe posmatrane godine preduzeće nalazi u najnepovoljnijem položaju, s obzirom na to da isplaćuje svoje obaveze prema dobavljačima veoma ažurno, dok kupci kasne sa isplatom svojih dugova prema preduzeću. O navedenom je potrebno povesti računa, jer bi ovakva relacija mogla da naruši likvidnost posmatranog preduzeća u budućem periodu.

2.4. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA

Donošenje poslovnih odluka, bilo da se odnose na aktivnosti finansiranja, buduće investicije ili redovne poslovne aktivnosti, nije moguće bez analize kratkoročne i dugoročne sigurnosti. Od velikog je značaja doći do informacija da li je preduzeće sposobno da svoje obaveze izmiruje u roku dospelosti ili, da li je sposobno da svoje ukupne dugove uopšte izmiri, pa makar to bilo i iz stečajne mase. Stepem zaduženosti preduzeća, sposobnost da iz sopstvenih sredstava finansira prostu i proširenu reprodukciju, kao i sposobnost uvećenja sopstvenog kapitala, takođe određuju finansijski položaj preduzeća.

Finansijska ravnoteža preduzeća dovodi do povećanja sigurnosti poslovanja. Može biti kratkoročna finansijska ravnoteža, kada su kratkoročno vezana sredstva jednaka sa kratkoročnim izvorima finansiranja i dugoročna finansijska ravnoteža, kada su dugoročna sredstva jednaka dugoročnim izvorima finansiranja. Na taj način se obezbeđuju uslovi za održavanje likvidnosti. U praksi se retko dešava da postoji apsolutna kratkoročna i dugoročna finansijska ravnoteža.

Ukoliko su dugoročni izvori finansiranja veći od dugoročnih sredstava postoji sigurnost u održavanju likvidnosti, jer se višak dugoročnih izvora finansiranja koristi za finansiranje kratkoročnih sredstava. Kratkoročna sredstva imaju veći broj obrta od dugoročnih sredstava, što znači da su sposobna da generišu gotovinu za pokriće dugoročnih izvora finansiranja o roku dospelosti.

Međutim, ukoliko su dugoročni izvori finansiranja manji od dugoročnih sredstava i dugoročna sredstva se finansiraju iz kratkoročnih izvora, postoji opasnost da preduzeće neće održati svoju likvidnost. Vremenski period generisanja novčanih sredstava i vraćanja dospelih kratkoročnih obaveza se ne podudara, na štetu kratkoročnih obaveza. Opisana struktura sredstava i izvora finansiranja nije dugoročno održiva i preduzeće mora pronaći način da poveća likvidnost, odnosno sigurnost preduzeća.

2.4.1. Analiza kratkoročne finansijske ravnoteže

Kratkoročna finansijska ravnoteža postoji ako su likvidna i kratkoročno vezana sredstva jednaka kratkoročnim izvorima finansiranja, što odgovara pravilu finansiranja 1:1 (Acid-test)

Tabela 20. Kratkoročna finansijska ravnoteža posmatranog preduzeća

R. B.	POZICIJE	2016. godina		2015. godina	
		Iznosi u 000 dinara	Udeo u bilansnoj sumi poslovnih sredstava (%)	Iznosi u 000 dinara	Udeo u bilansnoj sumi poslovnih sredstava (%)
1.	Potraživanja po osnovu prodaje	2.479.338	21,69	2.860.195	25,68
2.	Potraživanja iz specifičnih poslova				
3.	Druga potraživanja	216.014	1,89	178.635	1,60
4.	Finansijska sredstva koja se vrednuju po fer vrednosti kroz bilans uspeha				
5.	Kratkoročni finansijski plasmani	1.899.669	16,62	1.412.981	12,69
6.	Gotovinski ekvivalenti i gotovina	1.904.310	16,66	1.888.059	16,95
7.	Porez na dodatu vrednost				
8.	Aktivna vremenska razgraničenja	126.817	1,11	23.751	0,21
9.	Likvidna i kratkoročno vezana sredstva (od 1 do 8)	6.626.148	57,97	6.363.621	57,14
10.	Kratkoročne finansijske obaveze	97.294	0,85	62.858	0,56
11.	Primljeni avansi, depoziti i kaucije	8.661	0,08	7.725	0,07
12.	Obaveze iz poslovanja	1.233.678	10,79	1.381.053	12,40
13.	Ostale kratkoročne obaveze	171.984	1,50	201.818	1,81
14.	Obaveze po osnovu poreza na dodatu vrednost	26.845	0,24		
15.	Obaveze za ostale poreze, doprinose	84.434	0,74	46.554	0,42
16.	Pasivna vremenska razgraničenja	116.720	1,02	113.211	1,02

17.	Kratkoročni izvori finansiranja (od 10 do 16)	1.739.616	15,22	1.813.219	16,28
-----	--	------------------	--------------	------------------	--------------

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

U 2016. i 2015. godini kratkoročna finansijska ravnoteža je pomerena ka likvidnim i kratkoročno vezanim sredstvima, što je znak da preduzeće u obe posmatrane godine uspeva da obezbedi kratkoročnu finansijsku ravnotežu tj. likvidnost. U 2016. godini, na svakih 100 dinara likvidnih i kratkoročno vezanih sredstava otpada 26,25 dinara kratkoročnih obaveza, što znači da preduzeće može održavati likvidnost uz uslov da rokovi vezivanja (vezanosti) kratkoročno vezanih sredstava u proseku nisu duži od rokova raspoloživosti kratkoročnih obaveza od 73,75% (100-26,25). Slično, u 2015. godini na svakih 100 dinara likvidnih i kratkoročno vezanih sredstava otpada 28,49 dinara kratkoročnih obaveza, što znači da preduzeće može održavati likvidnost uz uslov da rokovi vezivanja kratkoročno vezanih sredstava u proseku nisu duži od rokova raspoloživosti kratkoročnih obaveza od 71,51% (100-28,49).

	Kratkoročno vezana sredstva	Kratkoročni izvori finansiranja
2016. godina	1	1.739.616/6.626.148 = 0,2625
2015. godina	1	1.813.219/6.363.621 = 0,2849

2.4.2. Analiza likvidnosti na bazi koeficijenata

Likvidnost se može definisati na različite načina. Ona podrazumeva sposobnost preduzeća da u svakom trenutku posluje sa odgovarajućim iznosom sredstava potrebnim da sve svoje obaveze izvršava na vreme, a da pri tome ne trpi gubitke. Pored toga, likvidnost treba da obezbedi da preduzeće raspolaže sa dovoljno sredstava za nastavak tekuće poslovne aktivnosti. Ukoliko neko preduzeće nije sposobno da izmiri svoje obaveze u određenom roku odnosno na dan dospeća određene obaveze, smatra se da ono nije likvidno.

Za analizu kratkoročne finansijske ravnoteže potrebno je izračunati i koeficijente likvidnosti:

1. Koeficijent trenutne likvidnosti – preduzeće je likvidno na dan merenja likvidnosti, ako ovaj koeficijent iznosi najmanje 1 ili više od $1(\geq 1)$;
2. Koeficijent ubrzane likvidnosti – preduzeće je likvidno na dan merenja likvidnosti, ako ovaj koeficijent iznosi najmanje 1 ili više od $1(\geq 1)$, što odgovara pravilu finansiranja 1:1 („Quick-Ratio“ ili Acid-test);
3. Koeficijent tekuće (opšte) likvidnosti – preduzeće je likvidno na dan merenja likvidnosti, ako ovaj koeficijent iznosi najmanje 2 ili više od $2(\geq 2)$, što odgovara pravilu finansiranja 2:1 („Current - Ratio“).

Koeficijent tekuće (opšte) likvidnosti se izračunava stavljanjem u odnos obrtnih sredstava sa kratkoročnim obavezama. Tradicionalno shvatanje da dati odnos treba da bude 2:1 u korist obrtnih sredstava treba shvatiti krajnje oprezno „s obzirom da na adekvatnost opšteg racia deluje više opštih i specifičnih faktora, kao što su: vrsta i veličina preduzeća, obim poslovne aktivnosti, vremensko vezivanje obrtnih sredstava u pojedinim fazama poslovnih ciklusa, uslovi kreditiranja od strane dobavljača u odnosu na kreditne uslove koje se daju kupcima, efikasnost naplate potraživanja, disciplina plaćanja dospelih obaveza i sl.“ (Krasulja, & Ivanišević, 2001, str. 23).

$$\text{Koeficijent tekuće likvidnosti} = \frac{\text{Obrtna imovina}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

Međutim, vrednost racia veća od dva, upozorava na neefikasno upravljanje gotovinom i kratkoročnim obavezama dok racio vrednost manja od jedan upozorava da preduzeće nema dovoljno likvidnih sredstava za finansiranje kratkoročnih obaveza. Nedostatak racia se ogleda u strukturi obrtnih sredstava, koja sadrži zalihe. Naime, može se desiti da preduzeće u strukturi obrtnih sredstava ima veliko učešće zaliha, što kao posledicu ima indikaciju likvidnosti. Međutim, kako se zalihe najsporije transformišu u gotovinu, javila se potreba za redukovanjem obrtnih sredstava koje treba koristiti za tačnije izračunavanje likvidnosti (racio redukovane likvidnosti).

Koeficijent tekuće likvidnosti za posmatrano preduzeće biće:

$$\text{Koeficijent tekuće likvidnosti}_{2016} = \frac{7.617.169}{1.739.616} = 4,37865$$

$$\text{Koeficijent tekuće likvidnosti}_{2014} = \frac{7.265.725}{1.813.219} = 4,00709$$

Izračunata vrednost koeficijenta tekuće likvidnosti u 2016. godini je veća od 2 (4,37865). S druge strane, vrednost izračunatog koeficijenta u 2015. godini je takođe veća od 2 (4,00709). Dinamički posmatrano, vrednost dobijenog koeficijenta se povećala u odnosu na prethodnu godinu, pre svega kao posledica povećanja vrednosti ukupne obrtne imovine uz istovremeno smanjenje ukupnih kratkoročnih obaveza. Međutim, s obzirom da je dobijena vrednost koeficijenta tekuće likvidnosti veća od 2, ne može se automatski zaključiti da je preduzeće likvidno, bez dodatne analize finansijske ravnoteže.

Koeficijent ubrzane (rigorozne) likvidnosti se izračunava stavljanjem u odnos obrtnih sredstava iz kojih su isključene zalihe, sa kratkoročnim obavezama. Dobijeni koeficijent pokazuje sa koliko dinara likvidnih obrtnih sredstava je pokriven dinar kratkoročnih obaveza.

$$\text{Koeficijent ubrzane likvidnosti} = \frac{\text{Obrtna imovina} - \text{Zalihe}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

Racio treba da ima vrednost veću od jedan. U brojiocu datog odnosa se nalazi gotovina, kratkoročni plasmani u hartije od vrednosti i potraživanja od kupaca. Kako potraživanja od kupaca predstavljaju kategoriju koja se ne mora u celosti

pretvoriti u gotovinu (ako kupac ode u stečaj i neispuni svoju obavezu prema datom preduzeću), javlja se potreba za još rigoriznijim ocenjivanjem likvidnosti.

Koeficijent rigorozne likvidnosti za posmatrano preduzeće biće:

$$\text{Koeficijent ubrzane likvidnosti}_{2016} = \frac{7.617.169 - 991.021}{1.739.616} = 3,80897$$

$$\text{Koeficijent ubrzane likvidnosti}_{2014} = \frac{7.265.725 - 902.104}{1.813.219} = 3,50957$$

Koeficijent ubrzane likvidnosti je u obe analizirane godine veći od 1 odnosno u 2016. godini iznosi 3,80897 a u 2015. godini iznosi 3,50957. Ovo znači da je posmatrano preduzeće likvidno, tj. u mogućnosti je da izmiruje obaveze u roku dospeća. Dinamički posmatrano, vrednost ovog koeficijenta se povećala u odnosu na prethodnu godinu, pre svega kao posledica porasta dela obrtne imovine (kratkoročnih potraživanja i gotovine) i smanjenja kratkoročnih obaveza. Dakle, ni prema ovom pokazatelju likvidnost preduzeća nije ugrožena.

Koeficijent gotovine ili trenutne likvidnosti se izračunava stavljanjem u odnos gotovine sa kratkoročnim obavezama. On pokazuje da li preduzeće poseduje dovoljno gotovine za pokriće kratkoročnih obaveza odnosno da li je preduzeće spremno da izmiri sve kratkoročne obaveze upotrebom svoje najlikvidnije imovine.

$$\text{Koeficijent trenutne likvidnosti} = \frac{\text{Gotovina i gotovinski ekvivalenti}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

Koeficijent trenutne likvidnosti za posmatrano preduzeće biće:

$$\text{Koeficijent trenutne likvidnosti}_{2016} = \frac{1.904.310}{1.739.616} = 1,09467$$

$$\text{Koeficijent trenutne likvidnosti}_{2015} = \frac{1.888.059}{1.813.219} = 1,04127$$

Koeficijent trenutne likvidnosti je veći od 1 i u 2016. godini (1,09467) i u 2015. godini (1,04127), što znači da je preduzeće likvidno, tj. u mogućnosti je da iz raspoložive gotovine i gotovinskih ekvivalenata izmiruje obaveze u roku dospeća. Dinamički posmatrano, došlo je do porasta ovog koeficijenta u odnosu na prethodnu godinu, pre svega kao posledica rasta gotovine i gotovinskih ekvivalenata i pada (smanjenja) kratkoročnih obaveza.

2.4.3. Analiza dugoročne finansijske ravnoteže

Dugoročna finansijska ravnoteža postoji ako su dugoročno vezana sredstva jednaka trajnim i dugoročnim izvorima finansiranja (kapitalu uvećanom za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze)

Analiza dugoročne finansijske ravnoteže može se sprovesti:

1. sagledavanjem odnosa dugoročno vezanih sredstava (a. Neuplaćeni upisani kapitala; b. Stalna imovina: Nematerijalna

ulaganja, Nekretnine, postrojenja i oprema, Biološka sredstva, Dugoročni finansijski plasmani i Dugoročna potraživanja; c. Obrtna imovina: Zalihe i d. Odložena poreska sredstva) i Dugoročnih izvora sredstava (a. Kapital, b. Dugoročna rezervisanja, c. Dugoročne obaveze i d. Odložene poreske obaveze)

2. ili na osnovu Neto obrtnog fonda

Tabela 21. Dugoročna finansijska ravnoteža posmatranog preduzeća na osnovu dugoročno vezanih sredstava

R. B.	ELEMENTI	2016. godina		2015. godina	
		Iznos	Udeo u bilansnoj sumi poslovnih sredstava (%)	Iznos	Udeo u bilansnoj sumi poslovnih sredstava (%)
1.	Neuplaćeni upisani kapital				
2.	Stalna imovina	3.812.488	33,36	3.871.447	34,76
3.	Odložena poreska sredstva				
4.	Zalihe	991.021	8,67	902.104	8,10
5.	Dugoročno vezana sredstva (1+2+3+4)	4.803.509	42,03	4.773.551	42,86
6.	Kapital	8.775.008	76,77	8.460.261	75,96
7.	Dugoročna rezervisanja	76.832	0,67	55.233	0,50
8.	Dugoročne obaveze	781.943	6,84	669.815	6,01
9.	Odložene poreske obaveze	56.258	0,49	138.644	1,24
10.	Trajni i dugoročni izvori finansiranja (6+7+8+9)	9.690.041	84,78	9.323.953	83,72

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

I u 2016. i 2015. godini dugoročna finansijska ravnoteža je pomerena ka kapitalu uvećanom za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze. U 2016. godini, svakih 100 dinara dugoročno vezanih sredstava je pokriveno sa 201,73 dinara trajnih i dugoročnih izvora finansiranja (kapitala uvećanog za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze), a to znači da je za finansiranje kratkoročno vezanih sredstava korišćeno 101,73% kapitala i dugoročnih obaveza (201,73-100), što u apsolutnom iznosu čini 4.886.532 (9.690.041-4.803.509) hiljada dinara. Slična situacija je bila i u 2015. godini. Svakih 100 dinara dugoročno vezanih sredstava je pokriveno sa 195,33 dinara trajnih i dugoročnih izvora finansiranja (kapitala uvećanog za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze), a to znači da je za finansiranje kratkoročno vezanih sredstava korišćeno 95,33% kapitala i dugoročnih obaveza (195,33-100), što u apsolutnom iznosu čini 4.550.402 (9.323.953-4.773.551) hiljada dinara.

	Dugoročno vezana sredstva	Trajni i dugoročni izvori finansiranja
2016. godina	1	9.690.041/4.803.509 = 2,0173
2015. godina	1	9.323.953/4.773.551 = 1,9533

Pri ovakvoj dugoročnoj finansijskoj ravnoteži stvorena je sigurnost za održavanje likvidnosti, jer će se deo kratkoročno vezanih sredstava pre

mobilisati nego što će dospeti za plaćanje dugoročne obaveze iz kojih je taj deo kratkoročno vezanih sredstava pokriven.

Koeficijent finansijske stabilnosti se izračunava stavljanjem u odnos dugoročno vezanih sredstava (osnovna sredstva, dugoročna finansijska ulaganja, trajna obrtna sredstva i odložena poreska sredstva) sa kapitalom uvećanim za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze. On se često naziva i koeficijentom dugoročne finansijske ravnoteže. Potrebno je da koeficijent finansijske stabilnosti bude 1 ili manji od 1.

$$\text{Koeficijent finansijske stabilnosti} = \frac{\text{Dugoročno vezana sredstva}}{\text{Dugoročni izvori finansiranja}}$$

Ukoliko je ovaj koeficijent manji od 1, onda je preduzeće stvorilo uslove za održavanje likvidnosti. Ako su dugoročno vezana sredstva veća od trajnih i dugoročnih izvora finansiranja tada ne postoji uslov za održavanje likvidnosti. Tada su dugoročno vezana sredstva u visini razlike između dugoročno vezanih sredstava i trajnih i dugoročno izvora finansiranja, finansirana iz kratkoročnih izvora finansiranja, što znači da ne postoji usklađenost rokova mobilizacije sredstava i rokova dospeća obaveza.

Koeficijent finansijske stabilnosti za posmatrano preduzeće biće:

$$\text{Koeficijent finansijske stabilnosti}_{2016} = \frac{4.803.509}{9.690.041} = 0,49572$$

$$\text{Koeficijent finansijske stabilnosti}_{2015} = \frac{4.773.551}{9.323.953} = 0,51197$$

U konkretnom primeru, koeficijent finansijske stabilnosti je u obe godine manji od 1, što ukazuje na izuzetnu finansijsku stabilnost preduzeća. Pomenuto je i prikazano u prethodnoj analizi gde postoje uslovi za održavanje dugoročne finansijske ravnoteže koja je pomerena ka kapitalu uvećanom za dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze.

Obrtni fond predstavlja razliku između dugoročnih izvora sredstava i dugoročnih ulaganja u stalna sredstva. On se dobija kao razlika između obrtne imovine i kratkoročnih obaveza preduzeća. U tom slučaju rast neto obrtnog fonda je moguće obezbediti rastom obrtnih sredstava ili smanjenjem kratkoročnih obaveza preduzeća. Veća obrtna sredstva ukazuju na bolju likvidnost i manji rizik (Poljašević, 2011, str. 173).

Dugoročna finansijska ravnoteža na osnovu obrtnog fonda postoji ukoliko je stepen pokrića stalnih zaliha obrtnim fondom jednak ili veći od 100%. Ako je stepen pokrića stalnih zaliha manji od 100%, onda ne postoji uslov za održavanje likvidnosti.

Obrtni fond može biti pozitivan i negativan. Negativan obrtni fond pokazuje da su dugoročni izvori finansiranja manji od dugoročno vezanih sredstava bez zaliha, što znači da se likvidnost ne može ni teorijski održati.

U konkretnom primeru obrtni fond je veći od stalnih zaliha, što znači da je obezbeđena sigurnost za održavanje likvidnosti u oblasti dugoročne finansijske ravnoteže (dugoročnog finansiranja). U slučajevima negativnog obrtnog fonda ne postoji potreba izračunavanja procenta pokrića stalnih zaliha obrtnim fondom.

Tabela 22. Dugoročna finansijska ravnoteža posmatranog preduzeća na osnovu obrtnog fonda

R. B.	ELEMENTI	Tekuća godina	Prethodna godina
1.	Kapital	8.775.008	8.460.261
2.	Dugoročna rezervisanja	76.832	55.233
3.	Dugoročne obaveze	781.943	669.815
4.	Odložene poreske obaveze	56.258	138.644
5.	Trajni i dugoročni izvori finansiranja (1+2+3+4)	9.690.041	9.323.953
6.	Neplaćeni upisani kapital		
7.	Stalna imovina	3.812.488	3.871.447
8.	Odložena poreska sredstva		
9.	Dugoročno vezana sredstva bez zaliha (6+7+8)	3.812.488	3.871.447
10.	Obrtni fond (5-9)	5.877.553	5.452.506
11.	Zalihe	991.021	902.104
12.	Procenat pokrića stalnih zaliha obrtnim fondom [10/11*100]	593,08%	604,42%

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

U 2016. godini stalne zalihe su u celini finansirane iz obrtnog fonda, a uz to obrtni fond je veći od stalnih zaliha za 493,08% (593,08-100), što u apsolutnom iznosu čini 4.886.532 hiljada dinara (5.877.553-991.021) i to predstavlja iznos koji smo utvrdili pri analizi dugoročne finansijske ravnoteže na osnovu dugoročno vezanih sredstava. Slična situacija je i u 2015. godini. Naime, stalne zalihe su u celini finansirane iz obrtnog fonda, a uz to obrtni fond je veći od stalnih zaliha za 504,42% (604,42-100), što u apsolutnom iznosu čini 4.550.402 hiljada dinara (5.452.506-902.104).

2.4.4. Analiza solventnosti, zaduženosti i sigurnosti

Princip likvidnosti odnosi se na sposobnost preduzeća da ispuni sve svoje dospeće obaveze na dan njihovog dospeća, dok solventnost obezbeđuje preduzeću da plati svoje obaveze ne u roku njihovog dospeća za plaćanje već u bilo kom ugovorenom roku (Marinković, & Popović, 2008, str. 57). Drugim rečima, solventnost (likvidnost na dugi rok) označava sposobnost preduzeća da plati sve ukupne dugove (obaveze) ne o roku njihovog dospeća, već kat tad, makar iz stečajne, odnosno likvidacione mase. **Koeficijent solventnosti** se izračunava na sledeći način:

$$\text{Koeficijent solventnosti} = \frac{\text{Poslovna imovina (sredstva)}}{\text{Ukupne obaveze}}$$

Putem solventnosti se meri platežna sposobnost preduzeća. Ukoliko je imovina preduzeća veća od njegovih dugova, možemo reći da je preduzeće solventno. Preduzeće je solventno ako je koeficijent solventnosti najmanje 1 ili više od 1 (≥ 1), a ako je koeficijent solventnosti manji od 1 (< 1) preduzeće je nesolventno (insolventno).

Koeficijent solventnosti za posmatrano preduzeće biće:

$$\text{Koeficijent solventnosti}_{2016} = \frac{11.429.657}{(781.943+1.739.616)} = 4,53277$$

$$\text{Koeficijent solventnosti}_{2015} = \frac{11.137.172}{(669.815+1.813.219)} = 4,48531$$

Posmatrano preduzeće je izuzetno solventno u oba posmatrana perioda. Takođe, preduzeće je solventnije u tekućoj godini (4,53277) u odnosu na prethodnu godinu (4,48531).

Zaduženost se posmatra preko strukture pasive bilansa stanja posmatrane sa stanovišta vlasništva. Na sigurnost, nezavisnost dužnika i profitabilnost utiče struktura pasive (Rodić, Vukelić, & Andrić, 2007, str. 293). Što je struktura pasive pomerena ka većem sopstvenom kapitalu utoliko je povoljniji odnos sredstava i dugova, veća je garantna supstanca, a i manja je verovatnoća da će gubitak dužnika biti veći od sopstvenog kapitala.

Poverioci mogu da naplate svoja potraživanja sve dok su gubici manji od sopstvenog kapitala. Suprotno, u situacijama kada je gubitak veći od sopstvenog kapitala tada poverioci gube svoja sredstva i deo tekućih sredstava u visini razlike između gubitka i sopstvenog kapitala.

S druge strane, dužniku odgovara da je struktura pasive pomerena ka sopstvenom kapitalu, jer je tada manja zaduženost, a samim tim manji su i rashodi po osnovu kapitala koji se plaćaju zbog upotrebe pozajmljenih sredstava. Što je obim sopstvenog kapitala veći od pozajmljenog, manji je rizik, a i veća je sigurnost poverioca i dužnika.

Zaduženost (finansijski leveridž) iskazuje koliko na svaki dinar kapitala otpada dinara dugova. Koeficijent zaduženosti se izračunava na sledeći način:

$$\text{Koeficijent zaduženosti} = \frac{\text{Ukupne obaveze}}{\text{Kapital}}$$

Koeficijent zaduženosti za posmatrano preduzeće biće:

$$\text{Koeficijent zaduženosti}_{2016} = \frac{(781.943+1.739.616)}{8.775.008} = 0,28736$$

$$\text{Koeficijent zaduženosti}_{2015} = \frac{(669.815+1.813.219)}{8.460.261} = 0,29349$$

Dobijena vrednost koeficijenta zaduženosti pokazuje da na 1 dinar sopstvenog kapitala otpada 0,28736 dinara kapitala u 2016. godini odnosno 0,29349

dinara sopstvenog kapitala u 2015. godini. Dinamički posmatrano, posmatrano preduzeće je uspeo da smanji svoju zaduženost u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, pre svega zbog povećanja sopstvenog kapitala i smanjenja obaveza koje dospevaju u kraćem roku.

Dugoročna i kratkoročna finansijska sigurnost preduzeća može biti zasnovana i na novčanom toku.

Odnos između novčanog toka iz poslovanja i troškova kamata pokazuje koliko puta je novčani tok iz poslovanja veći od troškova kamata. Ukoliko je dati odnos veći od 1, znači da je preduzeće sposobno da generiše dovoljno gotovine iz poslovnih aktivnosti da pokrije troškove kamata (Malinić, 2009, str. 56).

$$\frac{\text{Novčani tok iz poslovnih aktivnosti}}{\text{Troškovi kamata}}$$

Visina troškova kamata zavisi od visine pozajmljenih sredstava, kao i visine kamatne stope koju određuju poverioci. Novčani tok iz poslovanja, sa druge strane zavisi od neto dobitka, amortizacije, stanja zaliha, potraživanja od kupaca, obaveza prema dobavljačima i povećanja ostalih poslovnih obaveza. Preduzeće treba da teži da odnos između novčanog toka iz poslovanja i troškova kamata bude što veći.

U slučaju posmatranog preduzeća ovaj odnos će biti:

$$\begin{aligned} \text{za 2016. godinu} &= \frac{2.158.713}{68.297} = 31,6077 \\ \text{za 2015. godinu} &= \frac{1.680.184}{80.267} = 20,9324 \end{aligned}$$

Na osnovu izračunatog odnosa možemo zaključiti da je posmatrano preduzeće u obe godine bilo sposobno da obezbedi dovoljno gotovine iz poslovnih aktivnosti za pokriće troškova kamate. Dinamički posmatrano, taj odnos je poboljšan u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, pre svega zbog rasta novčanog toka iz poslovnih aktivnosti ali i smanjenja troškova kamate.

Odnos između novčanog toka iz poslovanja i zbira troškova kamata i otplate duga pokazuje koliko puta je novčani tok iz poslovanja veći u odnosu na zbir kamate i duga preduzeća. Pošto je obaveza preduzeća da na pozajmljena sredstva plaća kamatu, ali i glavnice, javlja se potreba za analizom da li preduzeće generiše dovoljno novčanih sredstava iz poslovanja za pokriće glavnice i pripadajuće kamate.

$$\frac{\text{Novčani tok iz poslovnih aktivnosti}}{\text{Troškovi kamata + otplata duga}}$$

Dati odnos treba da rezultira sa vrednošću većom od 1, jer redovna poslovna aktivnost treba da obezbedi novčana sredstva za pokriće pozajmljenih sredstava. Ukoliko je dati odnos manji od 1, nedostatak novčanih sredstava za pokriće duga i kamate se može nadomestiti iz novčanog toka od investicija ili

finansijskog novčanog toka. Međutim, ukoliko preduzeće ne generiše dovoljno novčanih sredstava iz investicione ili finansijske aktivnosti, preduzeću je ugrožena likvidnost.

U slučaju posmatranog preduzeća ovaj odnos će biti:

$$\text{za 2016. godinu} = \frac{2.158.713}{68.297+97.294} = 13,0364$$

$$\text{za 2015. godinu} = \frac{1.680.184}{80.267+62.858} = 11,7393$$

Na osnovu izračunatog odnosa možemo zaključiti da je posmatrano preduzeće u obe godine bilo sposobno da obezbedi dovoljno gotovine iz poslovnih aktivnosti za pokriće troškova kamate i kratkoročnih i dugoročnih dugova. Dinamički posmatrano, taj odnos je poboljšán u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, pre svega zbog rasta novčanog toka iz poslovnih aktivnosti ali i smanjenja troškova kamate.

Odnos između novčanog toka iz poslovanja i ukupnih obaveza pokazuje koliko se puta ukupne obaveze mogu pokriti iz novčanog toka iz poslovanja.

$$\frac{\text{Novčani tok iz poslovnih aktivnosti}}{\text{Ukupne obaveze}}$$

Ukupne obaveze preduzeća obuhvataju kreditne obaveze, obaveze po osnovu emitovanih hartija od vrednosti, obaveze prema dobavljačima i ostale obaveze. Preduzeće posluje sigurno i stabilno ukoliko sve svoje obaveze može da pokrije iz novčanog toka iz redovnih aktivnosti.

U slučaju posmatranog preduzeća ovaj odnos će biti:

$$\text{za 2016. godinu} = \frac{2.158.713}{781.943+56.258+1.739.616} = 0,8374$$

$$\text{za 2015. godinu} = \frac{1.680.184}{669.815+138.644+1.813.219} = 0,6409$$

Na osnovu izračunatog odnosa možemo zaključiti da posmatrano preduzeće u obe godine nije bilo sposobno da obezbedi dovoljno gotovine iz poslovnih aktivnosti za pokriće ukupnih obaveza. Naime, u obe posmatrane godine su ukupne obaveze bile iznad ostvarenog novčanog toka iz poslovnih aktivnosti. Međutim, dinamički posmatrano taj odnos je poboljšán u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, pre svega zbog rasta novčanog toka iz poslovnih aktivnosti ali i smanjenja ukupnih obaveza (pre svega kratkoročnih obaveza i odloženih poreskih obaveza).

Odnos između novčanog toka iz poslovanja i kratkoročnih obaveza pokazuje koliko je puta novčani tok iz poslovanja veći od kratkoročnih obaveza.

$$\frac{\text{Novčani tok iz poslovnih aktivnosti}}{\text{Kratkoročne obaveze}}$$

Kratkoročne obaveze preduzeća obuhvataju obaveze po kratkoročnim kreditima, obaveze prema dobavljačima, kao i druge obaveze koje obično predstavljaju sredstva koja su utrošena za finansiranje obrtnih sredstava. Kako se obrtna sredstva koriste za obavljanje redovnih poslovnih aktivnosti, tako se i kratkoročne obaveze trebaju finansirati iz novčanog toka iz poslovnih aktivnosti.

U slučaju posmatranog preduzeća ovaj odnos će biti:

$$\text{za 2016. godinu} = \frac{2.158.713}{1.739.616} = 1,2409$$

$$\text{za 2015. godinu} = \frac{1.680.184}{1.813.219} = 0,9266$$

Na osnovu izračunatog odnosa možemo zaključiti da posmatrano preduzeće u u 2016. godini bilo sposobno da obezbedi dovoljno gotovine iz poslovnih aktivnosti za pokriće kratkoročnih obaveza. S druge strane, u 2015. godini preduzeće nije uspelo da ostvari dovoljno gotovine iz poslovnih aktivnosti za pokriće kratkoročnih obaveza. Dakle, dinamički došlo je do poboljšanja ovog odnosa u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, pre svega zbog rasta novčanog toka iz poslovnih aktivnosti ali i smanjenja kratkoročnih obaveza.

2.5. ANALIZA KVALITETA PRIHODA I DOBITKA

Finansijski izveštaj koji je najmanje podležan kreativnoj računovodstvenoj praksi ili raznim oblicima malverzacije, jeste izveštaj o novčanim tokovima, zbog prikazivanja stvarnih priliva i odliva novčanih sredstava. Ponekad, visina ostvarenih prihoda ili dobitka može upućivati na pogrešan zaključak, dok se ne proverí njihov kvalitet i to upravo pomoću stvarnih tokova gotovine.

U strukturi ukupnih prihoda najznačajnije učešće pripada poslovnim prihodima, posebno prihodima od prodaje proizvoda ili usluga. **Kvalitet ostvarenih prihoda** se može ispitati stavljanjem u odnos novčanih priliva od prodaje sa prihodima od prodaje. Novčani prilivi od prodaje se dobijaju korigovanjem prihoda na niže za iznos povećanja potraživanja i drugih negotovinskih prihoda i obrnuto, prihodi se koriguju na više za iznos smanjenja potraživanja i drugih negotovinskih prihoda.

$$\text{Kvalitet prihoda} = \frac{\text{Novčani prilivi od prodaje}}{\text{Prihod od prodaje}}$$

Što je odnos između novčanog priliva od prodaje i prihoda od prodaje bliži jedinici, to je i kvalitet prihoda veći, odnosno preduzeće je sposobno da naplati svoja potraživanja za prodatu robu ili uslugu, što implicira na likvidnost preduzeća. Obrnuto, ako se dati odnos udaljava od jedinice i približava nuli, kvalitet prihoda opada, dok se rizik od nelikvidnosti povećava.

Neophodnost analiziranja kvaliteta prihoda proizilazi iz mogućnosti da preduzeće svoju robu ili usluge prodaje nelikvidnim kupcima. Tada nastaje

opasnost da preduzeće ne može naplatiti prodatu robu / usluge, ili je neizvesnost naplate velika. Bez stvarnog priliva novca preduzeće nije sposobno da reguliše svoje dospеле obaveze, čime se narušava njegova sigurnost. Takođe, može se desiti da preduzeće izdaje fiktivne fakture (iako se radi o nedozvoljenim radnjama, preduzeća u pojedinim slučajevima pribegavaju „naduvavanju“ prihoda, odnosno dobitka izdavanjem faktura nepostojećim kupcima). Zbog toga, analiza kvaliteta prihoda treba da ukaže analitičarima i proceniteljima šta visina prihoda govori o datom preduzeću.

Da bi se procenio **kvalitet dobitka**, potrebno je staviti u odnos novčani tok iz poslovanja i poslovni dobitak (Malinić, 2009, str. 167).

$$\text{Kvalitet dobitka} = \frac{\text{Novčani tok iz poslovanja}}{\text{Poslovni dobitak}}$$

Potrebno je sagledati kretanje pokazatelja kvaliteta dobitka u prethodnim obračunskim periodima. Ako je dugoročno posmatrano odnos novčanog toka iz poslovanja i poslovnog dobitka relativno konstantan, kvalitet ostvarenog dobitka je na visokom nivou. Međutim, smanjivanje datog racia tokom vremena upozorava da dobitak raste brže od novčanog toka. Razlog neusklađenom kretanju dobitka i novčanog toka pronalazi se u veštačkom povećanju prihoda ili potcenjivanju troškova, čime se stvaraju skriveni gubici. Racio se može kretati i u suprotnom smeru, novčani tok može rasti brže od dobitka usled stvaranja latentnih rezervi koje potcenjuju prihode dok precenjuju troškove, što dovodi do namernog smanjenja dobitka.

Za investitore koji žele da kupe preduzeće, stvaranje skrivenih gubitaka u potencijalnom preduzeću predstavlja veliku opasnost, koja bi se analizom trebala otkriti, ne bi li investitor mogao doneti što ispravniju poslovnu odluku. Otkrivanje latentnih rezervi, sa druge strane, investitoru nudi prednost i mogućnost preuzimanja preduzeća pod povoljnijim uslovima.

Održivost ostvarene dobiti može se ispitati i analizom **viška gotovinske marže**, koji se dobija stavljanjem u odnos razlike između novčanog toka iz poslovanja i poslovnog dobitka sa poslovnim prihodima (Malinić, 2009, str. 56).

$$\text{Višak gotovinske marže} = \frac{\text{Novčani tok iz poslovanja} - \text{Poslovni dobitak}}{\text{Poslovni prihod}}$$

Dati odnos se posmatra u nekoliko uzastopnih perioda i ukoliko se utvrdi smanjenje viška gotovinske marže (razlika između novčanog toka iz poslovanja i poslovnog dobitka raste brže od prihoda od prodaje), javlja se potreba za dubljom analizom koja bi pokazala uzroke odstupanja. Povećanje viška gotovinske marže ukazuje na pad obrtne imovine i povećanje poslovnih obaveza koje su održive samo u kratkom roku, i kao takve predstavljaju predmet dublje analize.

2.5. ANALIZA KREDITNOG BONITETA

Kreditni bonitet preduzeća je moguće oceniti na dva načina, i to tradicionalnim modelom ocene kreditnog boniteta i Z-modelom. Tradicionalan model ocene kreditnog boniteta se izvodi na osnovu pokazatelja o finansijskom, imovinskom, prinosnom položaju, upravljanju i tržišnoj vrednosti akcija.

Z-model ocene kreditnog boniteta preduzeća predstavlja analizu za predviđanje bankrotstva preduzeća u periodu od 1 do 5 godina. Z-model je nastao u toku istraživanja uzroka preduzeća pod stečajem. Predviđanje stečaja preduzeća korišćenjem ovog modela „za period od 1 godine se vrši sa verovatnoćom od 96%, dok je za period od 5 godina moguće predvideti stečaj sa verovatnoćom od 70%“ (Rodić, Vukelić, Andrić, Lakićević, & Vuković, 2011, str. 272).

Pomoću Z-modela analitičari predviđaju finansijske neprilike preduzeća. Kao rezultat ocene kreditnog boniteta po Z-modelu javlja se jedan od tri zaključka, i to preduzeće može da ima dobre kreditne performanse, minimalne kreditne performanse ili da je pred bankrotstvom. Za preduzeće koje nema zadovoljavajuće kreditne performanse, putem projekcije bilansa stanja i bilansa uspeha, procenitelji dolaze do saznanja da li će u budućem periodu preduzeće poboljšati svoje kreditne performanse.

Model obuhvata zbir pet pokazatelja, s tim što se svaki pokazatelj množi sa konstantnim vrednostima dodeljenim pojedinačnim pokazateljima (Mikerević, 2009, str. 120):

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5$$

gde je:

X_1 = Obrtni kapital / ukupna sredstva. Obrtni kapital (fond) ravan je razlici zbira dugoročnog kapitala (sopstvenog i tuđeg) i stalne imovine. Sa njim se finansira deo obrtnih sredstava, a iz prethodnog racia se donosi zaključak koliki deo ukupnih sredstava je finansiran obrtnim kapitalom. Racio može imati i negativan predznak, ukoliko se deo stalne imovine finansira kratkoročnim sredstvima.

X_2 = Akumulirana zadržana zarada / ukupna sredstva. Racio pokazuje sposobnost preduzeća da korišćenjem ukupnih sredstava generiše neraspoređeni dobitak, odnosno zadržanu zaradu. Kada preduzeće ostvaruje gubitak, od neraspoređenog dobitka prethodnih godina (ukoliko postoji) oduzima se gubitak, što implicira da odnos između akumulirane zadržane zarade i ukupnih sredstava može da bude negativan.

X_3 = Zarada pre odbitka kamata i poreza / ukupna sredstva. Dati odnos pokazuje koliko zarade pre odbitka kamata i poreza preduzeće ostvaruje na jedan dinar uloženi ukupni sredstva. Međutim, preduzeće umesto pozitivne dobiti može ostvariti i gubitak, što pokazatelju daje negativan predznak.

X_4 = Tržišna vrednost kapitala / ukupne obaveze. Tržišna vrednost kapitala za preduzeća čijim se akcijama trguje na berzi dobija se kada se pomnoži vrednost akcije na dan bilansiranja sa brojem akcija koje se nalaze kod akcionara. Preduzeća čijim akcijama se ne trguje na berzi, uzima se knjigovodstvena vrednost akcije da bi se izračunala vrednost kapitala. Dati odnos pokazuje koliko puta je tržišna vrednost kapitala veća od ukupnih obaveza preduzeća.

X_5 = Prihodi od prodaje / ukupna sredstva. Iz ovog odnosa procenitelji dolaze do zaključka koliko se prihoda od prodaje generiše na dinar uloženi ukupni sredstva.

Tumačenje dobijenog rezultata Z-modela zavisi kojoj od tri grupe dobijena vrednost pripada (Mikerević, 2009, str. 121):

- Ako je Z-skor $\geq 2,99$ – smatra se da preduzeće zdravo posluje, odnosno ima dobre kreditne performanse;
- Ako je Z-skor $> 1,81 < 2,99$ – smatra se da preduzeće posluje u rizičnom području, odnosno ima minimalne kreditne performanse;
- Ako je Z-skor $\leq 1,81$ – smatra se da je preduzeće pred bankrotstvom, odnosno nema kreditne performanse.

Ukoliko rezultat analize kreditnih performansi pokaže zabrinjavajuće rezultate (kada posluje u rizičnom području ili je pred bankrotstvom), potrebno je izvršiti projekciju bilansa stanja i bilansa uspeha da bi se moglo sagledati da li će i kada kreditne performanse biti poboljšane.

Tabela 23. Ocena kreditnog boniteta posmatranog preduzeća pomoću Z-Score modela

Redni broj	POZICIJA	Iznos u 000 dinara	
		2016. godina	2015. godina
1.	Ukupna sredstva	11.429.657	11.137.172
2.	Obrtna imovina	7.617.169	7.265.725
3.	Kratkoročne obaveze	1.739.616	1.813.219
4.	Obrtni kapital (2-3)	5.877.553	5.452.506
5.	X₁ (4/1)	0,514237	0,489577
6.	Nerasporođeni dobitak	7.052.925	6.484.901
7.	X₂ (6/1)	0,617072	0,582275
8.	Dobitak pre odbitka kamata i poreza na dobitak (uvećan za rashod kamata)	1.947.232	1.714.793
9.	X₃ (8/1)	0,170367	0,153970
10.	Kapital	8.775.008	8.460.261
11.	Ukupne obaveze	2.598.391	2.538.267
12.	X₄ (10/11)	3,377093	3,333086
13.	Prihodi od prodaje	9.536.943	8.699.893
14.	X₅ (13/1)	0,834403	0,781158

Napomena. Proračun autora na osnovu redovnih finansijskih izveštaja preduzeća.

$$Z\text{-score}_{2016} = 1,2 * 0,514237 + 1,4 * 0,617072 + 3,3 * 0,170367 + 0,6 * 3,377093 + 1,0 * 0,834403 = \underline{\underline{4,904}}$$

$$Z\text{-score}_{2015} = 1,2 * 0,489577 + 1,4 * 0,582275 + 3,3 * 0,153970 + 0,6 * 3,333086 + 1,0 * 0,781158 = \underline{\underline{4,692}}$$

Na osnovu dobijenih vrednosti Z-score možemo zaključiti da u oba posmatrana perioda posmatrano preduzeće ima dobre kreditne performanse i njegovo poslovanje u oba perioda može da se okarakterise kao zdravo. Dinamički posmatrano, prisutan je rast tj. direktno poboljšanje performansi u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu.

LITERATURA

- Brili, R., Majers, S., & Markus, A. (2007). *Osnovi korporativnih finansija*. Zagreb: Mate.
- CFA Institute, (2006). *Economics and Financial Statement Analysis*. Boston: Pearson Custom Publishing.
- Dmitrović Šaponja, Lj., & Milutinović, S. (2010). Mogućnosti unapređenje kvaliteta finansijskog izveštavanja u Srbiji. *Zbornik radova 41. simpozijum: Računovodstvo i poslovne finansije u savremenim uslovima poslovanja*, Zlatibor: SRRS.
- Knežević, G., Stanišić, N., & Mizdraković, V. (2013). *Analiza finansijskih izveštaja*. Beograd: Unverzitet Singidunum.
- Malešević, Đ., & Starčević, V. (2010). *Poslovna analiza*. Bijeljina: Fakultet poslovne ekonomije.
- Malinić, D. (2009). Prepoznavanje bilansnih rizika. *Ekonomika preduzeća*, 57(3-4), 156-174.
- Malinić, D. (2009). Cash flow kao instrument otkrivanja poslovno – finansijskih rizika. *Zbornik radova XL simpozijum: Računovodstvo i poslovne finansije u savremenim uslovima poslovanja* (str. 57-60), Zlatibor: SRRS.
- Mikerević, J. D. (2009). *Principi i praksa procjene vrednosti preduzeća*. Banja Luka: Finrar doo.
- Needles B., & Powers, M. (2000). *Financial Accounting* (7th eddition). New York: Houghton Mifflin Company Boston.
- Pravilnik o sadržini i formi obrazaca finansijskih izveštaja za privredna društva, zadruge i preduzetnike, *Službenik glasnik RS*, br. 95 i 144 (2014).
- Pravilnik o Kontnom okviru i sadržini računa u Kontnom okviru za privredna društva, zadruge i preduzetnike, *Službeni glasnik RS*, br. 89 (2020).
- Rodić, J., Vukelić, G., & Andrić, M. (2011). *Analiza finansijskih izveštaja*. Bečej: Proleter a.d.
- Rodić, J., Vukelić, G., Andrić, M., Lakićević, M., & Vuković, B. (2011). *Analiza finansijskih izveštaja*. Bečej: Proleter a.d.
- Rodić, J., Vukelić, G., & Andrić, M. (2007). *Teorija politika i analiza bilansa*. Beograd: Poljoprivredni fakultet, Univerzitet u Beogradu.
- Savez računovođa i revizora Srbije (2008). *Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja*. Beograd: Računovodstvo doo.

- Stančić, P. (2006). Izveštaj o tokovima gotovine. *Računovodstvo*, 50(3-4), 4-13.
- Stevanović, N., Malinić, D. (2003). *Upravljačko računovodstvo*. Beograd: Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu.
- Stevanović, N., Malinić, D., & Milićević, V. (2007). *Upravljačko računovodstvo*. Beograd: Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu.
- Tintor, J. (2009). *Poslovna analiza*. Zagreb: Masmedia.
- Tomašević, S. (2020). *Determinante profitabilnosti poljoprivrednih preduzeća u Republici Srbiji* (doktorska disertacija). Beograd: Univerzitet Singidunum.
- Zakon o računovodstvu, *Službeni glasnik RS*, br. 73(2019).
- Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., & Žager, L. (2008). *Analiza finansijskih izveštaja*. Zagreb: Masmedia doo.

PRILOG.

**BILANS STANJA, BILANS USPEHA, IZVEŠTAJ O TOKOVIMA
GOTOVINE I NAPOMENE UZ FINANSIJSKE IZVEŠTAJE
ANALIZIRANOG PREDUZEĆA**

Попуњава правно лице - предузетник

Матични број:	Шифра делатности	ПИБ
Назив		
Седиште		

БИЛАНС СТАЊА

на дан 31.12.2016. године

- у хиљадама динара -

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање 20__.	Почетно стање 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
	АКТИВА					
00	А. УПИСАНИ А НЕУПЛАЋЕНИ КАПИТАЛ	0001				
	Б. СТАЛНА ИМОВИНА (0003 + 0010 + 0019 + 0024 + 0034)	0002		3812488	3871447	0
01	I. НЕМАТЕРИЈАЛНА ИМОВИНА (0004 + 0005 + 0006 + 0007 + 0008 + 0009)	0003	4	232584	292809	0
010 и део 019	1. Улагања у развој	0004				
011, 012 и део 019	2. Концесије, патенти, лиценце, робне и услугне марке, софтвер и остала права	0005	4	19032	32219	
013 и део 019	3. Гудвил	0006				
014 и део 019	4. Остала нематеријална имовина	0007	4	213552	260590	
015 и део 019	5. Нематеријална имовина у припреми	0008				
016 и део 019	6. Аванси за нематеријалну имовину	0009				
02	II. НЕКРЕТНИНЕ, ПОСТРОЈЕЊА И ОПРЕМА (0011 + 0012 + 0013 + 0014 + 0015 + 0016 + 0017 + 0018)	0010	5	2935477	3259558	0
020, 021 и део 029	1. Земљиште	0011				
022 и део 029	2. Грађевински објекти	0012	5	928794	1160038	
023 и део 029	3. Постројења и опрема	0013	5	1788312	1879385	
024 и део 029	4. Инвестиционе некретнине	0014				
025 и део 029	5. Остале некретнине, постројења и опрема	0015	5	1682	1725	
026 и део 029	6. Некретнине, постројења и опрема у припреми	0016	5	207756	214082	
027 и део 029	7. Улагања на туђим некретнинама, постројењима и опреми	0017				
028 и део 029	8. Аванси за некретнине, постројења и опрему	0018	5	8933	4328	
03	III. БИОЛОШКА СРЕДСТВА (0020 + 0021 + 0022 + 0023)	0019		0	0	0
030, 031 и део 039	1. Шуме и вишегодишњи засади	0020				
032 и део 039	2. Основно стадо	0021				

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање _____ 20__.	Почетно стање 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
037 и део 039	3. Биолошка средства у припреми	0022				
038 и део 039	4. Аванси за биолошка средства	0023				
04. осим 047	IV. ДУГОРОЧНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАСМАНИ (0025 + 0026 + 0027 + 0028 + 0029 + 0030 + 0031 + 0032 + 0033)	0024		644427	319080	0
040 и део 049	1. Учешћа у капиталу зависних правних лица	0025				
041 и део 049	2. Учешћа у капиталу придружених правних лица и заједничким подухватима	0026				
042 и део 049	3. Учешћа у капиталу осталих правних лица и друге хартије од вредности расположиве за продају	0027	6	24689	25746	
део 043, део 044 и део 049	4. Дугорочни пласмани матичним и зависним правним лицима	0028				
део 043, део 044 и део 049	5. Дугорочни пласмани осталим повезаним правним лицима	0029	7		5515	
део 045 и део 049	6. Дугорочни пласмани у земљи	0030				
део 045 и део 049	7. Дугорочни пласмани у иностранству	0031				
046 и део 049	8. Хартије од вредности које се држе до доспећа	0032				
048 и део 049	9. Остали дугорочни финансијски пласмани	0033	8	619738	287819	
05	V. ДУГОРОЧНА ПОТРАЖИВАЊА (0035 + 0036 + 0037 + 0038 + 0039 + 0040 + 0041)	0034		0	0	0
050 и део 059	1. Потраживања од матичног и зависних правних лица	0035				
051 и део 059	2. Потраживања од осталих повезаних лица	0036				
052 и део 059	3. Потраживања по основу продаје на робни кредит	0037				
053 и део 059	4. Потраживање за продају по уговорима о финансијском лизингу	0038				
054 и део 059	5. Потраживања по основу јемства	0039				
055 и део 059	6. Спорна и сумњива потраживања	0040				
056 и део 059	7. Остала дугорочна потраживања	0041				
288	В. ОДЛОЖЕНА ПОРЕСКА СРЕДСТВА	0042				
	Г. ОБРТНА ИМОВИНА (0044 + 0051 + 0059 + 0060 + 0061 + 0062 + 0068 + 0069 + 0070)	0043		7617169	7265725	0
Класа 1	I. ЗАЛИХЕ (0045 + 0046 + 0047 + 0048 + 0049 + 0050)	0044	9	991021	902104	0
10	1. Материјал, резервни делови, алат и ситан инвентар	0045	9	465494	490274	
11	2. Недовршена производња и недовршене услуге	0046	9	3308	10953	
12	3. Готови производи	0047	9	102716	133717	

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање _____ 20__.	Почетно стање 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
13	4. Роба	0048	9	75366	14166	
14	5. Стална средства намењена продаји	0049				
15	6. Плаћени аванси за залихе и услуге	0050	9	344137	252994	
20	II. ПОТРАЖИВАЊА ПО ОСНОВУ ПРОДАЈЕ (0052 + 0053 + 0054 + 0055 + 0056 + 0057 + 0058)	0051	10	2479338	2860195	0
200 и део 209	1. Купци у земљи - матична и зависна правна лица	0052				
201 и део 209	2. Купци у иностранству - матична и зависна правна лица	0053				
202 и део 209	3. Купци у земљи - остала повезана правна лица	0054	10	473	1122	
203 и део 209	4. Купци у иностранству - остала повезана правна лица	0055				
204 и део 209	5. Купци у земљи	0056	10	1991489	2001920	
205 и део 209	6. Купци у иностранству	0057	10	487376	857153	
206 и део 209	7. Остала потраживања по основу продаје	0058				
21	III. ПОТРАЖИВАЊА ИЗ СПЕЦИФИЧНИХ ПОСЛОВА	0059				
22	IV. ДРУГА ПОТРАЖИВАЊА	0060	11	216014	178635	
236	V. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА КОЈА СЕ ВРЕДНУЈУ ПО ФЕР ВРЕДНОСТИ КРОЗ БИЛАНС УСПЕХА	0061				
23 осим 236 и 237	VI. КРАТКОРОЧНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАСМАНИ (0063 + 0064 + 0065 + 0066 + 0067)	0062	12	1899669	1412981	0
230 и део 239	1. Краткорочни кредити и пласмани - матична и зависна правна лица	0063				
231 и део 239	2. Краткорочни кредити и пласмани - остала повезана правна лица	0064	12	1893693	1344427	
232 и део 239	3. Краткорочни кредити и зајмови у земљи	0065				
233 и део 239	4. Краткорочни кредити и зајмови у иностранству	0066				
234, 235, 238 и део 239	5. Остали краткорочни финансијски пласмани	0067	12	5976	68554	
24	VII. ГОТОВИНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ И ГОТОВИНА	0068	13	1904310	1888059	
27	VIII. ПОРЕЗ НА ДОДАТУ ВРЕДНОСТ	0069				
28 осим 288	IX. АКТИВНА ВРЕМЕНСКА РАЗГРАНИЧЕЊА	0070	14	126817	23751	
	Д. УКУПНА АКТИВА = ПОСЛОВНА ИМОВИНА (0001 + 0002 + 0042 + 0043)	0071		11429657	11137172	0
88	Б. ВАНБИЛАНСНА АКТИВА	0072	43с	1127472	845542	

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање _____ 20__.	Почетно стање 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
	ПАСИВА					
	А. КАПИТАЛ (0402 + 0411 - 0412 + 0413 + 0414 + 0415 - 0416 + 0417 + 0420 - 0421) ≥ 0 = (0071 - 0424 - 0441 - 0442)	0401	15	8775008	8460261	
30	I. ОСНОВНИ КАПИТАЛ (0403 + 0404 + 0405 + 0406 + 0407 + 0408 + 0409 + 0410)	0402	15	1285543	1394722	0
300	1. Акцијски капитал	0403	15	1285543	1394722	
301	2. Удели друштва с ограниченом одговорношћу	0404				
302	3. Улози	0405				
303	4. Државни капитал	0406				
304	5. Друштвени капитал	0407				
305	6. Задружни удели	0408				
306	7. Емисиона премија	0409				
309	8. Остали основни капитал	0410				
31	II. УПИСАНИ А НЕУПЛАЋЕНИ КАПИТАЛ	0411				
047 и 237	III. ОТКУПЉЕНЕ СОПСТВЕНЕ АКЦИЈЕ	0412	15		109179	
32	IV. РЕЗЕРВЕ	0413				
330	V. РЕВАЛОРИЗАЦИОНЕ РЕЗЕРВЕ ПО ОСНОВУ РЕВАЛОРИЗАЦИЈЕ НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ИМОВИНЕ, НЕКРЕТНИНА, ПОСТРОЈЕЊА И ОПРЕМЕ	0414	15	435906	688126	
33 осим 330	VI. НЕРЕАЛИЗОВАНИ ДОБИЦИ ПО ОСНОВУ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ И ДРУГИХ КОМПОНЕНТИ ОСТАЛОГ СВЕОБУХВАТНОГ РЕЗУЛТАТА (потражна салда рачуна групе 33 осим 330)	0415	15	634	1691	
33 осим 330	VII. НЕРЕАЛИЗОВАНИ ГУБИЦИ ПО ОСНОВУ ХАРТИЈА ОД ВРЕДНОСТИ И ДРУГИХ КОМПОНЕНТИ ОСТАЛОГ СВЕОБУХВАТНОГ РЕЗУЛТАТА (дуговна салда рачуна групе 33 осим 330)	0416				
34	VIII. НЕРАСПОРЕЂЕНИ ДОБИТАК (0418 + 0419)	0417		7052925	6484901	0
340	1. Нераспоређени добитак ранијих година	0418	15	6395465	5147960	
341	2. Нераспоређени добитак текуће године	0419	15	657460	1336941	
	IX. УЧЕШЋЕ БЕЗ ПРАВА КОНТРОЛЕ	0420				
35	X. ГУБИТАК (0422 + 0423)	0421		0	0	0
350	1. Губитак ранијих година	0422				
351	2. Губитак текуће године	0423				
	Б. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА И ОБАВЕЗЕ (0425 + 0432)	0424	16	858775	725048	0

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање _____ 20__.	Почетно стање 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
40	I. ДУГОРОЧНА РЕЗЕРВИСАЊА (0426 + 0427 + 0428 + 0429 + 0430 + 0431)	0425	16	76832	55233	0
400	1. Резервисања за трошкове у гарантном року	0426				
401	2. Резервисања за трошкове обнављања природних богатстава	0427				
403	3. Резервисања за трошкове реструктурирања	0428				
404	4. Резервисања за накнаде и друге бенефиције запослених	0429	16	27742	34892	
405	5. Резервисања за трошкове судских спорова	0430	16	49090	20341	
402 и 409	6. Остала дугорочна резервисања	0431				
41	II. ДУГОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (0433 + 0434 + 0435 + 0436 + 0437 + 0438 + 0439 + 0440)	0432	17	781943	669815	0
410	1. Обавезе које се могу конвертовати у капитал	0433				
411	2. Обавезе према матичним и зависним правним лицима	0434				
412	3. Обавезе према осталим повезаним правним лицима	0435				
413	4. Обавезе по емитованим хартијама од вредности у периоду дужем од годину дана	0436				
414	5. Дугорочни кредити и зајмови у земљи	0437	17	446931	507979	
415	6. Дугорочни кредити и зајмови у иностранству	0438				
416	7. Обавезе по основу финансијског лизинга	0439	17	27528	21526	
419	8. Остале дугорочне обавезе	0440	17	307484	140310	
498	В. ОДЛОЖЕНЕ ПОРЕСКЕ ОБАВЕЗЕ	0441	39d	56258	138644	
42 до 49 (осим 498)	Г. КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ (0443 + 0450 + 0451 + 0459 + 0460 + 0461 + 0462)	0442		1739616	1813219	0
42	I. КРАТКОРОЧНЕ ФИНАНСИЈСКЕ ОБАВЕЗЕ (0444 + 0445 + 0446 + 0447 + 0448 + 0449)	0443	18	97294	62858	0
420	1. Краткорочни кредити од матичних и зависних правних лица	0444				
421	2. Краткорочни кредити од осталих повезаних правних лица	0445				
422	3. Краткорочни кредити и зајмови у земљи	0446				
423	4. Краткорочни кредити и зајмови у иностранству	0447				

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ		
				Текућа година	Претходна година	
					Крајње стање _____ 20__.	Почетно стање 01.01.20__.
1	2	3	4	5	6	7
427	5. Обавезе по основу сталних средстава и средстава обустављеног пословања намењених продаји	0448				
424, 425, 426 и 429	6. Остале краткорочне финансијске обавезе	0449	18	97294	62858	
430	II. ПРИМЉЕНИ АВАНСИ, ДЕПОЗИТИ И КАУЦИЈЕ	0450	19	8661	7725	
43 осим 430	III. ОБАВЕЗЕ ИЗ ПОСЛОВАЊА (0452 + 0453 + 0454 + 0455 + 0456 + 0457 + 0458)	0451	19	1233678	1381053	0
431	1. Додављачи - матична и зависна правна лица у земљи	0452	19	51408	99787	
432	2. Додављачи - матична и зависна правна лица у иностранству	0453				
433	3. Додављачи - остала повезана правна лица у земљи	0454	19	18660	1624	
434	4. Додављачи - остала повезана правна лица у иностранству	0455				
435	5. Додављачи у земљи	0456	19	909042	913820	
436	6. Додављачи у иностранству	0457	19	128191	88055	
439	7. Остале обавезе из пословања	0458	19	126377	277767	
44, 45 и 46	IV. ОСТАЛЕ КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ	0459	20	171984	201818	
47	V. ОБАВЕЗЕ ПО ОСНОВУ ПОРЕЗА НА ДОДАТУ ВРЕДНОСТ	0460	21	26845		
48	VI. ОБАВЕЗЕ ЗА ОСТАЛЕ ПОРЕЗЕ, ДОПРИНОСЕ И ДРУГЕ ДАЖБИНЕ	0461	21	84434	46554	
49 осим 498	VII. ПАСИВНА ВРЕМЕНСКА РАЗГРАНИЧЕЊА	0462	21	116720	113211	
	Д. ГУБИТАК ИЗНАД ВИСИНЕ КАПИТАЛА (0412 + 0416 + 0421 - 0420 - 0417 - 0415 - 0414 - 0413 - 0411 - 0402) ≥ 0 = (0441 + 0424 + 0442 - 0071) ≥ 0	0463				
	Ђ. УКУПНА ПАСИВА (0424 + 0442 + 0441 + 0401 - 0463) ≥ 0	0464		11429657	11137172	
89	Е. ВАНБИЛАНСНА ПАСИВА	0465	43с	1127472	845542	
у _____				Законски заступник		
дана _____ 20__ године				М.П. _____		

Образац прописан Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике ("Службени гласник РС", бр. 95/2014 и 144/2014)

Попуњава правно лице - предузетник

Матични број	Шифра делатности 1072	ПИБ
Назив		
Седиште		

БИЛАНС УСПЕХА

за период од 01.01.2016. до 31.12.2016. године

- у хиљадама динара -

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	ПРИХОДИ ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА				
60 до 65, осим 62 и 63	А. ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ (1002 + 1009 + 1016 + 1017)	1001		9579452	8716887
60	I. ПРИХОДИ ОД ПРОДАЈЕ РОБЕ (1003 + 1004 + 1005 + 1006 + 1007+ 1008)	1002	22	199038	47357
600	1. Приходи од продаје робе матичним и зависним правним лицима на домаћем тржишту	1003			
601	2. Приходи од продаје робе матичним и зависним правним лицима на иностраном тржишту	1004			
602	3. Приходи од продаје робе осталим повезаним правним лицима на домаћем тржишту	1005	22	107	114
603	4. Приходи од продаје робе осталим повезаним правним лицима на иностраном тржишту	1006			
604	5. Приходи од продаје робе на домаћем тржишту	1007	22	193293	40276
605	6. Приходи од продаје робе на иностраном тржишту	1008	22	5638	6967
61	II. ПРИХОДИ ОД ПРОДАЈЕ ПРОИЗВОДА И УСЛУГА (1010 + 1011 + 1012 + 1013 + 1014 + 1015)	1009	22	9337905	8652536
610	1. Приходи од продаје производа и услуга матичним и зависним правним лицима на домаћем тржишту	1010			
611	2. Приходи од продаје производа и услуга матичним и зависним правним лицима на иностраном тржишту	1011			
612	3. Приходи од продаје производа и услуга осталим повезаним правним лицима на домаћем тржишту	1012	22	854	784
613	4. Приходи од продаје производа и услуга осталим повезаним правним лицима на иностраном тржишту	1013			
614	5. Приходи од продаје производа и услуга на домаћем тржишту	1014	22	7254363	6815269
615	6. Приходи од продаје готових производа и услуга на иностраном тржишту	1015	22	2082688	1836483
64	III. ПРИХОДИ ОД ПРЕМИЈА, СУБВЕНЦИЈА, ДОТАЦИЈА, ДОНАЦИЈА И СП.	1016	23	26131	
65	IV. ДРУГИ ПОСЛОВНИ ПРИХОДИ	1017	23	16378	16994

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	РАСХОДИ ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА				
50 до 55, 62 и 63	Б. ПОСЛОВНИ РАСХОДИ (1019 - 1020 - 1021 + 1022 + 1023 + 1024 + 1025 + 1026 + 1027 + 1028 + 1029) ≥ 0	1018		7500359	7021245
50	I. НАБАВНА ВРЕДНОСТ ПРОДАТЕ РОБЕ	1019	25	273578	98649
62	II. ПРИХОДИ ОД АКТИВИРАЊА УЧИНАКА И РОБЕ	1020	24	141260	113005
630	III. ПОВЕЋАЊЕ ВРЕДНОСТИ ЗАЛИХА НЕДОВРШЕНИХ И ГОТОВИХ ПРОИЗВОДА И НЕДОВРШЕНИХ УСЛУГА	1021			2150
631	IV. СМАЊЕЊЕ ВРЕДНОСТИ ЗАЛИХА НЕДОВРШЕНИХ И ГОТОВИХ ПРОИЗВОДА И НЕДОВРШЕНИХ УСЛУГА	1022		38647	4679
51 осим 513	V. ТРОШКОВИ МАТЕРИЈАЛА	1023	25	2970923	2952697
513	VI. ТРОШКОВИ ГОРИВА И ЕНЕРГИЈЕ	1024	26	195918	235499
52	VII. ТРОШКОВИ ЗАРАДА, НАКНАДА ЗАРАДА И ОСТАЛИ ЛИЧНИ РАСХОДИ	1025	27	1293260	1304344
53	VIII. ТРОШКОВИ ПРОИЗВОДНИХ УСЛУГА	1026	28	2061001	1705682
540	IX. ТРОШКОВИ АМОРТИЗАЦИЈЕ	1027	29	509214	507934
541 до 549	X. ТРОШКОВИ ДУГОРОЧНИХ РЕЗЕРВИСАЊА	1028	30	38318	34892
55	XI. НЕМАТЕРИЈАЛНИ ТРОШКОВИ	1029	31	260760	292024
	В. ПОСЛОВНИ ДОБИТАК (1001 - 1018) ≥ 0	1030		2079093	1695642
	Г. ПОСЛОВНИ ГУБИТАК (1018 - 1001) ≥ 0	1031			
66	Д. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ (1033 + 1038 + 1039)	1032		257341	305183
66, осим 662, 663 и 664	I. ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ ОД ПОВЕЗАНИХ ЛИЦА И ОСТАЛИ ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ (1034 + 1035 + 1036 + 1037)	1033	32	130161	191258
660	1. Финансијски приходи од матичних и зависних правних лица	1034	32		48026
661	2. Финансијски приходи од осталих повезаних правних лица	1035	32	130161	143232
665	3. Приходи од учешћа у добитку придружених правних лица и заједничких подухвата	1036			
669	4. Остали финансијски приходи	1037			
662	II. ПРИХОДИ ОД КАМАТА (ОД ТРЕЋИХ ЛИЦА)	1038	32	66455	50042
663 и 664	III. ПОЗИТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ И ПОЗИТИВНИ ЕФЕКТИ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ (ПРЕМА ТРЕЋИМ ЛИЦИМА)	1039	32	60725	63883
56	Ђ. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ (1041 + 1046 + 1047)	1040	33	133321	208313
56, осим 562, 563 и 564	I. ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ ИЗ ОДНОСА СА ПОВЕЗАНИМ ПРАВНИМ ЛИЦИМА И ОСТАЛИ ФИНАНСИЈСКИ РАСХОДИ (1042 + 1043 + 1044 + 1045)	1041	33	17303	70366
560	1. Финансијски расходи из односа са матичним и зависним правним лицима	1042	33	1466	22074

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
561	2. Финансијски расходи из односа са осталим повезаним правним лицима	1043		15837	48250
565	3. Расходи од учешћа у губитку придружених правних лица и заједничких подухвата	1044			
566 и 569	4. Остали финансијски расходи	1045			42
562	II. РАСХОДИ КАМАТА (ПРЕМА ТРЕЋИМ ЛИЦИМА)	1046	33	68297	80267
563 и 564	III. НЕГАТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ И НЕГАТИВНИ ЕФЕКТИ ВАЛУТНЕ КЛАУЗУЛЕ (ПРЕМА ТРЕЋИМ ЛИЦИМА)	1047	33	47721	57680
	Е. ДОБИТАК ИЗ ФИНАНСИРАЊА (1032 - 1040)	1048		124020	96870
	Ж. ГУБИТАК ИЗ ФИНАНСИРАЊА (1040 - 1032)	1049			
683 и 685	З. ПРИХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ОСТАЛЕ ИМОВИНЕ КОЈА СЕ ИСКАЗУЈЕ ПО ФЕР ВРЕДНОСТИ КРОЗ БИЛАНС УСПЕХА	1050	34	1794	5456
583 и 585	И. РАСХОДИ ОД УСКЛАЂИВАЊА ВРЕДНОСТИ ОСТАЛЕ ИМОВИНЕ КОЈА СЕ ИСКАЗУЈЕ ПО ФЕР ВРЕДНОСТИ КРОЗ БИЛАНС УСПЕХА	1051	35	18649	40331
67 и 68, осим 683 и 685	Ј. ОСТАЛИ ПРИХОДИ	1052	36	67558	43738
57 и 58, осим 583 и 585	К. ОСТАЛИ РАСХОДИ	1053	37	419423	166849
	Л. ДОБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (1030 - 1031 + 1048 - 1049 + 1050 - 1051 + 1052 - 1053)	1054		1834393	1634526
	Љ. ГУБИТАК ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (1031 - 1030 + 1049 - 1048 + 1051 - 1050 + 1053 - 1052)	1055			
69-59	М. НЕТО ДОБИТАК ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА, ЕФЕКТИ ПРОМЕНЕ РАЧУНОВОДСТВЕНЕ ПОЛИТИКЕ И ИСПРАВКА ГРЕШАКА ИЗ РАНИЈИХ ПЕРИОДА	1056	38	44542	
59-69	Н. НЕТО ГУБИТАК ПОСЛОВАЊА КОЈЕ СЕ ОБУСТАВЉА, РАСХОДИ ПРОМЕНЕ РАЧУНОВОДСТВЕНЕ ПОЛИТИКЕ И ИСПРАВКА ГРЕШАКА ИЗ РАНИЈИХ ПЕРИОДА	1057			
	Њ. ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (1054 - 1055 + 1056 - 1057)	1058	39b	1878935	1634526
	О. ГУБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА (1055 - 1054 + 1057 - 1056)	1059			
	П. ПОРЕЗ НА ДОБИТАК				
721	I. ПОРЕСКИ РАСХОД ПЕРИОДА	1060	39b	399931	346429
део 722	II. ОДЛОЖЕНИ ПОРЕСКИ РАСХОДИ ПЕРИОДА	1061			
део 722	III. ОДЛОЖЕНИ ПОРЕСКИ ПРИХОДИ ПЕРИОДА	1062		87742	48844
723	Р. ИСПЛАЋЕНА ЛИЧНА ПРИМАЊА ПОСЛОДАВЦА	1063			

Група рачуна, рачун	ПОЗИЦИЈА	АОП	Напомена број	Износ	
				Текућа година	Претходна година
1	2	3	4	5	6
	С. НЕТО ДОБИТАК (1058 - 1059 - 1060 - 1061 + 1062 - 1063)	1064	<input type="text"/>	1566746	1336941
	Т. НЕТО ГУБИТАК (1059 - 1058 + 1060 + 1061 - 1062 + 1063)	1065	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	I. НЕТО ДОБИТАК КОЈИ ПРИПАДА МАЊИНСКИМ УЛАГАЧИМА	1066	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	II. НЕТО ДОБИТАК КОЈИ ПРИПАДА ВЕЋИНСКОМ ВЛАСНИКУ	1067	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	III. НЕТО ГУБИТАК КОЈИ ПРИПАДА МАЊИНСКИМ УЛАГАЧИМА	1068	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	IV. НЕТО ГУБИТАК КОЈИ ПРИПАДА ВЕЋИНСКОМ ВЛАСНИКУ	1069	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	V. ЗАРАДА ПО АКЦИЈИ				
	1. Основна зарада по акцији	1070	40	5	4
	2. Умањена (разводњена) зарада по акцији	1071	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
у _____				Законски заступник	
дана _____ 20 _____ године				М.П. _____	

Образац прописан Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике ("Службени гласник РС", бр. 95/2014 и 144/2014)

Попуњава правно лице - предузетник

Матични број

Шифра делатности **1072**

ПИБ

Назив

Седиште

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ

за период од 01.01.2016. до 31.12.2016. године

- у хиљадама динара -

Позиција	АОП	Износ	
		Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
A. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ			
I. Приливи готовине из пословних активности (1 до 3)	3001	10619580	10133633
1. Продаја и примљени аванси	3002	10532271	10056102
2. Примљене камате из пословних активности	3003	4769	13729
3. Остали приливи из редовног пословања	3004	82540	63802
II. Одливи готовине из пословних активности (1 до 5)	3005	8460867	8453449
1. Исплате добављачима и дати аванси	3006	6119535	6294824
2. Зараде, накнаде зарада и остали лични расходи	3007	1196919	1211950
3. Плаћене камате	3008	60398	42046
4. Порез на добитак	3009	363163	337059
5. Одливи по основу осталих јавних прихода	3010	720852	567570
III. Нето прилив готовине из пословних активности (I-II)	3011	2158713	1680184
IV. Нето одлив готовине из пословних активности (II-I)	3012		
B. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА			
I. Приливи готовине из активности инвестирања (1 до 5)	3013	400796	690693
1. Продаја акција и удела (нето приливи)	3014		
2. Продаја нематеријалне имовине, некретнина, постројења, опреме и биолошких средстава	3015	351616	26876
3. Остали финансијски пласмани (нето приливи)	3016		602284
4. Примљене камате из активности инвестирања	3017	49180	61533
5. Примљене дивиденде	3018		
II. Одливи готовине из активности инвестирања (1 до 3)	3019	1210255	533886
1. Куповина акција и удела (нето одливи)	3020		
2. Куповина нематеријалне имовине, некретнина, постројења, опреме и биолошких средстава	3021	681335	352390
3. Остали финансијски пласмани (нето одливи)	3022	528920	181496
III. Нето прилив готовине из активности инвестирања (I-II)	3023		156807
IV. Нето одлив готовине из активности инвестирања (II-I)	3024	809459	

Позиција	АОП	Износ	
		Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
В. ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА			
I. Приливи готовине из активности финансирања (1 до 5)	3025	0	564421
1. Увећање основног капитала	3026		
2. Дугорочни кредити (нето приливи)	3027		564421
3. Краткорочни кредити (нето приливи)	3028		
4. Остале дугорочне обавезе	3029		
5. Остале краткорочне обавезе	3030		
II. Одливи готовине из активности финансирања (1 до 6)	3031	1352223	916903
1. Откуп сопствених акција и удела	3032		
2. Дугорочни кредити (одливи)	3033	57262	
3. Краткорочни кредити (одливи)	3034		241705
4. Остале обавезе (одливи)	3035		
5. Финансијски лизинг	3036	17824	674172
6. Исплаћене дивиденде	3037	1277137	1026
III. Нето прилив готовине из активности финансирања (I-II)	3038		
IV. Нето одлив готовине из активности финансирања (II-I)	3039	1352223	352482
Г. СВЕГА ПРИЛИВ ГОТОВИНЕ (3001 + 3013 + 3025)	3040	11020376	11388747
Д. СВЕГА ОДЛИВ ГОТОВИНЕ (3005 + 3019 + 3031)	3041	11023345	9904238
Ђ. НЕТО ПРИЛИВ ГОТОВИНЕ (3040 - 3041)	3042		1484509
Е. НЕТО ОДЛИВ ГОТОВИНЕ (3041 - 3040)	3043	2969	
Ж. ГОТОВИНА НА ПОЧЕТКУ ОБРАЧУНСКОГ ПЕРИОДА	3044	1888059	394060
З. ПОЗИТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ ПО ОСНОВУ ПРЕРАЧУНА ГОТОВИНЕ	3045	33729	11310
И. НЕГАТИВНЕ КУРСНЕ РАЗЛИКЕ ПО ОСНОВУ ПРЕРАЧУНА ГОТОВИНЕ	3046	14509	1820
Ј. ГОТОВИНА НА КРАЈУ ОБРАЧУНСКОГ ПЕРИОДА (3042 - 3043 + 3044 + 3045 - 3046)	3047	1904310	1888059
у _____			Законски заступник
дана _____ 20____ године	М.П.		_____

Образац прописан Правилником о садржини и форми образаца финансијских извештаја за привредна друштва, задруге и предузетнике ("Службени гласник РС", бр. 95/2014 и 144/2014)

**Napomene uz finansijski izveštaj za poslovnu
2016. godinu**

NEMATERIJALNA ULAGANJA

Promene na nematerijalnim ulaganjima su prikazane u narednoj tabeli:

U hiljadama RSD	Licence i softveri	Nematerijalna ulaganja u pripremi	Ostala nematerijalna ulaganja	Ukupno
Nabavna vrednost				
Stanje na 1. januar 2016.	69.889	-	260.590	330.479
Povećanja	1.717	-	-	1.717
Rashod, prodaja, ostalo	(8.506)	-	(47.038)	(55.544)
Prenos sa nekretnina, postrojenja i opreme	-	-	-	-
Efekat procene	-	-	-	-
Stanje na 31. decembar 2016.	63.100	-	213.552	276.652
Akumulirana ispravka vrednosti				
Stanje 1. januar 2016.	37.670	-	-	37.670
Amortizacija za 2016. godinu	15.752	-	-	15.752
Rashod, prodaja, ostalo	(9.354)	-	-	(9.354)
Efekat procene	-	-	-	-
Stanje na 31. decembar 2016.	44.068	-	-	44.068
-				
Sadašnja vrednost na dan 31. decembar 2016. godine	19.032	-	213.552	232.584
Sadašnja vrednost na dan 31. decembar 2015. godine	32.219	-	260.590	292.809

Promene na nematerijalnim ulaganjima u 2015. godini su prikazane u narednoj tabeli:

<u>U hiljadama RSD</u>	Licence i softveri	Nematerijalna ulaganja u pripremi	Ostala nematerijalna ulaganja	Ukupno
Nabavna vrednost				
Stanje na 1. januar 2015.	32.599	-	8.018	40.617
Povećanja	37.502	-	-	37.502
Rashodovanje	(212)	-	-	(212)
Prenos sa nekretnina, postrojenja i opreme	-	-	-	-
Efekat procene	-	-	252.572	252.572
Stanje na 31. decembar 2015.	69.889	-	260.590	330.479
Akumulirana ispravka vrednosti				
Stanje 1. januar 2015.	27.237	-	-	27.237
Amortizacija za 2015. godinu	10.626	-	-	10.626
Prodaja/rashod	(193)	-	-	(193)
Efekat procene	-	-	-	-
Stanje na 31. decembar 2015.	37.670	-	-	37.670
Sadašnja vrednost na dan				
31. decembar 2015. godine	32.219	-	260.590	292.809
Sadašnja vrednost na dan				
31. decembar 2014. godine	5.362	-	8.018	13.380

NEKRETNINE, POSTROJENJA I OPREMA

Promene na nekretninama, postrojenjima i opremi su prikazane u narednoj tabeli:

U hiljadama RSD	Zemljište	Građevinski objekti	Oprema	Osnovna sredstva u pripremi	Avansi za osnovna sredstva	Ukupno
Nabavna vrednost						
Stanje na 1. januar 2016.	-	1.194.721	2.247.840	214.082	4.328	3.660.971
Povećanja	-	2.081	656.542	105.842	347.269	1.111.734
Otpis/rashod/prodaja	-	(262.560)	(529.922)	(5.100)	-	(797.582)
Zatvaranje avansa	-	-	-	-	(342.664)	(342.664)
Prenos sa/na	-	51.694	55.374	(107.068)	-	-
Prenos na nematerijalna ulaganja	-	-	-	-	-	-
Efekat procene	-	-	-	-	-	-
Stanje na 31. decembar 2016.	-	985.936	2.429.834	207.756	8.933	3.632.459
Akumulirana ispravka vrednosti						
Stanje 1. januar 2016.	-	34.684	366.730	-	-	401.414
Amortizacija za 2016. godinu	-	41.297	452.165	-	-	493.462
Otpis/rashod/prodaja	-	(18.839)	(179.055)	-	-	(197.894)
Prenos sa/na	-	-	-	-	-	-
Efekat procene	-	-	-	-	-	-
Ostalo	-	-	-	-	-	-
Stanje na 31. decembar 2016.	-	57.142	639.840	-	-	696.982
Sadašnja vrednost na dan 31. decembar 2016. godine	-	928.794	1.789.994	207.756	8.933	2.935.477
Sadašnja vrednost na dan 31. decembar 2015. godine	-	1.160.038	1.881.110	214.082	4.328	3.259.558

Sadašnja vrednost nekretnina, postrojenja i opreme na dan 31. decembra 2016. godine uključuje sredstva nabavljena putem finansijskog lizinga u iznosu od 55.739 hiljada RSD (2015. 30.401 hiljadu RSD). Na lizing su nabavljeni automobili. Na dan 31. decembar 2016. godine Društvo poseduje imovinu koja nije ključna za obavljanje delatnosti u iznosu od RSD 197.548 hiljada (31. decembar 2015. godine: RSD 197.548 hiljada), i stiga će biti predmet posebnog raspolaganja od strane vlasnika u budućnosti.

Napomene uz finansijski izveštaj za 2016. godinu

Na dan 31. decembra 2016. godine, sadašnja vrednost nekretnina, postrojenja i opreme nad kojima je uspostavljena zaloga iznosi RSD 574.285 hiljada (31. decembar 2015. godine: RSD 1.012.562 hiljade). Zaloga je uspostavljena u korist UniCredit banke a.d. Srbija kao sredstvo obezbeđenja otplate sindiciranog kredita.

U avgustu 2016. godine Društvo je prodalo Fabriku čokolade i dezerata Banat u Vršcu privrednom društvu "Banat 1894" d.o.o. iz Vršca.

Promene na nekretninama, postrojenjima i opremi u 2015. godini prikazane su u narednoj tabeli:

U hiljadama RSD	Zemljište	Građevinski objekti	Oprema	Osnovna sredstva u pripremi	Avansi za osnovna sredstva	Ukupno
Nabavna vrednost						
Stanje na 1. januar 2015.	-	1.218.631	3.389.921	819.937	10.563	5.439.052
Povećanja	-	1.276	122.147	263.233	25.466	412.122
Otpis/rashod/prodaja	-	-	(77.838)	-	-	(77.838)
Zatvaranje avansa	-	-	-	-	(31.701)	(31.701)
Prenos sa/na	-	245.148	623.940	(869.088)	-	-
Prenos na nematerijalna ulaganja	-	(270.334)	(1.810.330)	-	-	(2.080.664)
Ostalo	-	-	-	-	-	-
Stanje na 31. decembar 2015.	-	1.194.721	2.247.840	214.082	4.328	3.660.971
Akumulirana ispravka vrednosti						
Stanje 1. januar 2015.	-	452.118	1.973.826	-	8.709	2.434.653
Amortizacija za 2015. godinu	-	41.149	456.158	-	-	497.307
Otpis/rashod/prodaja	-	-	(46.892)	-	(8.757)	(55.649)
Prenos na nematerijalna ulaganja	-	-	-	-	-	-
Ostalo	-	(458.584)	(2.016.362)	-	-	(2.474.946)
Stanje na 31. decembar 2015.	-	-	-	-	48	48
	-	34.683	366.730	-	-	401.413
Sadašnja vrednost na dan 31. decembar 2015. godine	-	1.160.038	1.881.110	214.082	4.328	3.259.558
Sadašnja vrednost na dan 31. decembar 2014. godine	-	766.513	1.416.095	819.937	1.854	3.004.399

ZALIHE		
<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Materijal	447.396	474.303
Rezervni delovi	17.302	16.119
Alat i inventar	24.990	27.002
<i>Minus: Ispravka vrednosti</i>	<i>(24.194)</i>	<i>(27.150)</i>
Nedovršena proizvodnja	3.308	10.953
Gotovi proizvodi	102.716	133.717
Roba	75.366	14.166
Dati avansi	344.137	253.281
<i>Minus: Ispravka vrednosti</i>	<i>-</i>	<i>(287)</i>
Ukupno zalihe	991.021	902.104
Stalna sredstva namenjena prodaji	-	-
Stanje na dan 31. decembar	991.021	902.104

POTRAŽIVANJA PO OSNOVU PRODAJE

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Kupci u zemlji:		
Matično i zavisna pravna lica	-	-
Ostala povezana pravna lica	15.397	16.047
Ostala pravna lica	2.287.038	2.325.073
Kupci u inostranstvu:		
Matično i zavisna pravna lica	-	-
Ostala povezana pravna lica	-	-
Ostala pravna lica	489.492	859.237
Ostala potraživanja po osnovu prodaje	-	-
<i>Minus: Ispravka vrednosti ostala pravna lica</i>	(297.664)	(325.237)
<i>Minus: Ispravka vrednosti ostala povezana lica</i>	(14.925)	(14.925)
Stanje na dan 31. decembar	2.479.338	2.860.195

DRUGA POTRAŽIVANJA

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Potraživanja za kamatu – ostala pravna lica	4.240	3.986
Potraživanja za kamatu – povezana lica	198.643	125.529
Potraživanja od zaposlenih	2.952	2.745
Potraživanja po osnovu više plaćenog poreza na dodatu vrednost	-	24.709
Potraživanja po osnovu preplaćenih ostalih poreza i doprinosa	1.144	398
Potraživanja za naknade zarada koje se refundiraju	3.478	1.984
Potraživanja po osnovu naknade šteta	-	19.219
Ostala potraživanja	6.659	1.415
<i>Minus: Ispravka vrednosti</i>	(1.102)	(1.350)
Stanje na dan 31. decembar	216.014	178.635

Druga potraživanja su potraživanja po osnovu prefakturisanja troškova faktoringa (RSD 3.303 hiljade), struje (RSD 1.167 hiljada) i manjka paleta (RSD 898 hiljada).

KRATKOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Kratkorocni plasman matično i zavisna pravna lica	-	-
Kratkoročni plasmani ostala povezana lica	1.893.693	1.344.427
Ostali kratkoročni plasmani-ostala povezana lica	5.976	68.554
Stanje na dan 31. decembar	<u>1.899.669</u>	<u>1.412.981</u>

GOTOVINSKI EKVIVALENTI I GOTOVINA

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Tekući račun	100.625	251.800
Izdvojena novčana sredstva	-	-
Devizni račun	165.615	381.956
Ostala novčana sredstva	32.930	392
Deponovana ostala novčana sredstva	1.605.140	1.253.911
Stanje na dan 31. decembar	<u>1.904.310</u>	<u>1.888.059</u>

Društvo je slobodna novčana sredstva oročilo kod poslovnih banaka na period od 30 dana. Kamate na oročena sredstva su 1,35 % i 1,45% godišnje.

POREZ NA DODATU VREDOST I AKTIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Razgraničeni porez na dodatu vrednost	114.635	17.928
Unapred plaćeni troškovi	9.658	5.823
Ostalo	2.524	-
Stanje na dan 31. decembar	<u>126.817</u>	<u>23.751</u>

Poziciju ostalo čine razgraničeni prihod tekućeg perioda (RSD 1.861 hiljada) i potraživanja za nefakturisani prihod (RSD 664 hiljade).

OSNOVNI I OSTALI KAPITAL

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Akcijski kapital obične akcije	1.285.543	1.394.722
Revalorizacione rezerve	435.906	688.126
Nerealizovani dobiti po osnovu HOV	634	1.691
Neraspoređeni dobitak ranijih godina	6.395.465	5.147.960
Neraspoređen dobitak tekuće godine	1.566.746	1.336.941
Međuidividenda 2016.	(909.286)	-
Otkupljene sopstvene akcije	-	(109.179)
Stanje na dan 31. decembar	8.775.008	8.460.261

Osnovni kapital Društva čini 313.547 običnih akcija, pojedinačne nominalne vrednosti 4.100 RSD.

Skupština Društva je 24.06.2016. godine donela Odluku kojom se deo dobiti iz 2015. godine u iznosu od RSD 372.000 hiljada deli na dividende, a ostatak se prenosi na neraspoređenu dobit ranijih godina. 11.07.2016. godine APR je registrovala Odluku Skupštine Društva o smanjenju kapitala poništenjem 26.629 sopstvenih akcija.

23.11.2016. godine na osnovu devetomesečnog finansijskog izveštaja Nadzorni odbor Društva doneo je odluku o isplati međuidividende u iznosu od RSD 909.286 hiljada. Isplata međuidividende akcionarima izvršena je u decembru.

Sredstva koja su prodana i rashodovana za koja su procenom prethodno formirane revalorizacione rezerve, rezerve su ukinute i prenete na neraspoređenu dobit.

DUGOROČNA REZERVISANJA

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Rezervisanja za troškove sudskih sporova	49.090	20.341
Rezervisanja za otpremnine	12.660	15.880
Rezervisanja za jubilarne nagrade	15.082	19.012
Stanje na dan 31. decembar	76.832	55.233

Na dan 31. decembra 2016. godine, Društvo je formiralo rezervisanja za potencijalne gubitke koji mogu proisteći po osnovu verovatnih negativnih ishoda sudskih sporova koji se vode protiv Društva.

DUGOROČNE OBAVEZE

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Dugoročni krediti od banaka	515.690	564.421
Dugoročne obaveze po osnovu finansijskog lizinga	56.063	27.942
Dugoročne obaveze po osnovu izdatih menica	307.484	140.310
	879.237	732.673
<i>Minus: Tekuća dospeća dugoročnih obaveza</i>		
- dugoročni krediti od banaka	(68.759)	(56.442)
- dugoročne obaveze po osnovu finansijskog lizinga	(28.535)	(6.416)
	(97.294)	(62.858)
Stanje na dan 31. decembar	781.943	669.815

Lizing kuća	Kamatna stopa	Otplata	Početak lizinga
CA Lizing	3,45% p.a.	60 jednakih mesečnih rata	2015
Porsche lizing	5% p.a.	36 jednakih mesečnih rata	2015-2016

KRA TKOROČNE FINANSIJSKE OBA VEZE

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Kratkoročni krediti	-	-
Tekuće dospeće dugoročnih kredita	68.759	56.442
Tekuće dospeće obaveza po osnovu finansijskog lizinga	28.535	6.416
Stanje na dan 31. decembar	97.294	62.858

PRIMLJENI AVANSI I OBA VEZE IZ POSLOVANJA

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
<i>Dobavljači u zemlji:</i>		
Matično i zavisna pravna lica	51.408	99.787
Ostala povezana pravna lica	18.660	1.624
Ostala pravna lica	909.042	913.820
<i>Dobavljači u inostranstvu:</i>		
Matično i zavisna pravna lica	-	-
Ostala povezana pravna lica	-	-
Ostala pravna lica	128.191	88.055
Ostale obaveze iz poslovanja	126.377	277.767
Primljeni avansi, depoziti i kaucije	8.661	7.725
Stanje na dan 31. decembar	1.242.339	1.388.778

OSTALE KRA TKOROČNE OBA VEZE

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Obaveze iz specifičnih poslova	382	376
Obaveze za neto zarade i naknade zarada	79.864	100.424
Obaveze za poreze i doprinose na zarade i naknade	30.782	43.950

zarada		
Obaveze po osnovu kamata	2.134	-
Obaveze za dividendu	50.878	46.729
Obaveze prema zaposlenima	283	466
Ostale obaveze	7.661	9.873
Stanje na dan 31. decembar	171.984	201.818

Ostale obaveze su obaveze po osnovu administrativnih zabrana na zaradu zaposlenih RSD 7.087 hiljada, obaveze za doprinose privrednim komorama RSD 399 hiljada i obaveza prema sindikatima RSD 175 hiljada.

OBAVEZE PO OSNOVU POREZA NA DODATU VREDNOST I OSTALIH JAVNIH PRIHODA I PASIVNA VREMENSKA RAZGRANIČENJA

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Obaveze za porez na dodatu vrednost	26.845	-
Obaveze za porez iz rezultata	82.370	45.603
Ostale obaveze za poreze, doprinose, i druge dažbine	2.064	951
Unapred obračunati troškovi	68.413	94.334
Ostala pasivna vremenska razgraničenja	48.307	18.877
Stanje na dan 31. decembar	227.999	159.765

Najveći deo unapred obračunatih troškova čine troškovi marketinga RSD 44.334 hiljada za koje nisu ispostavljeni računi na dan bilansa, rezervisanja za neiskorišćeni deo godišnjeg odmora RSD 17.076 hiljada, troškovi advokatskih usluga RSD 320 hiljada. Ostala pasivna vremenska razgraničenja odnose se na razgraničeni PDV u avansnim računima.

PRIHODI OD PRODAJE

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Prihod od prodaje robe u zemlji:		
<i>Ostala povezana pravna lica</i>	107	114
<i>Ostala pravna lica</i>	193.293	40.276
Prihodi od prodaje robe u inostranstvu:		
<i>Ostala pravna lica</i>	5.638	6.967
Prihod od prodaje proizvoda na domaćem tržištu:		
<i>Ostala povezana pravna lica</i>	854	784
<i>Ostala pravna lica</i>	7.244.870	6.815.269
Prihod od prodaje proizvoda na inostranom tržištu:		
<i>Ostala pravna lica</i>	2.082.688	1.836.483
Prihod od prodaje usluga:	9.493	-
Ukupno:	9.536.943	8.699.893

Bruto prihod od prodaje robe, proizvoda i usluga na domaćem tržištu u 2016.godini iznosio je 8.370.537 hiljada RSD, a ukupno odobreni rabat 921.920 hiljada RSD, dok je na ino tržištu bruto prihod iznosio 2.277.449 hiljada RSD, a ukupno odobreni rabat 189.122 hiljada RSD.

OSTALI POSLOVNI PRIHODI

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Prihod od povraćaja carinskih dažbina i subvencija	26.131	-
Prihodi od zakupnina	34	15.329
Prihodi od tantijema	16.344	1.665
Ukupno:	42.509	16.994

Prihodi od povraćaja carinskih dažbina odnose se na refakciju plaćene akcize na derivate nafte (TNG) koji su se koristili u industrijske svrhe u periodu od 01.10.2012.-31.12.2013. godine.

PRIHODI OD AKTIVIRANJA UČINAKA I ROBE

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Prihod od aktiviranja učinaka i robe	141.260	113.005
Ukupno:	141.260	113.005

TROŠKOVI MATERIJALA I NABAVNA VREDNOST PRODATE ROBE

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Nabavna vrednost prodate robe	273.578	98.649
Ukupno	273.578	98.649
Troškovi materijala za izradu	2.903.097	2.900.544
Troškovi režijskog materijala	24.626	28.177
Troškovi rezervnih delova	32.059	12.912
Troškovi jednokratnog otpisa alata i inventara	11.141	11.064
Ukupno:	2.970.923	2.952.697

TROŠKOVI GORIVA I ENERGIJE

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Troškovi električne energije	57.269	61.412
Troškovi pogonskog goriva	36.358	44.266
Troškovi vode	5.067	8.617
Troškovi gasa	90.311	111.732
Troškovi toplotne energije	6.913	9.472
Ukupno:	195.918	235.499

TROŠKOVI ZARADA, NAKNADA ZARADA I OSTALI LIČNI RASHODI

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Troškovi bruto zarada	992.980	1.042.292
Troškovi poreza i doprinosa na zarade i naknade zarada na teret poslodavca	159.598	163.114
Troškovi naknada fizičkim licima po ugovorima	4.370	7.620
Troškovi naknada članovima NO	911	1.458
Troškovi otpremnina	56.741	4.943
Troškovi jubilarnih nagrada	7.210	11.418
Troškovi naknada za prevoz radnicima	47.794	47.744
Troškovi rezervisanja za neisk.god.odmor	3.033	14.912
Ostali lični rashodi	20.623	10.843
Ukupno:	1.293.260	1.304.344

TROŠKOVI PROIZVODNIH USLUGA

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Troškovi transportnih usluga	56.590	26.122
Troškovi usluga održavanja	40.008	39.784
Troškovi zakupnina	58.287	82.778
Troškovi reklame i propagande	1.493.005	1.138.306
Troškovi istraživanja	141	86
Troškovi distribucije	235.575	270.572
Troškovi ostalih proizvodnih usluga	177.395	148.034
Ukupno:	2.061.001	1.705.682

U okviru kategorije troškova ostalih proizvodnih usluga najznačajniji deo se odnosi na troškove: angažovanja radne snage preko staff lizing agencija RSD 93.324 hiljada, usluge obezbeđenja RSD 15.218 hiljada, kontrola i analiza RSD 14.484 hiljada, usluge u prometu (provizije) RSD 11.142 hiljade, komunalne usluge RSD 8.390 hiljada i drugi troškovi.

TROŠKOVI AMORTIZACIJE

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Troškovi amortizacije:		
- nekretnine, postojenja i oprema	493.462	497.307
- nematerijalna ulaganja	15.752	10.627
Ukupno:	509.214	507.934

TROŠKOVI DUGOROČNIH REZERVISANJA

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Rezervisanja za otpremnine	-	15.880
Rezervisanja za jubilarne nagrade	-	19.012
Rezervisanja za sudske sporove	38.318	-
Ukupno:	38.318	34.892

NEMATERIJALNI TROŠKOVI

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Troškovi neproizvodnih usluga	172.036	222.657
Troškovi reprezentacije	20.467	10.050
Troškovi premija osiguranja	11.072	8.233
Troškovi platnog prometa	15.438	12.666
Troškovi članarina	1.126	1.089
Troškovi poreza	24.291	13.290
Troškovi doprinosa	3.780	3.982
Ostali nematerijalni troškovi	12.550	20.057
Ukupno:	260.760	292.024

Troškovi neproizvodnih usluga su troškovi: konsultantskih usluga 74.818 hiljada RSD, održavanje čistoće 36.856 hiljada RSD, informatičke usluge 18.824 hiljada RSD, advokatske usluge 18.140 hiljada RSD, stručno obrazovanje 13.505 hiljada RSD, zdravstvene usluge 4.855 hiljada RSD i druge neproizvodne usluge 3.504 hiljada RSD.

FINANSIJSKI PRIHODI

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Prihodi od kamata:		
<i>Matično i zavisna pravna lica</i>	-	29.402
<i>Ostala povezana pravna lica</i>	91.124	87.530
<i>Ostala pravna lica</i>	66.455	50.042
Pozitivne kursne razlike:		
<i>Matično i zavisna pravna lica</i>	-	-
<i>Ostala povezana pravna lica</i>	-	-
<i>Ostala pravna lica</i>	51.430	28.556
Prihodi po osnovu efekata valutne klauzule:		
<i>Matično i zavisna pravna lica</i>	-	18.624
<i>Ostala povezana pravna lica</i>	39.039	55.702
<i>Ostala pravna lica</i>	9.293	35.327
Ostali finansijski prihodi:		
<i>Matično i zavisna pravna lica</i>	-	-
<i>Ostala povezana pravna lica</i>	-	-
<i>Ostala pravna lica</i>	-	-
Ukupno:	257.341	305.183

FINANSIJSKI RASHODI

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Rashodi kamata:		
<i>Matično i zavisna pravna lica</i>	-	-
<i>Ostala povezana pravna lica</i>	-	-
<i>Ostala pravna lica</i>	68.297	80.267
Negativne kursne razlike:		
<i>Matično i zavisna pravna lica</i>	-	-
<i>Ostala povezana pravna lica</i>	-	-
<i>Ostala pravna lica</i>	23.255	18.637
Rashodi po osnovu efekata valutne klauzule:		
<i>Matično i zavisna pravna lica</i>	1.466	22.074
<i>Ostala povezana pravna lica</i>	15.837	48.250
<i>Ostala pravna lica</i>	24.466	39.043
Ostali finansijski rashodi:		
<i>Matično i zavisna pravna lica</i>	-	-
<i>Ostala povezana pravna lica</i>	-	-
<i>Ostala pravna lica</i>	-	42
Ukupno:	<u>133.321</u>	<u>208.313</u>

PRIHODI OD USKLAĐIVANJA VREDNOSTI OSTALE IMOVINE KOJA SE ISKAZUJE PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Prihodi od usklađivanja vrednosti potraživanja po osnovu prodaje	1.735	5.425
Prihodi od usklađivanja vrednosti drugih potraživanja i kratkoročnih finansijskih plasmana	59	31
Ukupno:	<u>1.794</u>	<u>5.456</u>

RASHODI OD USKLAĐIVANJA VREDNOSTI OSTALE IMOVINE KOJA SE ISKAZUJE PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA

<u>U hiljadama RSD</u>	<u>2016.</u>	<u>2015.</u>
Obezvredenje dugoročnih finansijskih plasmana i drugih HOV raspoloživih za prodaju	-	14.275
Obezvredenje potraživanja po osnovu prodaje	18.408	26.056
Obezvredenje ostalih potraživanja i kratkoročnih finansijskih plasmana	241	
Ukupno:	<u>18.649</u>	<u>40.331</u>

U poslovnim knjigama za 2015. godinu ukalkulisan je trošak provizija za usluge menadžmenta u iznosu od RSD 44.542 hiljade. U 2016. godini ispostavilo se da se radi o pogrešnoj proceni troška, što ne predstavlja materijalno značajnu grešku.

POREZ NA DOBITAK

(a) Komponente poreza na dobitak

U hiljadama RSD	2016.	2015.
1. Poreski rashod perioda	397.931	346.429
a) Korekcija poreza na dobit za PK	2.000	-
1a. Poreski rashod perioda	399.931	346.429
2. Odloženi poreski rashodi/(prihodi) perioda	(87.742)	(48.844)
Ukupno (1a-2)	312.189	297.585

Utvrđen iznos poreza na dobit obračunat je primenom poreske stope od 15% na ostvaren oporezivi prihod u toku godine. Poreska obaveza za period uvećana je za iskorišćeni poreski kredit u 2013. godini za osnovna sredstva koja su prodana pre isteka roka od tri godine u iznosi od RSD 2.000 hiljade.

Odloženi poreski prihod predstavlja smanjenje odloženih poreskih obaveza za RSD 87.742 hiljade.

(b) Usaglašavanje iznosa poreskog rashoda i prihoda pre oporezivanja i propisane poreske stope

U hiljadama RSD	2016.	2015.
Dobitak pre oporezivanja	1.878.935	1.634.526
Gubici od prodaje imovine	136.122	-
Obračunati porez po stopi od 15%	302.259	245.179
Poreski efekti rashoda koji se ne priznaju u poreske svrhe	95.672	101.250
Efekti stalnih razlika	61.775	67.536
<i>Troškovi koji nisu dokumentovani</i>	14	6.698
<i>Troškovi koji nisu nastali u poslovne svrhe</i>	2.360	6.698
<i>Rashodi za reklamu i propagandu</i>	68.533	30.697
<i>Rashodi po osnovu obezvređenja imovine</i>		18.473
<i>Ispravka potraživanja</i>	1.074	4.981
<i>Ostalo po osnovu troškova</i>	(6.157)	6.687
<i>Ostalo po osnovu prihoda</i>	(4.050)	-
Efekti privremenih razlika	33.897	33.714
<i>Rezervisanja za otpremnine</i>	0	2.382
<i>Ostala dugoročna rezervisanja</i>	5.748	2.852
<i>Stalna sredstva koja podležu amortizaciji</i>	27.127	28.444
<i>Ostalo</i>	1.023	36

